

โครงการเชิงปฏิบัติการ

เรื่อง

แนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

โดย

๑. นายชัยวัฒน์ โควาวิสารัช	รหัส ๖๗๑๒๐๙
๒. นายชูฉัตร ประมูลผล	รหัส ๖๗๑๒๑๐
๓. นายเทพสุ บวรโชติदारา	รหัส ๖๗๑๒๑๓
๔. นายบุญชัย ธีรชาติ	รหัส ๖๗๑๒๒๑
๕. พล.ร.อ. ปกครอง มนธาตุผลิน	รหัส ๖๗๑๒๒๒
๖. ผศ.ดร. ปุณณดา อิงกุลานนท์	รหัส ๖๗๑๒๒๔
๗. ศ.ดร. นายแพทย์ยงยุทธ ศิริวัฒนอักษร	รหัส ๖๗๑๒๓๒
๘. นายวรารุณี ทวาทสิน	รหัส ๖๗๑๒๓๔
๙. ดร. วีระพงษ์ เขมวารากรณ์	รหัส ๖๗๑๒๓๘
๑๐. นายอนุวัฒน์ ธาราแสง	รหัส ๖๗๑๒๔๖
๑๑. นางสาวอรรวรรณ พัฒนพล	รหัส ๖๗๑๒๔๙
๑๒. พล.ร.อ. อะดุง พันธุ์เอี่ยม	รหัส ๖๗๑๒๕๐
๑๓. นายอิทธิพร แก้วทิพย์	รหัส ๖๗๑๒๕๑

เอกสารโครงการเชิงปฏิบัติการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม

หลักสูตรหลักนิตยธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑๒

วิทยาลัยศาสตร์รัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

โครงการกลุ่มเชิงปฏิบัติการ

เรื่อง แนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร. ถวิวัตติ บุรีกุล)

รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า สถาบันพระปกเกล้า

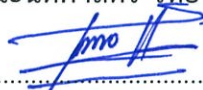
(ศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. เจษฎ์ โทณะวนิก)

ประธานคณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

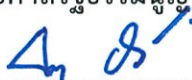

(ดร. นพพล ชุกกลีน)

ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร RBS กรุ๊ป
บริษัท รีเทล บีซีเนส โซลูชั่นส์ จำกัด

อนุมัติโครงการเชิงปฏิบัติการของผู้ศึกษาอบรมหลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” (นรป.) รุ่นที่ ๑๒
กรรมการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาอบรมของวิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

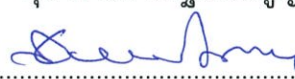
(ดร. ปัญญา อุดชาชน)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

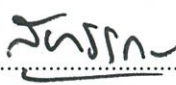
(นายอุดม สิทธีวิรัชธรรม)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รั้วอมฤต)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุทธิรักษ์ ทรงศิริไฉ)

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ และ ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ โดยมีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่ประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๔๐๐ คน และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสนทนากลุ่มรวม ๓ ครั้ง ในกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และขอนแก่น มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๙ คน และด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ๔ คน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าแนวทางพัฒนาสังคมผู้สูงอายุไทย มีปัญหาหลัก คือ ผู้สูงอายุจำนวนมากยังขาดแคลนทรัพยากร เช่น เงินทุน สุขภาพ และโอกาสในการมีส่วนร่วมในสังคม ในขณะที่มีเป้าหมายการพัฒนา คือ “สร้างสังคมที่ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี และพึ่งพาตนเองได้” โดยมีแนวทางแก้ไข คือ ๑. ส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อลดความโดดเดี่ยวและเพิ่มความมั่นใจ ๒. พัฒนาเศรษฐกิจ สนับสนุนการทำงานของสูงอายุ และเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ ๓. ดูแลสุขภาพ ปรับปรุงระบบดูแลสุขภาพให้ครอบคลุมและเข้าถึงได้ง่าย ๔. ใช้เทคโนโลยี นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกและเพิ่มคุณภาพชีวิต โดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนร่วมมือกันอย่างจริงจัง นอกจากนี้ การปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของผู้สูงอายุ รวมถึงจัดสรรงบประมาณ ด้วยการเพิ่มงบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการต่าง ๆ รวมถึงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยมุ่งเน้นที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ การพัฒนาสังคม สังคมผู้สูงอายุ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

Abstract

The research titled Research on Policy Guidelines for Developing an Aging Society Under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. ๒๕๖๐ (๒๐๑๗) has an objectives: ๑. To examine the current state and gaps between the existing Thai aging society and the envisioned aging society. ๒. To investigate factors influencing the development of an aging society. ๓. To explore policy guidelines for developing an aging society under Article ๗๑ of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. ๒๕๖๐ (๒๐๑๗). This study employed a mixed-methods research design. The quantitative component involved a survey of ๔๐๐ respondents. The qualitative component consisted of three focus group discussions conducted in Bangkok, Chiang Mai, and Khon Kaen, with ๒๔ key informants participating. Additionally, in-depth interviews were conducted with four experts experienced in elderly welfare.

The study identifies the primary challenge in Thailand's aging society development: insufficient resources for the elderly, including financial capital, health, and social participation opportunities. The goal is to create a society where older adults enjoy high quality of life, dignity, and self-reliance. Proposed solutions encompass promoting participation, economic development, healthcare improvement, and technological integration. These strategies aim to reduce isolation, enhance confidence, increase income-generating opportunities, ensure comprehensive healthcare coverage, and improve overall convenience for the elderly. Successful implementation requires genuine collaboration among government, private sector, and citizens. Policy revisions should align with current situations and elderly needs, while increased budget allocation is necessary to support various projects. Continuous monitoring, evaluation, and improvement of implemented programs are crucial. In conclusion, developing an aging society demands cooperation from all sectors, focusing on creating an environment conducive to elderly living and promoting their well-being.

Keywords: Elderly, Social Development, Aging Society, Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. ๒๕๖๐ (๒๐๑๗)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากการที่คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการเชิงปฏิบัติการได้กรุณา
สละเวลาอันมีค่ามาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างถูกต้องตาม
หลักวิชาการจนได้ผลลัพธ์ที่จะนำไปเป็นสารสนเทศสำหรับพัฒนาและปรับปรุงการทำงานขององค์กรต่าง ๆ
เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติด้านกิจการผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ นอกจากนี้ยังได้กรุณาตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของรายงานวิจัย
ฉบับนี้จนมีความสมบูรณ์ คณะผู้วิจัยจึงขอแสดงความขอบพระคุณคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการเชิง
ปฏิบัติการทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

บุคคลที่มีส่วนสำคัญที่สุดและเป็นแหล่งที่มาของข้อมูลการวิจัยครั้งนี้คือ อาสาสมัครผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่
เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งมีความอ่อนไหวและเปราะบางในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นเพื่อรักษาหลักจริยธรรม
การวิจัยจึงไม่อาจเปิดเผยรายชื่อของผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ในภาคผนวกได้ คณะผู้วิจัยใคร่ขอแสดงความขอบคุณ
เป็นอย่างสูงต่อผู้สูงอายุที่เข้าร่วมในโครงการเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ทุกท่านที่มีความกระตือรือร้นและตั้งใจให้
ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

๑๘ กันยายน ๒๕๖๗

กลุ่มสี่เหลี่ยม นรป. รุ่นที่ ๑๒

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ ปัญหาวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๕ ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะ	๔
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและสถานการณ์ของไทยในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	๕
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุและกิจการผู้สูงอายุในประเทศไทย	๗
๒.๓ แนวคิดสังคม ๕.๐ กับสังคมผู้สูงอายุ	๑๓
๒.๔ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ	๑๖
๒.๕ แนวคิดการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณสุข	๑๗
๒.๖ แนวคิดหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย	๒๕
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒๙
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๓๘
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการวิจัย	๓๙
๓.๑ วิธีดำเนินการวิจัย	๓๙
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๑
๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการวิจัย (ต่อ)	
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๖
๓.๖ แผนปฏิบัติงานของโครงการวิจัย	๔๗
๓.๗ จริยธรรมการวิจัย	๔๘
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๕๐
๔.๑ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ สภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทย กับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง	๕๐
๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคม ผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑	๖๓
๔.๓ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๓ แนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑	๗๖
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๙๑
๕.๑ สรุป	๙๑
๕.๒ อภิปรายผล	๙๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	๙๗
๕.๔ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	๙๘
บรรณานุกรม	๑๐๑
ภาคผนวก	๑๐๘
เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ	๑๐๙
๑. แบบสอบถามการวิจัย	๑๑๐
๒. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๑๕
๓. ผลการตรวจประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๑๘
๔. ผลการตรวจประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	๑๒๑
เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ	๑๒๓
๑. เอกสารคำชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย	๑๒๔
๒. แบบแสดงความยินยอมให้ทำการวิจัยจากอาสาสมัคร	๑๒๖
๓. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยด้วยวิธีสนทนากลุ่ม	๑๓๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก (ต่อ)	
เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (ต่อ)	
๔. แบบสนทนากลุ่ม	๑๓๑
๕. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๓๔
๖. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	๑๓๗
ภาพประกอบ	๑๔๐
คณะผู้เข้าอบรมหลักสูตรหลักนิทรรศน์เพื่อประชาธิปไตย นรป. รุ่นที่ ๑๒ กลุ่มสี่เหลี่อง	๑๔๒
รายชื่อสมาชิก นรป. รุ่นที่ ๑๒ กลุ่มสี่เหลี่อง	๑๔๓

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ ๑	การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ	๔๑
ตารางที่ ๒	แผนปฏิบัติงานของโครงการวิจัย	๔๗
ตารางที่ ๓	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	๖๔
ตารางที่ ๔	ปัจจัยสุขภาพและการดูแลตนเอง	๖๗
ตารางที่ ๕	ปัจจัยเศรษฐกิจและการทำงาน	๖๘
ตารางที่ ๖	ปัจจัยที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	๖๙
ตารางที่ ๗	ปัจจัยสังคมและการมีส่วนร่วม	๗๐
ตารางที่ ๘	ปัจจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม	๗๐
ตารางที่ ๙	ปัจจัยกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ	๗๑
ตารางที่ ๑๐	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุ	๗๒
ตารางที่ ๑๑	โมเดลผลลัพธ์จากการวิเคราะห์สถิติการถดถอยอย่างง่ายแบบพหุคูณ ด้วยวิธีการเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน	๗๔
ตารางที่ ๑๒	ข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	๙๙
ภาคผนวก	ตารางแสดงผลการตรวจประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๑๘
	ตารางแสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	๑๒๒

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ ๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๓๘
ภาพที่ ๒	ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ	๕๘
ภาพที่ ๓	ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ	๗๔
ภาพที่ ๔	ผลงานผู้สูงอายุจากการอบรมการใช้โทรศัพท์มือถือและสื่อสังคมออนไลน์	๑๔๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) เร็วกว่าประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียนประมาณ ๒๐ ปี (อณิษฐา หาญภักตินิยม, ๒๕๖๓) โดยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ และคาดว่าจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ภายในปี ๒๕๖๗-๒๕๖๘ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, ๒๕๖๗) ซึ่งหมายถึงการมีประชากรอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๑๔ ของประชากรทั้งหมด (United Nations, ๒๐๑๙) ในขณะที่สัดส่วนประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒) จากสถานการณ์ดังกล่าว ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมสูงวัย โดยแผนยุทธศาสตร์ชาติ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม รวมถึงการส่งเสริมการสร้างสรรค์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนการสนับสนุนการทำงานของสูงวัยตามความเหมาะสม เพื่อนำไปสู่สังคมที่ไม่ทอดทิ้งผู้สูงอายุและเพิ่มคุณค่าให้กับผู้สูงวัย (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, ๒๕๖๒)

การเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประเทศโดยรวม ทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยมีผลต่อประชากรทุกช่วงวัยทั้งในระดับจุลภาค (บุคคลและครอบครัว) และระดับมหภาค (สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ) (دنุพล อริยสัจจากร และสมประวิณ มั่นประเสริฐ, ๒๕๕๗) ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาสังคมผู้สูงอายุจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ประเทศไทยต้องเร่งดำเนินการ เพื่อให้ผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่กำลังเพิ่มจำนวนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสม และไม่เป็นภาระต่อสังคมไทยโดยรวม

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและจัดสวัสดิการสำหรับประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ โดยเริ่มจากการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ (แผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๔๔, ๒๕๒๕) แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์และอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน ต่อมาจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๗ กำหนดให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข การประกอบอาชีพ การพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม แล้วยังได้กำหนดให้มีการจัดบริการสาธารณะ เช่น การช่วยเหลือด้านค่าโดยสาร ยานพาหนะ การจัดที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่สำคัญคือการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตามมาตรา ๑๑(๑๑) แล้วยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสุขภาพแห่งชาติ กฎหมายอาญา และกฎหมายว่าด้วย

การสาธารณสุข โดยกฎหมายที่ว่าด้วยผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ได้มีการบังคับใช้มาแล้วรวม ๓ ฉบับ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุ ได้แก่ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๖๐) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณสุขเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ และยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากจนหรือผู้สูงอายุชายขอบที่จัดอยู่ทั้งในกลุ่มอ่อนไหวและเปราะบาง ซึ่งยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดที่รองรับสิทธิให้โดยตรง ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย เพื่อให้เกิดประโยชน์และเป็นธรรมแก่ผู้สูงอายุทุกประเภทอย่างเท่าเทียมกัน (จันจิรา อินทจิตร และฉัตรสมน พฤทธิญาโณ, ๒๕๖๔)

การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสูงอายุของประเทศไทยส่งผลให้จำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น โครงสร้างครอบครัวและความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ทำให้การดำรงชีวิตของผู้สูงอายุมีความซับซ้อนและต้องพึ่งพาผู้อื่นมากขึ้น (อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ, ๒๕๕๖) สถานการณ์นี้อาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อผู้สูงอายุอย่างไม่เป็นธรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการเลือกปฏิบัติต่ออายุได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุในสังคมไทย โดยผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มอายุมีความจำเป็นในการคุ้มครองที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นต้องการการคุ้มครองในเรื่องการทำงานหรือการศึกษา ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลางต้องการการคุ้มครองในเรื่องสุขภาพและการอำนวยความสะดวกในบริการสาธารณสุข สถานการณ์เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสังคมในหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการวางนโยบายแห่งชาติเพื่อรองรับและเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมผู้สูงอายุในอนาคต และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรผู้สูงอายุให้ดีขึ้นในอนาคต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุไว้ในมาตรา ๒๗ และมาตรา ๗๑ ดังมีบทบัญญัติที่จะแสดงต่อไปนี้

มาตรา ๒๗ ววรรคสี่ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา ๗๑ รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมถึงตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม

๑.๒ ปัญหาการวิจัย

จากความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นผู้สูงอายุในสังคมไทยดังที่คณะผู้วิจัยได้กล่าวมาในเบื้องต้นแล้วนั้น จึงเป็นที่มาให้สนใจปัญหาของการวิจัยครั้งนี้ว่า การศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุให้เหมาะสมภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ไม่ว่าจะ เป็นมาตรการ ระเบียบ หลักเกณฑ์ นโยบาย หรือควรมีการส่งเสริมสนับสนุนกิจการผู้สูงอายุอย่างไร หรือควรมีการแก้ไข เพิ่มเติมระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ หรือกฎหมายต่าง ๆ ในส่วนที่องค์กรหรือภาคส่วนที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรับผิดชอบดูแลอยู่อย่างไรบ้างในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องตามหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง
- ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑
- ๓) เพื่อศึกษาแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑) ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มีขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยคือ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและสถานการณ์ของไทยในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ แนวคิดเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุและกิจการผู้สูงอายุในประเทศไทย แนวคิดสังคม ๕.๐ กับสังคมผู้สูงอายุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ แนวคิดการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะ แนวคิดหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจการผู้สูงอายุ

๒) ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุตามนิยามของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๖๐) คือบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่วิจัยจากสถิติจำนวนผู้สูงอายุ ๔ อันดับแรกของประเทศ คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น

๓) ขอบเขตด้านเวลา

ระหว่าง ๓ เมษายน ๒๕๖๗ ถึง ๑๘ กันยายน ๒๕๖๗ รวมเวลา ๑๖๘ วัน

๑.๕ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑) ทำให้ทราบช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยในปัจจุบันกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง เพื่อที่จะได้นำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสม

๒) ทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ แล้วนำมาใช้ร่วมกับข้อมูลมาตรการตามข้อ ๑. ข้างต้น นำมาใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในอนาคต

๓) มีแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในอนาคต

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้สูงอายุ (Elderly, Older Person) ตามมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๖๐) ผู้สูงอายุ คือ บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

สังคมผู้สูงอายุ (Aged Society) หมายถึง สังคมผู้สูงอายุ หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปในสัดส่วนสูง เมื่อเทียบกับประชากรในวัยอื่น ๆ โดยองค์การสหประชาชาติ (UN) (๒๐๑๙) ได้ให้นิยามไว้ ๓ รูปแบบ คือ สังคมกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) และสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-aged Society)

แนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ (Guidelines for Developing an Aging Society) หมายถึง กรอบแนวคิดและวิธีการที่วางแผนไว้เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสร้างสังคมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันของคนทุกวัย ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ๑. ด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง ๒. ด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ๓. ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ๔. ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ และ ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและสถานการณ์ของไทยในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุและกิจกรรมผู้สูงอายุในประเทศไทย
- ๒.๓ แนวคิดสังคม ๕.๐ กับสังคมผู้สูงอายุ
- ๒.๔ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ
- ๒.๕ แนวคิดการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณสุข
- ๒.๖ แนวคิดหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยมีรายละเอียดของการทบทวนวรรณกรรม ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและสถานการณ์ของไทยในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

๑) แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (Elderly หรือ Older Person) ตามนิยามในมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ให้คำจำกัดความว่า ผู้สูงอายุ คือ บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๖๐ ข) นิยามนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุในบริบทของสังคมไทย

แนวคิดนี้มีพื้นฐานมาจากการพิจารณาอายุทางชีววิทยาและสถานะทางสังคม โดยกำหนดจุดเริ่มต้นของการเป็นผู้สูงอายุที่ ๖๐ ปี ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติที่ใช้อายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเป็นเกณฑ์ในการนิยามผู้สูงอายุสำหรับประเทศกำลังพัฒนา (World Health Organization [WHO], ๒๐๑๘) อย่างไรก็ตาม การกำหนดอายุที่แน่นอนนี้อาจไม่สะท้อนความหลากหลายของสภาพร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุยังเชื่อมโยงกับทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาหลายทฤษฎี

เช่น ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ที่เสนอว่าผู้สูงอายุที่ยังคงมีกิจกรรมและบทบาททางสังคมจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่า (Havighurst, ๑๙๖๑) และทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) ที่เน้นความสำคัญของการรักษาวิถีชีวิตและกิจวัตรประจำวันเพื่อการปรับตัวที่ดีในวัยสูงอายุ (Atchley, ๑๙๘๙)

นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุยังสะท้อนถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ซึ่งประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม (วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ, ๒๕๕๖) การกำหนดนิยามทางกฎหมายนี้ยังมีผลต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น การจัดสวัสดิการ การให้บริการสุขภาพ และการส่งเสริมการมีงานทำ ในบริบทของการพัฒนานโยบายและการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ แนวคิดนี้ได้นำไปสู่การพัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (Long-term Care) สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, ๒๕๖๑) นอกจากนี้ ยังมีการผลักดันแนวคิดเรื่องพลุดพลัง (Active Aging) ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดี (WHO, ๒๐๐๒)

โดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุตามนิยามทางกฎหมายของไทยสะท้อนถึงความพยายามในการกำหนดกรอบการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอาจจำเป็นต้องมีการทบทวนและปรับปรุงนิยามนี้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์และสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๒) สถานการณ์ของผู้สูงอายุไทยในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว โดยคาดการณ์ว่าภายในปี ๒๕๖๗-๒๕๖๘ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ซึ่งหมายถึงประชากรที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปจะมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรนี้ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุขของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทย ซึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการในการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หนึ่งในความท้าทายสำคัญที่ผู้สูงอายุไทยต้องเผชิญคือความมั่นคงทางการเงิน จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (๒๕๖๓) พบว่า ผู้สูงอายุไทยจำนวนมากยังขาดการเตรียมความพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณ โดยมีเพียงร้อยละ ๓๐ ที่มีเงินออมเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตหลังเกษียณ สถานการณ์นี้ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากต้องพึ่งพาลูกหลานหรือเงินสงเคราะห์จากภาครัฐ ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

นอกจากนี้ ปัญหาสุขภาพยังเป็นอีกหนึ่งความท้าทายสำคัญ โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในกลุ่มผู้สูงอายุไทย (กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๖๔) ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่

มีคุณภาพและการดูแลระยะยาวยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล ในด้านสังคม ผู้สูงอายุไทยจำนวนมากต้องเผชิญกับปัญหาความโดดเดี่ยวและการถูกทอดทิ้ง อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวและการย้ายถิ่นของคนรุ่นใหม่ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, ๒๕๖๕) สถานการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ

แม้จะเผชิญกับความท้าทายหลายประการ แต่สังคมไทยก็มีความพยายามในการรับมือกับสถานการณ์ ผู้สูงอายุ ภาครัฐได้ดำเนินนโยบายหลายอย่างเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การขยายความคุ้มครองของระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ และการพัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (กรมกิจการผู้สูงอายุ, ๒๕๖๓) นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมก็มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนผู้สูงอายุ มีการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เช่น อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในบ้าน แอปพลิเคชันสำหรับติดตามสุขภาพ และระบบเตือนภัยฉุกเฉิน (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, ๒๕๖๔) นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมแนวคิดพลุดมพลัง (Active Aging) ที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมอย่างกระตือรือร้นและมีคุณค่า

อย่างไรก็ตาม การรับมือกับสังคมผู้สูงอายุยังคงเป็นความท้าทายระยะยาวที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การวางแผนนโยบายที่ครอบคลุมและยั่งยืน ตลอดจนการปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมต่อผู้สูงอายุ จะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุไทยสามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพและศักดิ์ศรีในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุและกิจการผู้สูงอายุในประเทศไทย

๑) แนวคิดเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ

สังคมผู้สูงอายุ (Aged Society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปในสัดส่วนสูง เมื่อเทียบกับประชากรในวัยอื่น ๆ โดยองค์การสหประชาชาติ (UN) (๒๐๑๙) ได้ให้นิยามไว้ว่า ๑. สังคมกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) คือสังคมที่มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมด หรือ มีประชากรอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๗ ของประชากรทั้งหมด ๒. สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) คือสังคมที่มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมด หรือมีประชากรอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๑๔ ของประชากรทั้งหมด ๓. สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-aged Society) คือสังคมที่มีประชากรอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมด สังคมผู้สูงอายุเกิดจากหลายปัจจัย เช่น อัตราการเกิดที่ลดลง, อายุขัยเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น และการพัฒนาทางการแพทย์ที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงไป และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และระบบสาธารณสุขของประเทศ

สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) เป็นปรากฏการณ์ทางประชากรศาสตร์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา องค์การสหประชาชาติได้กำหนดนิยามของสังคมผู้สูงอายุไว้ว่า เป็นสังคมที่มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมด หรือมีประชากรอายุ ๖๕ ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ ๗ (United Nations, ๒๐๑๙) ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ และกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยคาดการณ์ว่าจะมีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปถึงร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรนี้เกิดจากอัตราการเกิดที่ลดลงและอายุขัยเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้สัดส่วนของประชากรวัยแรงงานต่อผู้สูงอายุลดลงอย่างต่อเนื่อง

สังคมผู้สูงอายุส่งผลกระทบต่อหลายมิติของสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุข ในด้านเศรษฐกิจ การลดลงของประชากรวัยแรงงานอาจส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและผลิตภาพแรงงาน นอกจากนี้ ยังเพิ่มภาระทางการคลังในการจัดสวัสดิการและบริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ (دنุพล อริยสัจจากร และสมประวิณ มั่นประเสริฐ, ๒๕๕๗) ในด้านสังคม สังคมผู้สูงอายุอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวและระบบการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในสังคมไทยที่มีค่านิยมให้ลูกหลานดูแลผู้สูงอายุ แต่ด้วยขนาดครอบครัวที่เล็กลงและการย้ายถิ่นของคนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งและขาดผู้ดูแล (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, ๒๕๖๑) ด้านสาธารณสุข สังคมผู้สูงอายุทำให้ความต้องการบริการทางการแพทย์และการดูแลระยะยาวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการรักษาโรคเรื้อรังที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และภาวะสมองเสื่อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประเทศ (กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๖๔)

การรับมือกับสังคมผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินนโยบายในหลายมิติ ประเทศไทยได้มีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๕) เพื่อเตรียมความพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การสร้างหลักประกันด้านรายได้ และการพัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (กรมกิจการผู้สูงอายุ, ๒๕๖๓) นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดพัฒนาพลัง (Active Aging) ที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมและเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เช่น การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ การสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, ๒๕๖๔)

อย่างไรก็ตาม การรับมือกับสังคมผู้สูงอายุยังคงเป็นความท้าทายระยะยาวที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ในการสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพและศักดิ์ศรี

๒) กิจการผู้สูงอายุในประเทศไทย

กิจการผู้สูงอายุในประเทศไทย ได้รับความสำคัญมากขึ้นในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้สูงอายุ โดยระบุไว้ในมาตรา ๒๗ และมาตรา ๗๑ ดังมีบทบัญญัติที่จะแสดงต่อไปนี้

มาตรา ๒๗ วรรคสี่ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา ๗๑ รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างสรรค์สุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด พิณฑุและเยียวยาผู้ถูกระทำการดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖

เป็นกฎหมายสำคัญที่กำหนดสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยกำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข การศึกษา การประกอบอาชีพ การพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้รับการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย การให้ความช่วยเหลือทางสวัสดิการจากรัฐ และการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการกองทุนผู้สูงอายุ สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้มีดังนี้

๑) สิทธิของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยมีสิทธิได้รับการสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ โดยกฎหมายกำหนดให้มีการจ่ายเงินสงเคราะห์เป็นรายเดือนสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิอื่น ๆ เช่น การคุ้มครองและสนับสนุนด้านสาธารณสุขและสวัสดิการต่าง ๆ

๒) การจัดเก็บเงินบำรุงกองทุนผู้สูงอายุ พระราชบัญญัติกำหนดให้เรียกเก็บเงินบำรุงกองทุนจากภาษีสรรพสามิตในส่วนของสินค้าสุราและยาสูบในอัตราร้อยละ ๒ ของภาษีที่เก็บจากสินค้าดังกล่าว โดย

กรมสรรพสามิตและกรมศุลกากรจะเป็นหน่วยงานหลักในการเรียกเก็บและนำเงินเข้ากองทุน และในกรณีที่เงินบำรุงกองทุนเกินกว่า ๔,๐๐๐ ล้านบาทในปีงบประมาณ กองทุนจะส่งเงินส่วนที่เกินเข้าสู่คลังเป็นรายได้แผ่นดิน

๓) การจัดสรรเงินในกองทุน คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติจะมีอำนาจในการจัดสรรเงินในกองทุน โดยเงินที่ได้รับจากภาษีสุราและยาสูบ รวมถึงเงินบริจาคที่มีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย จะถูกนำไปใช้ในการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ

๔) มาตรการจูงใจทางภาษี กฎหมายฉบับนี้ให้สิทธิการลดหย่อนภาษีสำหรับผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินเข้ากองทุนผู้สูงอายุ รวมถึงผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอ จะได้รับการลดหย่อนภาษีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๕) บทลงโทษ หากผู้มีหน้าที่ส่งเงินบำรุงกองทุนไม่ส่งเงินตามกำหนด จะถูกลงโทษปรับและเสียเงินเพิ่มตามอัตราร้อยละ ๒ ต่อเดือนของจำนวนเงินที่ไม่ส่ง หากพบว่ามีกรหลีกเลี้ยงหรือพยายามหลีกเลี้ยงการส่งเงิน กฎหมายกำหนดบทลงโทษอย่างเคร่งครัด

๖) การเพิ่มบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี พระราชบัญญัตินี้ได้เพิ่มบทบัญญัติในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บเงินบำรุงกองทุน และให้กรมสรรพสามิตมีอำนาจในการเปรียบเทียบคดี หากเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่สมควรต้องรับโทษจำคุก

๗) การออกประกาศและระเบียบ พระราชบัญญัติกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และนายกรัฐมนตรีนับเป็นผู้มีอำนาจในการออกประกาศหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติตามกฎหมาย ทั้งนี้ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้มีผลบังคับใช้

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่กำลังเพิ่มขึ้นในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.)

เป็นองค์กรระดับชาติที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่สำคัญในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย เปรียบเสมือนศูนย์กลางในการรวบรวมความคิดเห็น ข้อมูล และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนานโยบายและแผนงานที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุในสังคมไทย (กรมกิจการผู้สูงอายุ, ๒๕๖๓)

บทบาทหน้าที่หลักของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.)

๑) กำหนดนโยบายและแผนหลัก มีหน้าที่ในการวางแผนระยะยาวและกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมทุกมิติของการดูแลผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และความปลอดภัย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของผู้สูงอายุในอนาคต

๒) ประสานงานและบูรณาการ ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานและหลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อน

๓) ติดตามและประเมินผล มีหน้าที่ติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งประเมินผลเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน และปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๔) สนับสนุนและส่งเสริม ให้การสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การสร้างโอกาสทางการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพ

๕) สร้างเครือข่าย สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

องค์ประกอบของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่รัฐบาลให้กับประเด็นผู้สูงอายุ ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ซึ่งมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานตามนโยบาย

ผู้แทนจากภาคเอกชน เช่น สมาคมผู้สูงอายุ สมาคมผู้ประกอบการด้านสุขภาพ ซึ่งนำเสนอมุมมองและความต้องการของภาคเอกชนมาสู่การพิจารณา

ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย ซึ่งนำความรู้และประสบการณ์มาช่วยในการตัดสินใจ

ความสำคัญของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

๑) เป็นตัวแทนของผู้สูงอายุ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการสะท้อนความต้องการและปัญหาของผู้สูงอายุต่อภาครัฐ

๒) ขับเคลื่อนการพัฒนา เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

๓) สร้างความร่วมมือ ช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการดูแลผู้สูงอายุ

๔) เป็นต้นแบบ เป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการปัญหาสังคมที่ซับซ้อนและมีความหลากหลาย

สรุป คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) มีบทบาทสำคัญในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน จะช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายในการสร้างสังคมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐)

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐) เป็นแผนระยะยาวที่กำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดสำคัญดังนี้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, ๒๕๖๕)

- ๑) วิสัยทัศน์
“ผู้สูงอายุไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี และพึ่งตนเองได้ในสังคมไทยที่เอื้ออาทร”
- ๒) เป้าประสงค์หลัก
ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมและเป็นพลังในการพัฒนาประเทศ
สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ
- ๓) ยุทธศาสตร์หลัก
ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ
ส่งเสริมการออมและการวางแผนทางการเงินตั้งแต่วัยทำงาน
ส่งเสริมการดูแลสุขภาพตลอดช่วงชีวิต
พัฒนาระบบการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ
ส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุ
พัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคมและกิจกรรมนันทนาการ
ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
พัฒนาระบบหลักประกันรายได้สำหรับผู้สูงอายุ
ปรับปรุงระบบสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคม
พัฒนาระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ
ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ
พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศด้านผู้สูงอายุ
ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ
พัฒนากลไกการบริหารจัดการเชิงนโยบายและการขับเคลื่อนแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ
- ๔) มาตรการ
พัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติ
ส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุและการประกอบอาชีพอิสระ
พัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน
ปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ

๕) การขับเคลื่อนแผน

บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผน

โดยสรุป แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ นี้มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ โดยคำนึงถึงความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การขยายความครอบคลุมของระบบการดูแลระยะยาว การสร้างความมั่นคงทางการเงินสำหรับผู้สูงอายุ และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ประเทศไทยมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสร้างสังคมที่ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

๒.๓ แนวคิดสังคม ๕.๐ กับสังคมผู้สูงอายุ

สังคม ๕.๐ (Society ๕.๐) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นเมื่อปี ๒๐๑๖ โดยรัฐบาลญี่ปุ่นได้นำเสนอแนวคิดนี้เพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่ประเทศกำลังเผชิญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลง แนวคิดนี้ถูกบรรจุไว้ในแผนพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีฉบับที่ ๕ ของญี่ปุ่น มีเป้าหมายสำคัญคือการสร้างสังคมที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Keidanren, ๒๐๑๖) โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน แนวคิดนี้มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาสังคม โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Cabinet Office, Government of Japan, ๒๐๑๑) และเป็นสังคมอัจฉริยะที่มีการผสมผสานระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและโลกเสมือน โดยอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) และ Big Data มาใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างแท้จริง แนวคิดสังคม ๕.๐ มีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมสูงวัย สังคม ๕.๐ เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดยรัฐบาลญี่ปุ่น มีเป้าหมายในการสร้างสังคมที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) และข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน (Cabinet Office, Government of Japan, ๒๐๑๑)

๒.๓.๑ การประยุกต์แนวคิดสังคม ๕.๐ ในบริบทของสังคมผู้สูงอายุ

สังคม ๕.๐ (Society ๕.๐) มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก แนวคิดนี้มุ่งใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงการสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในสังคมและเศรษฐกิจ (Keidanren, ๒๐๑๖) ซึ่งมีการประยุกต์แนวคิดสังคม ๕.๐ ในบริบทของสังคมผู้สูงอายุ ดังนี้

๑) สุขภาพและการดูแลตนเอง (Obi et al., ๒๐๑๙) ระบบเฝ้าระวังสุขภาพอัจฉริยะ มีการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการติดตามสุขภาพผู้สูงอายุแบบเสมือนจริง เช่น นาฬิกาอัจฉริยะที่วัดชีพจร ความดันโลหิต ระดับออกซิเจนในเลือด ระดับน้ำตาลในเลือด หรือการนอนหลับ ซึ่งช่วยให้สามารถป้องกันและรักษาโรคได้อย่างทันท่วงที การแพทย์ทางไกล มีการช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้สะดวกขึ้น โดยไม่ต้องเดินทางไปโรงพยาบาล ผ่านการปรึกษาแพทย์ทางวิดีโอคอล หรือการส่งข้อมูลสุขภาพผ่านแอปพลิเคชันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ที่สามารถบันทึกข้อมูลสุขภาพ แจ้งเตือนการทานยา และเชื่อมต่อกับโรงพยาบาลหรือคลินิกใกล้บ้าน การใช้ระบบ Telemedicine หรือการแพทย์ทางไกล ช่วยให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ห่างไกลสามารถปรึกษาแพทย์ผ่านระบบวิดีโอคอลได้ หน่วยงานผู้ช่วยคอยช่วยในการดูแลผู้สูงอายุทั้งที่บ้านและในสถานพยาบาล เช่น การช่วยยกตัว หรือการเป็นเพื่อนคุย

๒) การคมนาคมและการเดินทาง (Keidanren, ๒๐๑๖) รถยนต์ไร้คนขับ ช่วยให้ผู้สูงอายุเดินทางได้อย่างปลอดภัยและสะดวกสบายมากขึ้น โดยไม่ต้องกังวลเรื่องการขับรถเอง การพัฒนารถยนต์ไร้คนขับที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น มีระบบช่วยเหลือในการขึ้นหรือลงจากรถ ระบบขนส่งสาธารณะอัจฉริยะ ออกแบบให้เข้าถึงง่ายและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนาแอปพลิเคชันเรียกรถที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ที่มีฟีเจอร์พิเศษ เช่น การแจ้งคนขับว่าผู้โดยสารเป็นผู้สูงอายุ เช่น การมีระบบนำทางเสียงสำหรับผู้มีปัญหาทางสายตา หรือการมีที่นั่งพิเศษที่ปรับระดับได้ การติดตั้งระบบนำทางเสียงและป้ายอิเล็กทรอนิกส์ในระบบขนส่งสาธารณะเพื่อช่วยผู้สูงอายุในการเดินทาง

๓) การทำงานและการมีส่วนร่วมในสังคม ระบบการทำงานทางไกล เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุทำงานจากที่บ้านหรือสถานที่ที่สะดวก ช่วยให้ยังคงมีรายได้และรู้สึกมีคุณค่า (Holroyd, ๒๐๒๐) เช่น การเป็นที่ปรึกษาออนไลน์ หรือการสอนทักษะต่าง ๆ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมและเศรษฐกิจผ่านเทคโนโลยี เช่น แพลตฟอร์มการแบ่งปันทักษะ ช่วยให้ผู้สูงอายุแบ่งปันประสบการณ์และความเชี่ยวชาญกับคนรุ่นใหม่ การพัฒนาแพลตฟอร์มจัดหางานออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ เน้นงานที่สามารถทำจากที่บ้านหรืองานพาร์ทไทม์ การพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของผู้สูงอายุในชุมชน

๔) ที่อยู่อาศัยและความปลอดภัย การปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (Keidanren, ๒๐๑๖) เช่น การใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการควบคุมสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

(Fukuda, ๒๐๒๐) เช่น การควบคุมอุณหภูมิ แสงสว่าง หรือการเปิดปิดประตูอัตโนมัติ ผ่านแอปพลิเคชันหรือเสียงสั่งการ ระบบเฝ้าระวังความปลอดภัยเซ็นเซอร์ตรวจจับการล้ม ตรวจจับเหตุฉุกเฉินและแจ้งเตือนผู้ดูแลโดยอัตโนมัติ ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถอาศัยอยู่ตามลำพังได้อย่างปลอดภัยมากขึ้น การพัฒนาหุ่นยนต์ผู้ช่วยในบ้านที่สามารถทำงานบ้านพื้นฐานและช่วยเหลือผู้สูงอายุในชีวิตประจำวัน

๕) การเงินและการบริการ การพัฒนาระบบการเงินและบริการที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (Holroyd, ๒๐๒๐) เช่น ระบบการออกแบบให้ใช้งานง่ายและปลอดภัย เช่น แอปพลิเคชันธนาคารที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่ และมีระบบช่วยเหลือที่เข้าใจง่าย การพัฒนาระบบการชำระเงินที่ปลอดภัยและสะดวกผ่านระบบยืนยันตัวตน เช่น การใช้การสแกนใบหน้าหรือลายนิ้วมือแทนการจำรหัส บริการภาครัฐแบบดิจิทัล ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น เช่น การต่ออายุบัตรประชาชน การขอรับสวัสดิการ หรือการชำระค่าสาธารณูปโภคผ่านระบบออนไลน์

๖) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Fukuda, ๒๐๒๐) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุผ่านเทคโนโลยี เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ เน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ งานอดิเรก หรือส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ สำหรับผู้สูงอายุ เช่น หลักสูตรออนไลน์ที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ การใช้เทคโนโลยีความจริงเสมือน (VR) ช่วยให้ผู้สูงอายุได้สัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ โดยไม่ต้องเดินทาง เช่น การท่องเที่ยวเสมือนจริง หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในโลกเสมือน การสร้างชุมชนออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

๒.๓.๒ ความท้าทายในสังคมผู้สูงอายุของไทย

การนำแนวคิดสังคม ๕.๐ มาใช้ในการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุนั้น มีเป้าหมายหลักคือการสร้างสังคมที่ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และยังคงมีบทบาทสำคัญในสังคม โดยไม่เป็นภาระต่อคนรุ่นหลังมากเกินไป อย่างไรก็ตาม การพัฒนาไปสู่สังคม ๕.๐ ในบริบทของสังคมผู้สูงอายุยังมีความท้าทายหลายประการ เช่น

๑) ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ผู้สูงอายุบางส่วนอาจไม่คุ้นเคยหรือไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้ใช้เทคโนโลยีเป็นและไม่เป็น ผู้สูงอายุในประเทศไทยจำนวนมากยังไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท จำเป็นต้องมีการจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างทั่วถึง

๒) ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว การใช้เทคโนโลยีอย่างแพร่หลายอาจนำมาซึ่งความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ โดยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่อาจตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพได้ง่าย จำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันและให้ความรู้ที่เหมาะสม การใช้เทคโนโลยีอย่างแพร่หลายอาจนำมาซึ่งความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัว โดยเฉพาะข้อมูลสุขภาพที่มีความอ่อนไหว

๓) การปรับตัวของสังคมและระบบ การปรับปรุงกฎหมายและนโยบายต้องมีการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายให้เอื้อต่อการพัฒนาสังคม ๕.๐ เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในทางการแพทย์ต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย และนโยบายต่าง ๆ ให้รองรับสังคม ๕.๐ ซึ่งอาจต้องใช้เวลาและทรัพยากรจำนวนมาก

๔) ต้นทุนในการพัฒนาเทคโนโลยี การลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูงอาจมีต้นทุนงบประมาณและการลงทุนสูงในระยะแรก ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำหรับประเทศไทยที่ยังต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น การขยายเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อรองรับการใช้งานเทคโนโลยีขั้นสูง

๕) การยอมรับของสังคมและการพัฒนาบุคลากร อาจมีความกังวลเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีมากเกินไปในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การลดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ จำเป็นต้องมีการสร้างความเข้าใจและการยอมรับในสังคม รวมถึงต้องมีการพัฒนาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาและดูแลระบบเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงการฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์และผู้ดูแลผู้สูงอายุให้สามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำแนวคิดสังคม ๕.๐ มาใช้ในการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นโอกาสสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในอนาคต จำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชน โดยควรมีการดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่ การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม ๕.๐ สำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาในการพัฒนาโซลูชันเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ การจัดทำโครงการนำร่องในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อทดสอบและปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีก่อนขยายผลในวงกว้าง การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุและผู้ดูแล การสร้างความตระหนักและการยอมรับในสังคมเกี่ยวกับประโยชน์ของเทคโนโลยีในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งได้มีการดำเนินการไปแล้วแต่บางประเด็นก็ยังไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินการ

๒.๔ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ

การพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ (Guidelines for Developing an Aging Society) หมายถึง กรอบแนวคิดและวิธีการที่วางแผนไว้เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสร้างสังคมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันของคนทุกวัย ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (ปิยะนุช เรื่องโพน และคณะ, ๒๕๖๔)

๑. ด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง ได้แก่ การส่งเสริมการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ การสนับสนุนการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

๒. ด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ได้แก่ การส่งเสริมการออมและการวางแผนทางการเงินสำหรับวัยเกษียณ การสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุตามความเหมาะสม การพัฒนาระบบประกันสังคมและบำนาญที่ยั่งยืน

๓. ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ได้แก่ การออกแบบที่อยู่อาศัยและพื้นที่สาธารณะให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้สำหรับผู้สูงอายุ

๔. ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม ได้แก่ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและชุมชน การต่อต้านการเลือกปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ

ซึ่งต้องมีระบบหรือกลไกและเครื่องมือนวัตกรรมที่สนับสนุนและมุ่งเน้นการสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงความต้องการและศักยภาพของผู้สูงอายุ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมของประชากรทุกช่วงวัยเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในระยะยาว ได้แก่ ๑) เทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และการส่งเสริมการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ ๒) กฎหมายและนโยบาย โดยการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมผู้สูงอายุ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ

๒.๕ แนวคิดการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะ

การกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะสู่ท้องถิ่นและการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยเป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญในระบบการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมีจุดมุ่งหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระและความคล่องตัวในการจัดบริการสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกระจายอำนาจนี้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การเงินการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ นำไปสู่การตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ (ฉัตรสุมน์ พฤทธิพิญโญ, ๒๕๕๘) กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีการจัดทำแผนการกระจายอำนาจและแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจ โดยมีสาระสำคัญ ได้แก่ การถ่ายโอนภารกิจบริการให้บริการสาธารณะจากรัฐไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสรรภาษีและรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดระบบการบริหารงานบุคคลท้องถิ่น การดำเนินการตามแผนการกระจายอำนาจส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้า

มา มีบทบาทเป็นหน่วยงานหลักในการจัดบริการสาธารณสุขแทนหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมากขึ้น ภายใต้แนวคิดที่ว่าคนในท้องถิ่นย่อมเข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ดีกว่า ซึ่งจะช่วยให้การจัดบริการสาธารณสุขตรงกับความต้องการและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน

๒.๕.๑ ความหมายและความสำคัญของการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณสุข

การกระจายอำนาจ หมายถึง การถ่ายโอนอำนาจในการตัดสินใจและการดำเนินงานจากส่วนกลางไปสู่หน่วยงานท้องถิ่น โดยมอบอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบาย และบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้บริการสาธารณสุขที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น โดยมีเหตุผลที่สนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณสุข ได้แก่ (พิรุวรรณ กิติคุณ, ๒๕๖๔)

๑) เพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณสุข

การตัดสินใจที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นจะเป็นการตัดสินใจที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่มากขึ้น ทำให้การให้บริการเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๒) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

การกระจายอำนาจเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่น ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

๓) ลดความเหลื่อมล้ำ

การกระจายอำนาจช่วยให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างความเป็นเมืองและชนบท

๔) เสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตย

การกระจายอำนาจส่งเสริมให้เกิดการกระจายอำนาจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ

๒.๕.๒ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจ โดยต้องมีสาระสำคัญอย่างน้อย คือ มีรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณสุขที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบจะต้องทำ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรภาษีและอากรให้เพียงพอแก่การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายละเอียดการแก้ไขหรือจัดให้มีกฎหมายที่จำเป็น และการจัดระบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ แผนปฏิบัติการต้องกำหนดรายละเอียดวิธีปฏิบัติ หน่วยงานรับผิดชอบ และระยะเวลาดำเนินการให้ชัดเจน ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้เกิดการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบริการสาธารณะตามแผน เช่น ภารกิจที่ยังไม่มีการถ่ายโอนงาน งบประมาณ และบุคลากรจากส่วนราชการให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสรุป พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ กำหนดให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจโดยละเอียด ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณ การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายโอนภารกิจและอำนาจหน้าที่จากส่วนกลางไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๕.๓ อุปสรรคและความท้าทายของการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะ

การกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาการบริหารงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การบริการสาธารณะมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวยังคงประสบกับอุปสรรคและความท้าทายหลายประการ ซึ่งสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ดังนี้ (พิรุณวรรณ กิติคุณ, ๒๕๖๔)

๑) การขาดแคลนทรัพยากร

ปัญหานี้เป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสามารถแบ่งออกเป็นสามด้านหลัก ได้แก่

๑.๑) ด้านงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งประสบปัญหาด้านการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเกิดจากการจัดเก็บรายได้ที่ไม่เพียงพอ หรือการพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลางมากเกินไป ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินโครงการพัฒนาหรือให้บริการสาธารณะได้อย่างครอบคลุมและมีคุณภาพ

๑.๒) ด้านบุคลากร ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น วิศวกร นักผังเมือง หรือนักพัฒนาชุมชน ทำให้การวางแผนและดำเนินงานในบางโครงการไม่สามารถทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการโยกย้ายบุคลากรบ่อยครั้ง ส่งผลให้การทำงานขาดความต่อเนื่อง

๑.๓) ด้านความรู้และเทคโนโลยี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังขาดความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบริหารจัดการ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาการให้บริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ เทียบเท่ากับหน่วยงานในส่วนกลางได้

๒) ความขัดแย้งผลประโยชน์

ปัญหานี้เกิดขึ้นจากความแตกต่างในแนวคิดและอุดมการณ์ระหว่างส่วนกลางและท้องถิ่น โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

๒.๑) นโยบายและเป้าหมาย ส่วนกลางอาจมีนโยบายและเป้าหมายในภาพรวมของประเทศ ในขณะที่ท้องถิ่นมุ่งเน้นการแก้ปัญหาและพัฒนาในระดับพื้นที่ ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากรและการกำหนดแนวทางการพัฒนา

๒.๒) อำนาจการตัดสินใจ การถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์ ทำให้เกิดความขัดแย้งในการตัดสินใจและการดำเนินงาน โดยเฉพาะในโครงการขนาดใหญ่หรือมีผลกระทบในวงกว้าง

๒.๓) ผลประโยชน์ทางการเมือง การกระจายอำนาจอาจส่งผลต่อผลประโยชน์ทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น นำไปสู่การแทรกแซงหรือการขัดขวางการดำเนินงาน

๓) การขาดความพร้อมของบุคลากร

ปัญหานี้เกี่ยวข้องกับศักยภาพและความสามารถของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

๓.๑) ความรู้และทักษะเฉพาะทาง บุคลากรในท้องถิ่นอาจขาดความรู้และทักษะเฉพาะทางที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการบริการสาธารณะบางประเภท เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อม การวางผังเมือง หรือการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

๓.๒) ประสบการณ์ในการบริหารจัดการ บุคลากรบางส่วนอาจขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการโครงการขนาดใหญ่หรือการจัดการงบประมาณที่มีมูลค่าสูง ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

๓.๓) ทักษะคติและวัฒนธรรมการทำงาน การปรับเปลี่ยนจากระบบการบริหารแบบรวมศูนย์มาสู่การกระจายอำนาจ อาจทำให้บุคลากรบางส่วนยังไม่สามารถปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานได้อย่างเหมาะสม

๔) ระบบราชการที่ซับซ้อน

ความซับซ้อนของระบบราชการยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการกระจายอำนาจ โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้

๔.๑) ขั้นตอนการอนุมัติ กระบวนการอนุมัติโครงการหรืองบประมาณที่ยังคงต้องผ่านหลายขั้นตอนและหน่วยงาน ทำให้เกิดความล่าช้าและไม่คล่องตัวในการดำเนินงาน

๔.๒) กฎระเบียบที่ไม่เอื้ออำนวย กฎหมายและระเบียบบางประการอาจไม่สอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้อย่างอิสระและมีประสิทธิภาพ

๔.๓) การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การขาดการประสานงานที่ตีระหว่างหน่วยงาน ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น อาจนำไปสู่ความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานหรือการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

การแก้ไขปัญหาและความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้เอื้อต่อการกระจายอำนาจ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่น การสร้างกลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและร่วมพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้การกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะสามารถบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง

๒.๕.๔ แนวทางการพัฒนาการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีเป้าหมายหลักคือการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง (ฉัตรสุมน พงศ์มิถิญา, ๒๕๕๘) โดยการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีการพัฒนาในหลายด้าน ดังนี้ (พิชิตธรรม กิติคุณ, ๒๕๖๔)

๑) การเพิ่มงบประมาณและทรัพยากร

รัฐบาลควรเพิ่มงบประมาณสนับสนุนให้แก่ อปท. อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถดำเนินการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อให้ อปท. สามารถบริหารจัดการงบประมาณได้ตามความเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ อาจพิจารณาการกระจายอำนาจทางการคลังเพิ่มเติม เช่น การให้ อปท. มีอำนาจในการจัดเก็บภาษีบางประเภทเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้และลดการพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลาง

๒) การพัฒนาระบบการบริหารบุคคล

การสร้างระบบการบริหารบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของ อปท. โดยควรมีการปรับปรุงระบบการสรรหา การพัฒนา และการรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ อาทิ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการและบริบทของท้องถิ่น การสร้างเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพที่ชัดเจน และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่าง อปท. และหน่วยงานส่วนกลาง เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และมุมมองในการทำงาน

๓) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการกระจายอำนาจ โดย อปท. ควรจัดให้มีช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย เช่น การจัดเวทีประชาคม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการรับฟังความคิดเห็น และการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ

ตรวจสอบการดำเนินงานของ อปท. นอกจากนี้ ควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักและกระตุ้นการมีส่วนร่วม

๔) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ

การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็น โดยควรมีการทบทวนและแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของ อปท. เช่น การลดความซ้ำซ้อนของอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและ อปท. การเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณ และการปรับปรุงกระบวนการถ่ายโอนภารกิจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕) การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น โดย อปท. ควรส่งเสริมการทำงานร่วมกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อระดมทรัพยากร องค์ความรู้ และนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ ควรมีการสร้างกลไกการประสานงานระหว่าง อปท. ด้วยกันเอง เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่มีลักษณะข้ามพื้นที่

การบรรลุเป้าหมายของการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยรัฐบาลควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการกระจายอำนาจอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการปรับปรุงกฎระเบียบที่เอื้อต่อการดำเนินงานของ อปท. ในขณะเดียวกัน อปท. เองก็ต้องพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการ เพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อให้การกระจายอำนาจนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

๒.๕.๕ การกระจายอำนาจการให้บริการสาธารณะด้านผู้สูงอายุสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เนื่องจากสามารถรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนได้โดยตรง และมีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายระดับชาติไปสู่การปฏิบัติ ภารกิจหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือการจัดบริการสาธารณะตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๕๐ (๗) ซึ่งระบุให้ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ อีกทั้งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ (๖) ก็ระบุหน้าที่ในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายเหล่านี้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๖ (๑๐) ได้กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจในการสังคมสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากการประกาศใช้

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งระบุสิทธิของผู้สูงอายุให้ได้รับการคุ้มครอง ภารกิจดังกล่าวได้รับการถ่ายโอนมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีรัฐเป็นผู้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องให้ความสำคัญกับการนํานโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

๒.๕.๖ แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายผู้สูงอายุในระดับพื้นที่

แนวทางการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายรองรับสังคมสูงวัยในประเทศไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่สิบปี การจัดเตรียมกลไกและระบบการรองรับสังคมผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นในระดับพื้นที่และชุมชนอย่างยิ่ง แนวทางการดำเนินการแบ่งออกเป็นหลายมิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สุขภาพ และสังคม/ชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดและกระบวนการปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้ (สำนักงานประสานการพัฒนา นโยบายรองรับสังคมสูงวัย, ๒๕๖๒)

๑) มิติด้านเศรษฐกิจ

การรองรับสังคมสูงวัยในมิติด้านเศรษฐกิจเน้นการพัฒนาแหล่งเงินทุนและการสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่ผู้สูงอายุ หนึ่งในแนวทางสำคัญคือการพัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติ การก่อตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้เลี้ยงชีพในช่วงบั้นปลายชีวิต นอกจากนี้ยังส่งเสริมการจ้างงานสำหรับแรงงานผู้สูงอายุ เช่น การขยายอายุเกษียณสำหรับภาคราชการ การสนับสนุนให้ภาคเอกชนจ้างงานผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง การปลูกต้นไม้เพื่อเป็นบำนาญชีวิต และการพัฒนาระบบแรงงานนอกระบบที่ครอบคลุมแรงงานสูงวัย

นอกจากการจัดระบบเงินออมและการจ้างงานแล้ว ยังมีการเสนอให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งรายได้ เช่น การปลูกต้นไม้เพื่อเป็นทรัพย์สินในอนาคต การสร้างธนาคารต้นไม้เพื่อเป็นกองทุนการออมทางธรรมชาติ การปลูกต้นไม้และรักษาป่าเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

๒) มิติด้านสภาพแวดล้อม

มิติด้านสภาพแวดล้อมให้ความสำคัญกับการสร้างและปรับปรุงพื้นที่ที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ แนวทางหนึ่งคือการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่นํายู่และปลอดภัยสำหรับทุกวัย มีการสนับสนุนการสร้างบ้านปลอดภัยสำหรับวัยเกษียณและส่งเสริมอุตสาหกรรมและธุรกิจเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

การปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมถึงการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ อาคาร และพื้นที่สาธารณะ ให้เข้าถึงได้ง่ายและปลอดภัย เช่น การสร้างระบบขนส่งที่สะดวกสำหรับผู้สูงอายุ การปรับทางเดิน ทางลาดสำหรับรถเข็น และการสร้างห้องน้ำสาธารณะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ แนวทางเหล่านี้ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและปลอดภัยในชุมชนของตน

โครงการ ๑ ตำบล ๑ ช่างชุมชน เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ใช้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับปรุงสภาพแวดล้อม โดยใช้ช่างฝีมือในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการปรับปรุงบ้านเรือนและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยมีกิจกรรมเช่น การสืบค้นช่างในชุมชน อบรมทักษะการออกแบบบ้านสำหรับผู้สูงอายุ การสำรวจและปรับปรุงบ้านและสถานที่สาธารณะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรองรับผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) มิติด้านสุขภาพ

มิติด้านสุขภาพเป็นอีกหนึ่งด้านที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมสูงวัย การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ครบถ้วนและทั่วถึงสำหรับผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญ เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการสุขภาพในชุมชน หรือการสร้างระบบการขนส่งผู้ป่วยไปยังสถานพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกรณีที่มีผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพหรือเป็นผู้ป่วยติดเตียง

หนึ่งในกลไกสำคัญคือการสนับสนุนการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีมาตรฐาน ซึ่งจะเข้ามาทำหน้าที่ดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือในการดำรงชีวิตประจำวัน ระบบนี้จะครอบคลุมทั้งในระดับชุมชนเมืองและชนบท เพื่อให้ผู้สูงอายุทุกคนสามารถเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่เหมาะสม

นอกจากนี้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการดูแลสุขภาพยังเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้ชุมชนสามารถจัดการปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาระบบการเฝ้าระวังและดูแลสุขภาพในระดับชุมชน การสร้างเครือข่ายผู้ดูแลผู้สูงอายุ และการจัดอบรมทักษะด้านสุขภาพให้แก่คนในชุมชน

๔) มิติด้านสังคมและชุมชน

มิติด้านสังคมและชุมชนมุ่งเน้นไปที่การเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในสังคมและชุมชนของตน การส่งเสริมการวางแผนครอบครัวที่เน้นการดูแลผู้สูงอายุเป็นสิ่งจำเป็น การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการพัฒนาและจัดการปัญหา การสร้างชุมชนเข้มแข็งนั้นต้องอาศัยการรวมกลุ่มของชาวบ้าน การระดมพลังจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อร่วมกันวางแผนและดำเนินการพัฒนาชุมชนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ

นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างบทบาทของชุมชนในการจัดการปัญหาผู้สูงอายุ โดยชุมชนจะมีบทบาทหลักในการสร้างระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เช่น การดูแลผู้ป่วยติดเตียง การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยชุมชนท้องถิ่นสามารถทำงานร่วมกับโรงพยาบาลชุมชน โรงเรียน หรือองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อสร้างกลไกการดูแลที่ครอบคลุมทุกด้าน

การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน และครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุในระดับพื้นที่เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ โรงพยาบาลชุมชนหลายแห่งได้นำร่องโครงการดูแลผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง เช่น โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชภูผาภูรินทร์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และโรงพยาบาลห้างฉัตร

จังหวัดลำปาง เป็นต้น นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังได้ให้ความสำคัญกับการจัดระบบ การดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องในชุมชน

๕) แนวทางการทำงานและปัจจัยความสำเร็จ

การดำเนินงานเพื่อรองรับสังคมสูงวัยจำเป็นต้องมีกลไกการทำงานที่เชื่อมโยงกันทุกระดับ ทั้งในระดับ จังหวัดและชุมชน กลไกเหล่านี้ต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายรองรับสังคมสูงวัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในระดับจังหวัด การใช้คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพหรือคณะกรรมการประจำจังหวัดเป็นกลไกสำคัญ ในการประสานงานและบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อร่วมกันวางแผนและดำเนินงาน การมีพื้นที่ กลาง (platform) สำหรับแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละพื้นที่เป็นสิ่งที่ช่วย ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน

สำหรับระดับชุมชน ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานที่มีความเข้มแข็งและเป็นผู้นำในการขับเคลื่อน นโยบายรองรับสังคมสูงวัยของพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือระหว่างคนในชุมชน หน่วยงานราชการ โรงเรียน สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

สรุป การกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะสู่ท้องถิ่นเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไทยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน การบรรลุเป้าหมายของการกระจายอำนาจต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาค ส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยรัฐบาลควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการกระจายอำนาจใน การบริการสาธารณะอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

๒.๖ แนวคิดหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย

หลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นแนวคิดที่สำคัญสำหรับการสร้างและรักษาประชาธิปไตยในสังคม สมัยใหม่ แนวคิดนี้เน้นการปกครองที่ยึดถือกฎหมายเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดสิทธิเสรีภาพหรือ การบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะ ในบทความนี้เราจะมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักนิติธรรม ความเป็นมา ความหมาย และการนำไปใช้ในประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมประชาธิปไตยใน การให้บริการสาธารณะ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ๒๕๖๕)

๒.๖.๑ ความเป็นมาและความหมายของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน สามารถย้อนกลับไปได้ถึงสมัยกรีกโบราณและโรมัน โบราณ ซึ่งในยุคดังกล่าว หลักการนี้ถูกนำมาใช้เพื่อให้การปกครองมีความเป็นธรรมและไม่แย่งชิงอำนาจโดย บุคคลเดียว หลักนิติธรรมหมายถึงหลักการที่ทุกคน รวมถึงผู้นำและเจ้าหน้าที่รัฐ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่าง เท่าเทียมกัน และไม่มีใครสามารถอยู่เหนือกฎหมายได้ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ๒๕๖๕)

หลักนิติธรรมประกอบด้วยหลายหลักการหลัก เช่น การปกครองโดยกฎหมาย การมีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุล การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน และการสร้างความยุติธรรมในการดำเนินการต่าง ๆ นอกจากนี้ หลักนิติธรรมยังช่วยให้การบริหารงานของรัฐมีความเป็นระเบียบและมีความโปร่งใส ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

๒.๖.๒ หลักนิติธรรมในประเทศไทย

ในประเทศไทย หลักนิติธรรมเป็นส่วนสำคัญของการปกครองที่พยายามรักษาความยุติธรรมและความเสมอภาค การนำหลักนิติธรรมไปใช้มีความหลากหลายและมีความซับซ้อน เนื่องจากประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญเป็นเอกสารหลักที่กำหนดกรอบการปกครองและหลักนิติธรรมในประเทศไทย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ผ่านมามีการเน้นย้ำถึงความสำคัญของหลักนิติธรรม ดังนี้ (อติเทพ อุยยะพัฒน์, ๒๕๖๕)

๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นก้าวสำคัญในการพัฒนาหลักนิติธรรมในประเทศไทย เนื่องจากมีการกำหนดให้มืองค์กรอิสระเพื่อการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ รวมถึงการเน้นให้มีการปกครองที่มีความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อเพิ่มความเป็นธรรมในการปกครอง

๒) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการปรับปรุงหลักนิติธรรมในหลายด้าน โดยเน้นการเสริมสร้างระบบตรวจสอบและถ่วงดุลที่เข้มแข็งขึ้น รวมถึงการให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน การสร้างกลไกการปกครองที่มีความยั่งยืนและประสิทธิภาพมากขึ้น

๓) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังคงยึดถือหลักนิติธรรมเป็นหลักสำคัญในการบริหารประเทศ แต่มีการปรับเปลี่ยนบางด้าน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการการปกครองที่มีอำนาจมากขึ้น และการสร้างกลไกใหม่ในการตรวจสอบใช้อำนาจของรัฐบาล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๖.๓ การนำหลักนิติธรรมไปใช้ในการส่งเสริมประชาธิปไตยในการให้บริการสาธารณะ

การนำหลักนิติธรรมไปใช้ในการให้บริการสาธารณะในประเทศไทยเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสร้างความเป็นธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (พิเศษ สะอาดเย็น, ๒๕๖๗) ตัวอย่างเช่น

๑) การให้บริการที่โปร่งใส

หน่วยงานรัฐควรดำเนินการอย่างโปร่งใสและมีความยุติธรรมในการให้บริการประชาชน การเปิดเผยข้อมูลและการมีระบบตรวจสอบเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความไว้วางใจจากประชาชน

๒) การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

เจ้าหน้าที่รัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและไม่แทรกแซงผลประโยชน์ส่วนตัวในการให้บริการ การป้องกันการทุจริตและการมีระบบการตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญ

๓) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

หน่วยงานรัฐต้องเคารพและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การให้บริการสาธารณะต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพพื้นฐานและต้องมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขกรณีการละเมิดสิทธิ

๔) การสร้างกลไกการมีส่วนร่วม

การให้บริการสาธารณะควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตรวจสอบการดำเนินการของรัฐ การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและการมีระบบข้อเสนอแนะจากประชาชนสามารถช่วยในการปรับปรุงการให้บริการและสร้างความเชื่อมั่น

๒.๖.๔ แนวทางการนำหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตยกับการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะ

หลักการกระจายอำนาจการให้บริการสาธารณะที่สอดคล้องตามหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปได้ดังนี้

๑) การกระจายอำนาจตามกรอบกฎหมาย

การกระจายอำนาจการให้บริการสาธารณะต้องดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมายที่ชัดเจน โดยมีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นกฎหมายหลัก รวมถึงรัฐธรรมนูญที่รับรองหลักการกระจายอำนาจและความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินการต้องเป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้เกิดความชอบธรรมและสอดคล้องกับหลักนิติธรรม

๒) การแบ่งอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน

ต้องมีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน เพื่อให้การจัดบริการสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงหลักความใกล้ชิดประชาชนและความสามารถในการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

๓) ความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดการบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง ภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยปราศจากการแทรกแซงที่เกินสมควรจากราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๔) การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม

ต้องมีการจัดสรรรายได้ งบประมาณ และบุคลากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเพียงพอและสอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอน เพื่อให้สามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) การมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น การกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำงบประมาณ การดำเนินโครงการ ไปจนถึงการติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๖) ความโปร่งใสและตรวจสอบได้

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ และพร้อมรับการตรวจสอบจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันการทุจริตและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน

๗) การพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรท้องถิ่น ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้ทันสมัย และเพิ่มขีดความสามารถในการจัดบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

๘) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง และกับภาคส่วนอื่น ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะและแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนเกินกว่าขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งใดแห่งหนึ่ง

๙) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ไม่เลือกปฏิบัติ และให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนทุกกลุ่ม

๑๐) การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี เพื่อให้การจัดบริการสาธารณะมีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป

๑๑) การประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ต้องมีระบบการติดตามประเมินผลการกระจายอำนาจและการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑๒) การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง

ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

สรุป หลักนิติธรรมเป็นหัวใจของการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน การนำหลักนิติธรรมไปใช้ในประเทศไทยโดยผ่านรัฐธรรมนูญต่าง ๆ และการให้บริการสาธารณะ เป็นการสร้างความยุติธรรมและความโปร่งใสในการปกครอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน การบังคับใช้หลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัดจะช่วยให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในระบบการปกครองและการให้บริการของรัฐ โดยทำให้การบริหารงานของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม การดำเนินการตามหลักการเหล่านี้จะช่วยให้การกระจายอำนาจการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักนิติธรรม ส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศโดยรวม

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฑารัตน์ แสงทอง (๒๕๖๐) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สังคมผู้สูงอายุ(อย่างสมบูรณ์) ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ พบว่า สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ โดยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ และจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในอีก ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้เกิดความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมในหลายระดับ ในระดับมหภาค จำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมาย นโยบาย และการจัดสวัสดิการสังคม รวมถึงการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างกว้างขวาง เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง ในระดับชุมชน มีการกระจายอำนาจในการดูแลผู้สูงอายุไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณและการดูแลเป็นไปอย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ส่วนในระดับบุคคล จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนมุมมองต่อผู้สูงอายุ จากการมองว่าเป็นผู้พึ่งพิงไปสู่การเห็นว่าเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้สูงอายุเองก็ต้องเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในวัยสูงอายุได้อย่างมีคุณภาพและมีศักดิ์ศรี การเตรียมพร้อมในทุกๆระดับนี้จะช่วยให้สังคมไทยสามารถรับมือกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ

ชูเกียรติ รักบำเหน็จ (๒๕๖๒) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการงบประมาณรายจ่ายด้านสวัสดิการสังคมสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อศึกษาความเป็นมาของสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงแนวโน้มการใช้จ่ายงบประมาณด้านนี้ในอนาคต ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ ถึง ๒๕๖๒

ผลการศึกษานำเสนอแนวทางในการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการดูแลผู้สูงอายุใน ๕ ด้านหลัก ได้แก่ ด้านรายได้เมื่อชราภาพ ด้านสุขภาพ ด้านการจ้างงาน ด้านที่อยู่อาศัย และด้านคุณภาพชีวิต

๑) ด้านรายได้เมื่อชราภาพ ประเทศไทยมีระบบบำนาญ ๓ รูปแบบ ได้แก่ ระบบบำนาญจากงบประมาณภาครัฐ (เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ บำเหน็จบำนาญข้าราชการ) ระบบบำนาญจากการประกันสังคม และระบบบำนาญจากการออม (กองทุนการออมแห่งชาติ) พบว่า งบประมาณส่วนใหญ่ในด้านนี้มุ่งเน้นที่การจ่ายบำนาญข้าราชการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๙๙ ของงบประมาณสวัสดิการผู้สูงอายุ

๒) ด้านสุขภาพ รัฐบาลไทยดำเนินการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้ดีผ่านระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ระบบสวัสดิการข้าราชการ และระบบประกันสังคม แต่ไม่ได้เน้นบูรณาการงบประมาณด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในสวัสดิการสังคมโดยตรง แต่จัดอยู่ในแผนบูรณาการพัฒนาระบบประกันสุขภาพแทน

๓) ด้านการจ้างงาน รัฐบาลได้สนับสนุนให้ภาคเอกชนจ้างผู้สูงอายุ โดยให้สิทธิยกเว้นภาษีแก่บริษัทที่จ้างผู้สูงอายุ และมีการพิจารณาขยายอายุเกษียณจาก ๖๐ ปีเป็น ๖๓ ปีเพื่อช่วยชะลอภาระการจ่ายบำนาญ อย่างไรก็ตาม การจ้างงานผู้สูงอายุในภาคราชการยังคงเป็นความท้าทายเนื่องจากภาระงบประมาณในการจ่ายเงินเดือนที่เพิ่มขึ้น

๔) ด้านที่อยู่อาศัย การจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังเป็นภาระที่ต้องใช้งบประมาณสูง รัฐบาลจึงควรส่งเสริมให้ชุมชนและครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เพื่อลดภาระการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ

๕) ด้านคุณภาพชีวิต การส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุยังไม่ได้ผลเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร เนื่องจากขาดงบประมาณที่เพียงพอและไม่มีโครงการที่ชัดเจน การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ รายงานวิจัยนี้ยังเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น การปฏิรูประบบบำนาญ การส่งเสริมการออม และการบูรณาการงบประมาณเพื่อลดความซ้ำซ้อนด้วย

ตรรกวิทย์ มิ่งขวัญ (๒๕๖๓) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ญี่ปุ่นกับยุทธศาสตร์เพื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่” พบว่า นโยบายและยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเฉพาะแนวคิดสังคม ๕.๐ ที่นำเสนอผ่านการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) ซึ่งอาจรวมถึงงบประมาณและนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในการพัฒนานวัตกรรม ซึ่งเทคโนโลยีเป้าหมายที่ญี่ปุ่นให้ความสำคัญ เช่น เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI), อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT), หุ่นยนต์, เทคโนโลยีสีเขียว โดยการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรมญี่ปุ่นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการพัฒนานโยบายการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับเศรษฐกิจดิจิทัล ทั้งนี้ ความท้าทายที่ญี่ปุ่นเผชิญในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น สังคมผู้สูงอายุ การแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ผลกระทบของยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่อเศรษฐกิจและสังคม

ญี่ปุ่นเป็นบทเรียนและแนวทางที่ประเทศอื่น ๆ รวมถึงประเทศไทยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งแสดงออกถึงความพยายามของญี่ปุ่นในการรักษาความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในเวทีโลก ท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงและความท้าทายภายในประเทศ โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการวางแผนระยะยาวและการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ปิยะนุช เรืองโพธิ์ และคณะ (๒๕๖๔) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติในเขตเทศบาลนครสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การขับเคลื่อนนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนครดำเนินการในลักษณะบนลงล่าง โดยนำแนวทางจากระดับชาติสู่ระดับท้องถิ่น การดำเนินการสอดคล้องกับกฎหมายและมาตรการระดับชาติ เทศบาลวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อขับเคลื่อนนโยบายและสนับสนุนทรัพยากรทางการบริหาร มีการติดตามและประเมินผลแบบเสริมพลังนายกเทศมนตรีมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และมีกลไกการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุผ่านภาคีเครือข่าย อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักคือบุคลากรไม่เพียงพอที่จะดูแลผู้สูงอายุได้ทั่วถึง

แนวทางการพัฒนานโยบายควรเน้นความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การพัฒนางานบริการ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม การเสริมสร้างอาชีพ การพัฒนาการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดการดูแลครบทุกด้าน นอกจากนี้ ควรมีการขยายพื้นที่ในชุมชนสำหรับกิจกรรมผู้สูงอายุ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย รวมถึงภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างรายได้และประโยชน์ให้กับผู้สูงอายุทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง

นัสมล บุตรีวิเศษ และ อุปรีฎฐา อินทรสาด (๒๕๖๔) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผลการวิจัยค้นพบแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเป็น ๔ ด้านหลัก ดังนี้

๑) ด้านร่างกาย ความแข็งแรงของร่างกายเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ดังนั้นควรดำเนินการตั้งนี้ครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ เช่น โรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน ข้อเสื่อม จัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสม เช่น การเดิน โยคะสำหรับผู้สูงอายุ หรือไทเก๊ก ให้ความรู้เรื่องโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย เน้นอาหารที่ย่อยง่าย มีประโยชน์ และเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย จัดหาอุปกรณ์ช่วยเหลือในการเคลื่อนไหว เช่น ไม้เท้า รถเข็น ตามความจำเป็น

๒) ด้านจิตใจ การมีสมาธิในการทำงานส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจมากที่สุด จึงควรดำเนินการตั้งนี้ ครอบครัวควรมีเวลาพูดคุยกับผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ แสดงความรักและความเอาใจใส่ พาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญที่วัด สวดมนต์ นั่งสมาธิ เพื่อให้จิตใจสงบและมีที่ยึดเหนี่ยว ส่งเสริมให้ทำงานอดิเรกหรือกิจกรรมที่ชอบ เพื่อรักษาความกระฉับกระเฉงของสมอง จัดกิจกรรมครอบครัว

ร่วมกัน เช่น ทำอาหาร ปลูกต้นไม้ หรือท่องเที่ยวในสถานที่ใกล้เคียง ให้โอกาสผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดประสบการณ์และภูมิปัญญาให้แก่ลูกหลานหรือคนในชุมชน

๓) ด้านสังคม ความพึงพอใจในการผูกมิตรกับผู้อื่นมีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด จึงควรดำเนินการดังนี้ หน่วยงานท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน เช่น งานประเพณี การเป็นจิตอาสา จัดให้มีพื้นที่สาธารณะที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เช่น สวนสาธารณะที่มีอุปกรณ์ออกกำลังกายเหมาะสม สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นหลัง จัดบริการรถรับส่งสำหรับผู้สูงอายุเพื่อไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

๔) ด้านสภาพแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่โดยรวมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมมากที่สุด จึงควรดำเนินการดังนี้ ปรับปรุงบ้านให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น จัดห้องนอนชั้นล่าง ติดราวจับในห้องน้ำและทางเดิน ติดตั้งแสงสว่างที่เพียงพอ โดยเฉพาะบริเวณทางเดินและบันได จัดพื้นที่ให้โล่ง ไม่มีสิ่งกีดขวาง ลดความเสี่ยงในการหกล้ม ติดตั้งระบบเตือนภัยหรือโทรศัพท์ฉุกเฉินที่ผู้สูงอายุสามารถใช้ได้ง่าย ส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ทางลาดในที่สาธารณะ ป้ายบอกทางที่ชัดเจน

โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ให้ท่านสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และมีศักดิ์ศรีในสังคม

บุญชอบ สุทรมนัสวงษ์ (๒๕๖๕) ได้ทำการศึกษาเรื่อง หลักประชาธิปไตยกับหลักประกันทางสังคม สวัสดิการ และการจ้างงานของแรงงานผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมถึงกฎหมายแรงงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นให้เกิดความเท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตย โดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองแรงงานทุกกลุ่ม รวมถึงผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน ๖๐ ปี ซึ่งตามมาตรา ๒๗ วรรค ๓ และมาตรา ๔๘ วรรค ๒ ของรัฐธรรมนูญ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ หากมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ และตามมาตรา ๗๑ วรรค ๓ ให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสให้มีชีวิตที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งคุ้มครองและเยียวยาผู้ถูกระทำความรุนแรงหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม มาตรา ๗๔ ของรัฐธรรมนูญเน้นการส่งเสริมความสามารถในการทำงานตามศักยภาพและวัยของประชาชน พร้อมทั้งคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยในการทำงาน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสม และจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

กระทรวงแรงงานได้ดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมศักยภาพและการทำงานของแรงงานสูงอายุ โดยเน้นที่ ๔ พันธกิจหลัก ได้แก่ การเพิ่มศักยภาพแรงงาน, การคุ้มครองและส่งเสริมความมั่นคงในการทำงาน, การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ, และการส่งเสริมความร่วมมือด้านแรงงานระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการศึกษา การดำเนินการตามข้อเสนอเหล่านี้จะช่วยให้แรงงานสูงอายุมีโอกาสทำงานอย่างมีคุณภาพและมีชีวิตที่ดีในอนาคต

- ๑) มาตรการจูงใจ ควรมีมาตรการเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุในภาครัฐและเอกชน เช่น การลดหย่อนภาษีหรือเงินชดเชยค่าเดินทาง
- ๒) ฐานข้อมูลกลาง ควรกำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานสูงอายุและตำแหน่งงานว่างในระบบเดียวกัน
- ๓) มาตรฐานสภาพแวดล้อม ควรปรับปรุงมาตรฐานสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยในการทำงานให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- ๔) การอบรมทักษะ ควรมุ่งเน้นการอบรมทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถทำงานในธุรกิจออนไลน์ได้
- ๕) วิสาหกิจชุมชน สนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ใช้แรงงานสูงอายุในการผลิตและบริการ
- ๖) การสร้างการตระหนักรู้ ส่งเสริมการจ้างงานของแรงงานใกล้เกษียณและให้ความสำคัญกับประสบการณ์และความรู้ของพวกเขา

สมบูรณ์ หอมนาน (๒๕๖๕) หลักนิติธรรมในการให้บริการผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการนำหลักนิติธรรมมาใช้ในการให้บริการผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีความสำคัญอย่างมาก เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุในเมืองหลวงที่มีขนาดใหญ่และซับซ้อนเช่นนี้ แนวทางดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในสังคม การเคารพสิทธิมนุษยชน และความปลอดภัย

หนึ่งในหลักการสำคัญคือการให้บริการผู้สูงอายุต้องยึดถือกฎหมายเป็นหลัก รัฐและเจ้าหน้าที่รัฐต้องใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและโปร่งใส การเลือกปฏิบัติต้องถูกจำกัด เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในทุก ๆ ด้านของการให้บริการ โดยกฎหมายต้องมีความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุอย่างเสมอภาคกัน ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าได้รับการเคารพและมีความมั่นคงในการใช้ชีวิตประจำวัน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของผู้สูงอายุเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และผู้สูงอายุเอง การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทางด้านสุขภาพ การร่วมกิจกรรมทางสังคม และการสร้างความมั่นคงปลอดภัย จะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเสริมสร้างพลังในการพัฒนาตนเอง การสร้างจิตสำนึกในการเคารพกฎหมายเป็นเรื่องสำคัญ การเผยแพร่ข้อมูลและการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จะช่วยให้เกิดวัฒนธรรมการเคารพสิทธิและการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้อง ซึ่งการส่งเสริมความรู้เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ยังควรมีการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมในการใช้สิทธิของผู้สูงอายุในระดับสากล การปฏิรูปนี้จะช่วยให้การดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุมีความโปร่งใสและตรงกับบริบทของกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครควรคำนึงถึงบริบทเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ รวมถึงข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและสวัสดิการที่มีอยู่ การใช้แนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทเหล่านี้จะทำให้กรุงเทพฯ กลายเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพ การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และความปลอดภัยในสังคม

สุมาลี อุทัยเฉลิม (๒๕๖๕ ก) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมประชาธิปไตยและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผู้สูงอายุประกอบด้วยหลายปัจจัยหลักที่มีความสำคัญ โดยเริ่มจาก บทบาทของผู้สูงอายุเอง ที่ต้องทุ่มเท เสียสละ และมีความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์กิจกรรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่เกิดจากการทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสารระหว่างกัน และการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความสำเร็จของโรงเรียนผู้สูงอายุในระยะยาว ปัจจัยต่อมาคือ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้และการทำงานเป็นทีมอย่างมีส่วนร่วม โดยการมีส่วนร่วมนี้ช่วยสร้างความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีกลไกการประชุมและการพูดคุยที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความร่วมมือในการดำเนินงาน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยเครือข่ายภายในกลุ่มสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุ และการสร้างเครือข่ายภายนอกเพื่อประสานการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ การเรียนรู้และพัฒนากระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องด้วยการทบทวนตนเองก็เป็นปัจจัยที่สำคัญ ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนางานอยู่เสมอ และสุดท้ายคือ การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และสถานที่ เพื่อช่วยให้การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

สุมาลี อุทัยเฉลิม (๒๕๖๕ ข) ได้ทำการศึกษาเรื่อง หลักนิติธรรมกับสิทธิตามกฎหมายของผู้สูงอายุ ศึกษาเฉพาะกรณีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ผลการศึกษาพบว่า หลักนิติธรรมในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างกรอบกฎหมายที่เป็นธรรมและครอบคลุมเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้

- ๑) ความชัดเจนและสอดคล้อง กฎหมายมีความชัดเจนในเจตนารมณ์และใช้ถ้อยคำที่มีความหมายสอดคล้องกันทั้งฉบับ เพื่อป้องกันการตีความที่คลาดเคลื่อน
- ๒) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้สูงอายุ รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

- ๓) การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง กฎหมายมีความยืดหยุ่นและสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม
- ๔) การบังคับใช้มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และเคารพกฎหมาย
- ๕) การมีส่วนร่วมของประชาชน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
- ๖) การคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุอย่างครอบคลุม กำหนดสิทธิที่ผู้สูงอายุพึงได้รับการคุ้มครองส่งเสริม และสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข การศึกษาและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ การประกอบอาชีพที่เหมาะสม การพัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคารสถานที่และการบริการสาธารณะ การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะ การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ การให้คำแนะนำและช่วยเหลือในทางคดีหรือแก้ไขปัญหาคอขวด การจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็น การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็น การจัดการศพตามประเพณี

หลักนิติธรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงสิทธิ ความต้องการ และความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน

ศุภวีวรรณ ชูไสว (๒๕๖๕) ได้ทำการศึกษาอิสระเรื่อง การนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้โครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลแพรงษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ไปปฏิบัติ ผลการศึกษานี้พบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายใต้โครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลแพรงษาไปปฏิบัติ ได้แก่

- ๑) แหล่งที่มาของนโยบาย นโยบายเกิดจากแรงสนับสนุนจากรัฐบาลที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและปลัดเทศบาล ทำให้นโยบายนี้บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาท้องถิ่น
- ๒) ความชัดเจนของนโยบาย การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการสร้างโอกาสทางการศึกษาระดับคุณภาพชีวิต และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ผู้สูงอายุ ส่งผลให้นโยบายถูกนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่ชัดเจน
- ๓) การสนับสนุนนโยบาย นโยบายได้รับการสนับสนุนจากผู้ปฏิบัติงาน ผู้สูงอายุ รวมถึงงบประมาณจากกองทุนและเทศบัญญัติที่ช่วยให้โครงการสำเร็จลุล่วง
- ๔) ความซับซ้อนในการบริหารงาน การมีสายการบังคับบัญชาที่สั้นและชัดเจนจากนายกเทศมนตรีสู่อำเภอนายก ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๕) สิ่งจูงใจสำหรับผู้ปฏิบัติ แม้ไม่มีสิ่งจูงใจพิเศษ แต่การสร้างขวัญและกำลังใจจากผู้บริหารก็ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

๖) การจัดสรรทรัพยากร งบประมาณและทรัพยากรที่ได้รับการจัดสรรเพียงพอในบางส่วน แต่ยังคงขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงานอย่างเต็มที่

ทัศนัวรรณ สุมาลัย และบรรเจิด สิงคะเนติ (๒๕๖๖) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุในกฎหมายไทย: ศึกษากรณีหน่วยบริการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องการการดูแลระยะยาว (Long Term Care: LTC) สามารถแบ่งออกเป็น ๔ ประการหลัก ดังนี้

๑) การกระจายอำนาจและภารกิจในการจัดบริการด้านสุขภาพ

แม้ว่ากฎหมายได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีหน้าที่จัดบริการด้านสุขภาพตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒ แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงลำพัง เนื่องจากขาดความเชี่ยวชาญและทรัพยากรที่จำเป็น เช่น บุคลากรและงบประมาณ การจัดทำบริการสาธารณะเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุยังมีความทับซ้อนกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลของรัฐ ปัญหานี้ทำให้บทบาทของท้องถิ่นไม่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการดำเนินงานจริง แม้ท้องถิ่นจะมีบทบาทตามกฎหมายก็ตาม การแก้ไขปัญหาคความทับซ้อนนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ไม่สามารถแยกการดำเนินงานเพียงเฉพาะหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งได้

๒) การเข้าถึงบริการสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

ปัญหาการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงยังคงจำกัดเฉพาะกลุ่มที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่มีการสมัครเข้าร่วมโครงการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนเท่านั้น สถิติจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ในปี ๒๕๖๕ แสดงให้เห็นว่ามีกองทุนตำบลที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดระบบการดูแลระยะยาว (LTC) เพียง ๓,๙๓๗ แห่งจากทั้งหมด ๗,๘๕๓ แห่ง มีผู้สูงอายุที่ได้รับบริการในระบบการดูแลระยะยาว (LTC) ทั้งหมด ๑๘๖,๒๘๔ คน โดยส่วนใหญ่รับบริการจากหน่วยบริการในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับบริการยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และยังมีปัญหาเรื่องการจัดทำ Care Plan ที่ล่าช้าในบางหน่วยบริการ

ในกรุงเทพมหานครเองก็พบว่าปัญหาการเข้าถึงบริการการดูแลระยะยาว (LTC) ยังคงอยู่ในระดับต่ำ โดยมีเพียง ๐.๖๒% ของผู้สูงอายุที่ได้รับบริการในระบบการดูแลระยะยาว (LTC) ในปี ๒๕๖๔ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าบริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในกรุงเทพฯ ยังไม่ทั่วถึงเพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากร

๓) ข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ประสบปัญหาด้านบุคลากรและความเชี่ยวชาญในการจัดการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการด้านสุขภาพ ในขณะที่กรุงเทพมหานครมีสำนักอนามัยที่รับผิดชอบโดยตรง แต่ศูนย์บริการสาธารณสุขส่วนใหญ่ยังคงเน้นการให้บริการเชิงรับแก่ประชาชนในพื้นที่มากกว่าการทำงานเชิงรุกในการเข้าถึงผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ นอกจากนี้ ความหลากหลายของสังคมเมืองในกรุงเทพฯ ยิ่งทำให้บริการสาธารณสุขไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของประชากรได้อย่างเต็มที่ ซึ่งปัญหานี้สะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชนบทในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข

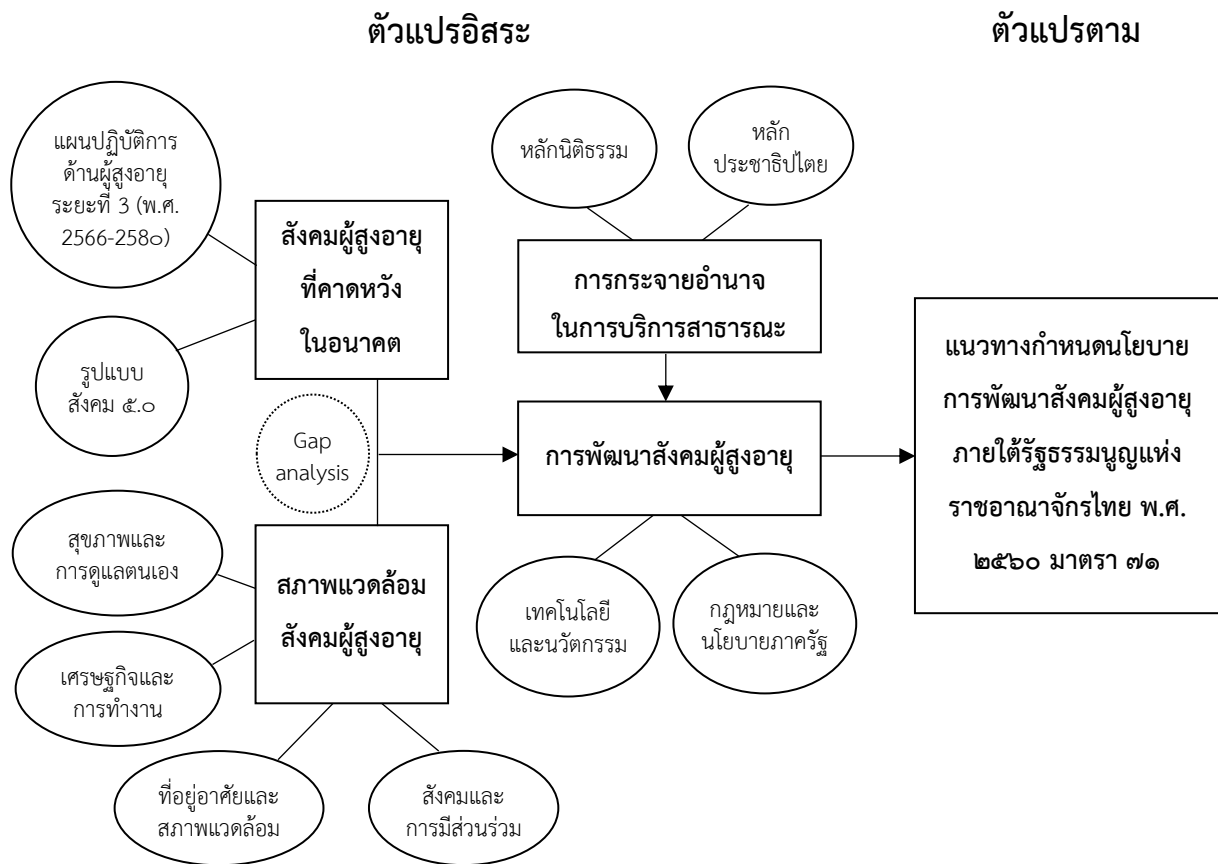
๔) การบูรณาการและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

การบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการจัดการดูแลผู้สูงอายุยังคงเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไข การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยยังขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประสานงานระหว่างหน่วยงานด้านสุขภาพ หน่วยงานท้องถิ่น และภาคเอกชนเพื่อร่วมกันดูแลและจัดการระบบการดูแลผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ การขาดความร่วมมือดังกล่าวทำให้การจัดการดูแลผู้สูงอายุในระดับชุมชนยังไม่ครอบคลุมและไม่เพียงพอต่อความต้องการ

สรุป ปัญหาการคุ้มครองและดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นประเด็นที่ต้องการความใส่ใจอย่างจริงจัง เนื่องจากสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ซึ่งการจัดการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องการการดูแลระยะยาว (LTC) นั้น พบว่ามีความท้าทายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการกระจายอำนาจในการจัดการบริการด้านสุขภาพที่ยังคงมีความทับซ้อนระหว่างหน่วยงาน การเข้าถึงบริการสำหรับผู้สูงอายุที่ยังจำกัดเฉพาะในบางพื้นที่ รวมถึงข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้วยทรัพยากรที่ไม่เพียงพอและขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ การบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการดูแลผู้สูงอายุยังคงไม่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ การประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชนยังคงเป็นสิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนา หากไม่มีการแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง ประเทศไทยจะเผชิญกับความท้าทายในการรองรับสังคมสูงวัยที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอนาคต ดังนั้น การขับเคลื่อนการดูแลผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ต้องอาศัยการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปอย่างทั่วถึงและครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการสร้างระบบการดูแลระยะยาวที่ยั่งยืน

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ โดยการศึกษาเกี่ยวกับ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และสถานการณ์ของไทยในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ แนวคิดเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุและกิจการผู้สูงอายุในประเทศไทย แนวคิดสังคม ๕.๐ กับสังคมผู้สูงอายุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ แนวคิดการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะ แนวคิดหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย และการศึกษาวิจัยทบทวนจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาสรุปประเด็นและปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อการศึกษาวิจัยเพื่อที่จะตอบโจทย์ปัญหาการวิจัยเพื่อหาแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุให้เหมาะสมภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาขึ้นเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ และ ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

โดยมีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ จะมีการใช้เทคนิคต่าง ๆ รวม ๓ เทคนิค ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งแต่ละเทคนิคมีรายละเอียดการดำเนินการ คือ

๑) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาเกี่ยวข้องกับสังคมผู้สูงอายุจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งในประเทศและในต่างประเทศ เพื่อหาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง

๒) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาพสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

๓) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบาย การอำนวยความสะดวก การปฏิบัติการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกิจการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในประเทศไทย

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้เป็นการศึกษาตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ปัจจัยสุขภาพและการดูแลตนเอง ปัจจัยเศรษฐกิจและการปัจจัยที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และ ปัจจัยสังคมและการมีส่วนร่วม รวมทั้งสิ้น ๔ ตัวแปร เรียกว่า ตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ที่มีผลต่อตัวแปรตาม คือ ตัวแปรการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ประกอบด้วย ปัจจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และ ปัจจัยกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ รวม ๒ ปัจจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง ใช้วิธีการวิจัยเอกสารโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นเอกสารระดับทฤษฎี และมีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยบทความวิชาการ บทความวิจัย เอกสารเผยแพร่ของภาครัฐ ข้อมูลเชิงนโยบาย แผนปฏิบัติการและแผนยุทธศาสตร์ กฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง (Wellington, ๒๐๐๐) กับการบริการสาธารณะของผู้สูงอายุโดยเฉพาะในยุคสังคม ๕.๐ เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง แล้วหาช่องว่างเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพสังคมผู้สูงอายุไทยในปัจจุบัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ คือ ผู้สูงอายุตามนิยามในมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๓) ข้อมูลจากสถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย ๗๗ จังหวัด ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๖ จำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยมีทั้งสิ้น ๑๓,๐๖๔,๙๒๙ คน มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยการแบ่งชั้นตามสัดส่วนประชากร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๖๔) สำหรับการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๔๐๐ คน (ภัทรานิษฐ์ เหมะทอง, วนิดา ทองโคตร, และสุพรรณ อึ้งปัญสัตวงศ์, ๒๕๖๐) ด้วยการใช้ตารางในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (๑๙๗๓) โดยเลือกเก็บข้อมูลในจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ ๒.๕๐ ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด คือมีจำนวนมากกว่า ๓๒๖,๖๒๓ คน โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

พื้นที่เก็บข้อมูล วิจัย	จำนวนผู้สูงอายุ (คน)	ร้อยละ ของผู้สูงอายุ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
กรุงเทพมหานคร	๑,๒๓๒,๔๐๔	๔๘.๘๙	๑๙๖
นครราชสีมา	๕๓๐,๗๙๕	๒๑.๐๖	๘๔
เชียงใหม่	๓๙๓,๗๓๓	๑๕.๖๒	๖๒
ขอนแก่น	๓๖๔,๐๑๘	๑๔.๔๔	๕๘
รวม	๒,๕๒๐,๙๕๐	๑๐๐.๐๐	๔๐๐

ที่มา : สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย ๗๗ จังหวัด กรมกิจการผู้สูงอายุ (๒๕๖๗)

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ได้แก่ คณะกรรมการสมาคมหรือองค์กรผู้สูงอายุในท้องถิ่น ตัวแทนผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุจังหวัด จำนวนจังหวัดละ ๘ คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) หรือ สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ผู้สูงอายุในท้องถิ่น และองค์กรภาคเอกชน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่กล่าวมา จำนวน ๔ คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) คือแบบบันทึกข้อมูล ซึ่งใช้การบันทึกข้อมูลด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้งานโปรแกรมประมวลผลคำ โปรแกรมตารางคำนวณ หรือโปรแกรมฐานข้อมูล เพื่อให้ได้เพิ่มข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมในการนำไปใช้ในการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ มีทั้งสิ้น ๓ ส่วน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๘ ข้อ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่อยู่อาศัย และการร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ สภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ จำนวน ๒๐ ข้อ ประกอบด้วย สุขภาพและการดูแลตนเอง เศรษฐกิจและการทำงาน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม สังคมและการมีส่วนร่วม

ตอนที่ ๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ จำนวน ๑๐ ข้อ ประกอบด้วย เทคโนโลยีและนวัตกรรม กฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ

ตอนที่ ๔ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

โดยแบบสอบถามตอนที่ ๒ และตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามที่ให้ตอบโดยประมาณค่าตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Rating Scale) (รณกฤต ผลแมน และมาลีรัตน์ ขจิตเนติธรรม, ๒๕๖๗) ที่มีเกณฑ์คะแนน ๕ ระดับ คือ

- (๑) แทนความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในระดับ น้อยที่สุด
- (๒) แทนความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในระดับ น้อย
- (๓) แทนความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในระดับ ปานกลาง
- (๔) แทนความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในระดับ มาก
- (๕) แทนความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในระดับ มากที่สุด

ซึ่งคณะผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Validity) และความเหมาะสมของการใช้ภาษา ให้มีความถูกต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยการหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาค่า IOC ที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ - ๑.๐๐ เป็นแบบสอบถามที่สามารถนำไปใช้เป็นแบบสอบถามได้ และแบบสอบถามที่มีค่าต่ำกว่า ๐.๕๐ ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดออก แล้วพิจารณาแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕๐ - ๑.๐๐ เป็นแบบสอบถามที่สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ให้คะแนน +๑ ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน ๐ ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน - ๑ ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามสามารถวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

ผลคะแนนของผู้เชี่ยวชาญสามารถคำนวณค่า IOC ตามสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ $\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญให้กับคำถามในแบบสอบถามแต่ละข้อ
 N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ทำการประเมิน

โดยแบบสอบถามชุดนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินความเชื่อมั่นของเครื่องมือ จำนวน ๕ คน มีค่า IOC เท่ากับ ๐.๙๓๖๘ แล้วจึงนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) กับ ผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๓๐ คน แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรง โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่นที่ ๙๕ % ได้เท่ากับ ๐.๗๑๖ ซึ่งค่าที่ได้มากกว่าเกณฑ์คือ ๐.๗๐ ขึ้นไป

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการสนทนากลุ่ม แบบสนทนากลุ่ม (Focus group discussion form) การสร้างเครื่องมือเพื่อจัดการสนทนากลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นกับผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุ ผู้ปฏิบัติงาน และนักวิชาการที่ทำงานเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ โดยกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่ม ๓ ในประเด็น ได้แก่ ๑) ปัญหาที่ผู้สูงอายุเผชิญในปัจจุบัน ประกอบด้วย ปัญหาด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการทำงาน ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ปัญหาด้านสังคมและการมีส่วนร่วม ปัญหาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ปัญหาด้านกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ และปัญหาด้านอื่น ๆ ที่ผู้สูงอายุยกขึ้นมาเป็นประเด็น

๒) ความต้องการของผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวังในอนาคต ประกอบด้วย ความต้องการด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง ความต้องการด้านเศรษฐกิจและการทำงาน ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ความต้องการด้านสังคมและการมีส่วนร่วม ความต้องการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ความต้องการด้านกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ และความต้องการด้านอื่น ๆ ที่ผู้สูงอายุยกขึ้นมาเป็นประเด็น

๓) ข้อเสนอแนะแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะแนวทางด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง ข้อเสนอแนะแนวทางด้านเศรษฐกิจและการทำงาน ข้อเสนอแนะแนวทางด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ข้อเสนอแนะแนวทางด้านสังคมและการมีส่วนร่วม ข้อเสนอแนะแนวทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ข้อเสนอแนะแนวทางด้านกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ และข้อเสนอแนะแนวทางด้านอื่น ๆ ที่ผู้สูงอายุยกขึ้นมาเป็นประเด็น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสร้างเครื่องมือจะทำการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดเอาไว้ มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัย ดังนี้ จากข้อกำหนดในมาตรา ๗๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ภาครัฐควรถูกกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุให้เหมาะสมด้วยมาตรการ นโยบาย หรือควรมีการส่งเสริมสนับสนุนกิจการผู้สูงอายุอย่างไร หรือควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ หรือกฎหมายต่าง ๆ ในส่วนที่องค์กรหรือภาคส่วนที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรับผิดชอบดูแลอยู่อย่างไรบ้างในอนาคต

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content validity) และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Credibility) ซึ่งนับเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งในการได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ คณะผู้วิจัยจึงมีกระบวนการตรวจสอบข้อมูล ดังนี้

การตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content validity) ในกระบวนการการสร้างเครื่องมือขึ้น ได้มีการทบทวนวรรณกรรมใช้แนวคิดทฤษฎีและตัวแบบมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีความถูกต้องตรงประเด็นในเนื้อหาสาระทางวิชาการ และจากนั้นนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Credibility) เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้มีความน่าเชื่อถือ คณะผู้วิจัยจึงมีกระบวนการในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวิจัย ดังนี้

๑. การอ้างอิงแหล่งหรือบุคคลผู้ให้ข้อมูล วันที่ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นหลักฐานให้สามารถตรวจสอบที่มาของข้อมูลได้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและมีจริยธรรมในการวิจัยต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

๒. คณะผู้วิจัยจะต้องอาศัยการพรรณนาและตีความข้อมูลที่ได้มา โดยไม่มีอคติหรือความลำเอียงไปจากสภาพที่เป็นจริง เพื่อให้ผลที่ออกมามีความเป็นปรนัยมากที่สุด

๓. มีความเป็นกลาง โดยข้อค้นพบที่ได้จะต้องสะท้อนความเป็นจริงของสิ่งที่ต้องการในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และสามารถจะยืนยันได้จากความใกล้เคียงกับผลการวิจัยของบุคคลหรือองค์กรอื่น

๔. นำผลการศึกษาไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยทั้งในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ถูกต้องตามความหมายและเจตนาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างแท้จริงไม่ใช่ของคณะผู้วิจัยเอง

๕. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ตามแนวทางของ Denzin (๒๐๑๗) เป็นวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการหลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อยืนยันความถูกต้องและความสอดคล้องของผลการวิจัย ๔ ประเภท ดังนี้ ๕.๑ การตรวจสอบสามเส้าด้าน

ข้อมูล (Data triangulation) เป็นการใช้แหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน เช่น แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่ต่างกัน ๕.๒ การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation) เป็นการใช้ผู้วิจัยหลายคนในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลชุดเดียวกัน ๕.๓ การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory triangulation) เป็นการใช่มุมมองทฤษฎีที่แตกต่างกันในการตีความข้อมูลชุดเดียวกัน ๕.๔ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) เป็นการใช่วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น การใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์ ซึ่งการใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้านี้ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลและผลการวิจัย โดยลดความลำเอียงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้วิธีการเดียวในการเก็บข้อมูล

๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการวิจัยเอกสารระดับทฤษฎีตามแนวคิดของ Scott (๑๙๙๐) ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ๑) มีความถูกต้อง (Authenticity) คือ เอกสารที่ได้มาจากแหล่งที่มาที่มีความน่าเชื่อถือ มีความถูกต้องสมบูรณ์ และสอดคล้องกับบริบทของการศึกษา ๒) มีความน่าเชื่อถือ (Credibility) คือ เป็นเอกสารที่ประกอบไปด้วยข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงไม่มีการบิดเบือนหรือผิดพลาด ๓) ความเป็นตัวแทน (Representativeness) คือ มีรายละเอียดสมบูรณ์อธิบายเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจได้ดี ๔) ความเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรทั้งหมดได้ ๕) มีความหมายชัดเจน (Meaning) คือ เป็นเอกสารที่ชัดเจนเข้าใจง่าย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Mogalakwe, ๒๐๐๖)

การเก็บรวบรวมการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ จำนวน ๔๐๐ คน ในพื้นที่วิจัยทั้ง ๔ พื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น โดยอาศัยแบบสอบถามออนไลน์บนกูเกิ้ลฟอร์มที่ผู้ช่วยวิจัยช่วยอ่านคำถามและคำตอบให้ผู้สูงอายุฟัง แล้วตอบคำถามด้วยการเลือกคำตอบในแบบสอบถาม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม ด้วยการจัดการสนทนากลุ่มย่อยในพื้นที่วิจัยทั้ง ๔ พื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น โดยอาศัยสถานที่ตั้งของศูนย์บริการผู้สูงอายุหรือชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่วิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากประชากรที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัยตามวันเวลาที่ได้รับอนุญาต

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารจะอาศัยการจัดประเภทของข้อมูลตามหัวข้อต่าง ๆ (Category of Items) โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาและคำถามวิจัย (Research Questions) ที่ต้องการหาคำตอบ วิธีการนี้จะช่วยให้สามารถสรุปผลการวิเคราะห์และนำเสนอข้อเสนอแนะที่ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างมีความเที่ยงตรง ซึ่งนอกจากคณะผู้วิจัยจะได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเอกสารแล้ว ยังได้อาศัยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ร่วมประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลอีกด้วย

การวิเคราะห์ที่ได้จากแบบสอบถาม ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percent) กับ การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปร ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (average) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงและการกระจายตัวของตัวแปร

โดยในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย จะมีการจัดระดับผลการวิเคราะห์ออกเป็น ๕ ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ระหว่าง	๑.๐๐ - ๑.๘๐	มีความหมาย	น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ระหว่าง	๑.๘๑ - ๒.๖๐	มีความหมาย	น้อย
ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ระหว่าง	๒.๖๑ - ๓.๔๐	มีความหมาย	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ระหว่าง	๓.๔๑ - ๔.๒๐	มีความหมาย	มาก
ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ระหว่าง	๔.๒๑ - ๕.๐๐	มีความหมาย	มากที่สุด

จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของตัวแปรอิสระ คือ ตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุ ที่ประกอบด้วย สุขภาพและการดูแลตนเอง เศรษฐกิจและการทำงาน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และ สังคมและการมีส่วนร่วม ที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ที่ประกอบด้วย เทคโนโลยีและนวัตกรรม กฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ ด้วยการวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณด้วยวิธีการเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis with Stepwise Method) ที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นกระบวนการแปลงรูปข้อมูลที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ยืดหยุ่น และเป็นระบบ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีความหมายและนำไปสู่ความเข้าใจในประเด็นปัญหาการวิจัยอย่างลึกซึ้ง หลักการพื้นฐานคือการลดทอนข้อมูลเชิงประจักษ์จากภาคสนามเพื่อให้ได้กลุ่มข้อมูลที่มีความหมายร่วมกัน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มข้อมูลจนได้แบบแผนที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาวิจัยได้ดีที่สุดหรือที่เรียกว่าการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์, ๒๕๔๙)

การตีความเพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) เป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างเพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่พบเห็น โดยใช้จินตนาการและเป็นกิจกรรมทางการใช้อำนาจในการให้ความหมาย ไม่มีสังสรรณจากการตีความครั้งเดียว แต่เป็นกระบวนการตีความที่ซับซ้อน ซึ่งแต่ละจุดสำคัญต้องมีการประเมินและตีความ (Denzin, ๒๐๑๗)

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

๑. การสร้างเนื้อหาภาคสนาม (field text) ซึ่งรวมถึงการบันทึกภาคสนามและเอกสารที่เกี่ยวข้อง Sanjek (๑๙๙๐) เรียกว่า การกำหนดดัชนีชี้วัด (Indexing) ขณะที่ Plath (๑๙๙๐) เรียกว่า งานเอกสาร (File work)

๒. การเคลื่อนข้อมูลจากเอกสารสู่เนื้อหาการวิจัย โดยการตีความบนพื้นฐานของเนื้อหาภาคสนาม รวมถึงการถอดรหัสข้อความ (coding) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดหมวดหมู่ (category) หรือประเด็นย่อย (sub theme)

๓. การสร้างเนื้อหาสาระสำคัญขึ้นใหม่ โดยใช้กรอบการวิจัยร่วมกับการตีความเอกสาร เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลและเข้าใจปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ

๔. การสร้างสรรค์เนื้อหาใหม่ตามความรู้สึกและประสบการณ์ของผู้เขียน และนำเสนอสู่ผู้อ่านในหลายรูปแบบ เช่น เชิงความเชื่อ เชิงความเป็นจริง เชิงวิจารณ์ หรือเชิงทฤษฎีที่มาจากสนาม (Grounded Theory) (Van Maanen, ๑๙๘๘)

๓.๖ แผนปฏิบัติงานของโครงการวิจัย

การวิจัยในโครงการเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอด้านกิจการผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ นี้ มีแผนปฏิบัติงานของโครงการวิจัยที่กำหนดขึ้นมาจากปฏิทินการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ ๑๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒ แผนปฏิบัติงานของโครงการวิจัย

กิจกรรม	พ.ศ. ๒๕๖๗						
	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
๑. ศึกษารวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล สร้างข้อเสนอโครงการเชิงปฏิบัติการ (Research Proposal)	↔						
๒. สัมภาษณ์ที่วิจัยและศึกษาข้อมูลเบื้องต้น	↔						

ตารางที่ ๒ (ต่อ) แผนปฏิบัติงานของโครงการวิจัย

กิจกรรม	พ.ศ. ๒๕๖๗							
	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.
๓. รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ ๒				↔				
๔. สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ			↔					
๕. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในพื้นที่วิจัย				↔				
๖. สันทนากลุ่มในพื้นที่วิจัย(กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ขอนแก่น)				↔				
๗. สัมภาษณ์เชิงลึก(ระดับนโยบาย อำนวยการ ปฏิบัติการ และระดับท้องถิ่น)							↔	
๘. รวบรวม ประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อการนำเสนอและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์							↔	
๙. วิพากษ์ผลของการสร้างข้อเสนอเชิงนโยบาย								↔
๑๐. การนำเสนอและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์								↔
๑๑. ส่งโครงการเชิงปฏิบัติการฉบับสมบูรณ์								↔

ที่มา: คณะผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นจากปฏิทินการศึกษาอบรมประกอบกับวิธีดำเนินการวิจัย

๓.๗ จริยธรรมการวิจัยและความตระหนักในจริยธรรมในการวิจัย

คณะผู้วิจัยจะดำเนินการชี้แจงอาสาสมัครผู้เข้าร่วมการวิจัยถึงแนวทางในการวิจัย วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล และความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งแนวทางป้องกันและแก้ไขหากเกิดอันตรายขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลส่วนตัวของอาสาสมัครจะถูกเก็บรักษาอย่างดี โดยไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล และจะทำลายข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจ สำหรับการเข้าร่วมในการวิจัย และคำนึงถึงจริยธรรมของนักวิจัยในทุกขั้นตอนการวิจัยอย่างเคร่งครัด

เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัคร ผู้วิจัยจะอาศัยเกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครโดยไม่มีอคติหรือความลำเอียง หรือความยากง่ายในการขอความร่วมมือ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ อาสาสมัครที่ได้รับทราบคำชี้แจงจนเข้าใจดีและให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการ และเกณฑ์ในการคัดออก คือ อาสาสมัครที่แสดงเจตจำนงว่าไม่ประสงค์จะเข้าร่วมการวิจัยต่อไป หรือผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าอาสาสมัครไม่ให้ความสนใจ แสดงอาการเบื่อหน่าย ไม่ให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยก็จะยุติการเก็บข้อมูลจากอาสาสมัครท่านนั้นทันที

การดำเนินการวิจัยตามแนวทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์คือ การคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมวิจัยในความเสี่ยงอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ดังนี้

๑) ด้านร่างกาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการทางสังคมศาสตร์ จึงไม่มีการสอบถามข้อมูล เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ไม่มีการนำเลือด ชี้นเนื้อ หรืออวัยวะส่วนต่าง ๆ ในร่างกายของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมไป ตรวจ หรือทำการทดลองศึกษาแต่อย่างใด

๒) ด้านจิตใจ การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาหลายรูปแบบ ได้แก่ การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสังเกต การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก แต่ละครั้งจะใช้เวลาไม่เกิน ๓๐ นาที นอกจากนี้ ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล ก็ไม่มีข้อคำถามที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกอึดอัดหรือไม่สะดวกใจ และเพื่อลดผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้แจ้งข้อมูลเพื่อเป็นการสร้างข้อตกลงกับผู้สูงอายุในประเด็นคำถาม ที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล ระยะเวลาที่ใช้ และหากในระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้ร่วมวิจัยรู้สึกไม่สบายใจ อึดอัดใจ หรือรู้สึกไม่สะดวกใจ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมวิจัยสามารถปฏิเสธ หรือยุติการตอบแบบสอบถาม หรือออกจากการ เก็บข้อมูลได้ทันที นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะคอยสังเกตสีหน้า แววตา ท่าทาง หรือปฏิกิริยาของผู้สูงอายุที่เข้าร่วม วิจัยว่ารู้สึกเหนื่อย อึดอัด เบื่อหน่าย หรือไม่เต็มใจเข้าร่วมการวิจัยต่อไป ก็จะยุติการเก็บข้อมูลทันที เช่นเดียวกัน ในการกำหนดเวลาและสถานที่ที่สะดวกในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วม การวิจัยเป็นผู้กำหนดตามความเหมาะสม

๓) ด้านสังคม สำหรับความตระหนักในจริยธรรมด้านสังคมนั้น คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย และเผยแพร่ข้อมูลโดยระมัดระวังในเรื่องความเป็นส่วนตัวของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมวิจัย โดยไม่เปิดเผยชื่อ นามสกุลของผู้เข้าร่วมวิจัยหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมวิจัย เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากผู้เข้าร่วมวิจัย หลักการของการรักษาความลับนี้จะปกป้องให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมวิจัยรู้สึกปลอดภัย และไม่กระทบกับการ ดำเนินชีวิตปกติประจำวัน และเพื่อให้กระบวนการวิจัยดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น ผู้วิจัยแจ้งรายละเอียด เกี่ยวกับขั้นตอนการวิจัย และเตรียมเอกสารคำชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ก่อนที่จะให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการวิจัย ลงนามในแบบแสดงความยินยอมให้ทำการวิจัยจากอาสาสมัคร ซึ่งเมื่อผู้ร่วมวิจัยได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียด และมีความเข้าใจ ดีแล้ว ผู้วิจัยจึงเริ่มต้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๔) ด้านเศรษฐกิจ การวิจัยครั้งนี้ไม่มีค่าตอบแทนสำหรับผู้เข้าร่วมวิจัย และการเก็บรวบรวม ข้อมูลนั้น จะไม่รบกวนเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการวิจัย โดยจะมีการชดเชย ค่าเสียเวลาหรือค่าเดินทางแก่อาสาสมัครตามสมควร ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมวิจัยใช้ในการดำเนิน กิจกรรมปกติในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว ได้แก่ ห้องประชุมของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่ผู้เข้าร่วม วิจัยมาร่วมทำกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ และใช้เวลาไม่เกิน ๓๐ นาที เพื่อมิให้กระทบต่อการดำเนิน ชีวิตประจำวันของผู้เข้าร่วมวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ และ ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ โดยมีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ สภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง

การศึกษาวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวข้องกับสังคมผู้สูงอายุจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งในประเทศและในต่างประเทศ เพื่อหาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง

๔.๑.๑ การประยุกต์แนวคิดสังคม ๕.๐ ในบริบทของสังคมผู้สูงอายุ

แนวคิดสังคม ๕.๐ มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในประเทศที่มีประชากรสูงอายุจำนวนมาก เช่น ญี่ปุ่น การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในบริบทของสังคมผู้สูงอายุ มีประโยชน์อย่างมากในการช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การประยุกต์แนวคิดสังคม ๕.๐ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่

๑) สุขภาพและการดูแลตนเอง การใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการติดตามสุขภาพ การแพทย์ทางไกล หุ่นยนต์ผู้ช่วย เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) การคมนาคมและการเดินทาง รถยนต์ไร้คนขับ ระบบขนส่งสาธารณะอัจฉริยะ และแอปพลิเคชันเรียกรถที่ออกแบบมาสำหรับผู้สูงอายุ ช่วยให้การเดินทางสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น

๓) การทำงานและการมีส่วนร่วมในสังคม การทำงานทางไกล แพลตฟอร์มแบ่งปันทักษะ และแพลตฟอร์มจัดหางานสำหรับผู้สูงอายุ ช่วยให้ผู้สูงอายุยังคงมีส่วนร่วมในสังคมและเศรษฐกิจ

- ๔) ที่อยู่อาศัยและความปลอดภัย การใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ระบบควบคุมบ้านอัจฉริยะ เซ็นเซอร์ตรวจจับเหตุฉุกเฉิน และหุ่นยนต์ผู้ช่วยในบ้าน
- ๕) การเงินและบริการ การพัฒนาระบบการเงินและบริการที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เช่น แอปพลิเคชันธนาคารที่ใช้งานง่าย และบริการภาครัฐแบบดิจิทัล
- ๖) การเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และเทคโนโลยีเสมือนจริง

ประโยชน์ของการประยุกต์แนวคิดสังคม ๕.๐ ได้แก่ เพิ่มคุณภาพชีวิต โดยช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีขึ้น ความเป็นอิสระในการดำเนินชีวิต และสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่ ลดภาระของครอบครัว เทคโนโลยีสามารถช่วยแบ่งเบาภาระในการดูแลผู้สูงอายุของครอบครัว ส่งเสริมเศรษฐกิจ การพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุสร้างโอกาสทางธุรกิจและส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ความท้าทายในการนำแนวคิดสังคม ๕.๐ มาใช้กับสังคมผู้สูงอายุในไทย แนวคิดสังคม ๕.๐ นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในไทย แต่การนำไปปฏิบัติยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ผู้สูงอายุจำนวนมากขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยี ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว การใช้เทคโนโลยีอาจนำมาซึ่งความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ และการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล การปรับตัวของสังคมและระบบ ต้องมีการปรับปรุงกฎหมาย นโยบาย และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ต้นทุนในการพัฒนาเทคโนโลยี การลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูงมีค่าใช้จ่ายสูง การยอมรับของสังคมและการพัฒนาบุคลากร ต้องสร้างความเข้าใจและยอมรับในสังคม และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

จากเหตุผลข้างต้น จึงสรุปการแก้ไขปัญหาได้หลายแนวทางต่อไปนี้ ได้แก่ การวางแผนอย่างรอบคอบ ต้องมีการวางแผนและกำหนดนโยบายระดับชาติ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของไทย ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชนต้องร่วมมือกัน การสร้างความตระหนัก สร้างความเข้าใจและยอมรับในสังคม การพัฒนาบุคลากร จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

สรุปแล้ว การประยุกต์แนวคิดสังคม ๕.๐ ในบริบทของสังคมผู้สูงอายุ เป็นแนวทางที่น่าสนใจในการแก้ปัญหาและสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้กับผู้สูงอายุ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม การนำแนวคิดสังคม ๕.๐ มาใช้ในไทยควรเน้นการปรับตัวของเทคโนโลยีให้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ ด้วยเทคโนโลยีที่ควรใช้งานง่าย เข้าใจง่าย และตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ สร้างชุมชนผู้สูงอายุที่ใช้เทคโนโลยี สร้างพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี และท้ายที่สุดต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๒ สภาพปัจจุบันและสถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุไทย

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว โดยคาดว่าภายในปี ๒๕๖๗-๒๕๖๘ ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยประชากรที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปจะมากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุข หนึ่งในความท้าทายหลักคือเรื่องความมั่นคงทางการเงิน ผู้สูงอายุไทยจำนวนมากยังไม่มีเตรียมความพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณ ทำให้ต้องพึ่งพาลูกหลานหรือเงินช่วยเหลือจากรัฐ ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ปัญหาสุขภาพก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญ โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในผู้สูงอายุ การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพและการดูแลระยะยาวยังเป็นเรื่องท้าทาย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวและการย้ายถิ่นของคนรุ่นใหม่ ทำให้ผู้สูงอายุบางคนต้องเผชิญกับความโดดเดี่ยวและถูกทอดทิ้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและความเป็นอยู่

แม้จะเผชิญกับปัญหาหลายด้าน แต่รัฐบาลไทยก็มีนโยบายเพื่อสนับสนุนผู้สูงอายุ เช่น การขยายประกันสุขภาพถ้วนหน้า การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ และการพัฒนาระบบดูแลระยะยาว นอกจากนี้ ยังมีความพยายามในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมก็มีบทบาทในการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่น อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในบ้านและแอปพลิเคชันสำหรับติดตามสุขภาพ รวมถึงการส่งเสริมแนวคิดพลุกพล่าน (Active Aging) ที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมอย่างกระตือรือร้น

อย่างไรก็ตาม การรับมือกับสังคมผู้สูงอายุยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การวางแผนและนโยบายที่ยั่งยืน รวมถึงการปรับทัศนคติของสังคมต่อผู้สูงอายุ จะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและช่วยให้พวกเขามีชีวิตที่มีคุณภาพและศักดิ์ศรีในสังคมที่เปลี่ยนแปลง

๔.๑.๓ เป้าหมายและกิจการด้านผู้สูงอายุในประเทศไทย

๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ เกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุ โดยได้ให้ความสำคัญกับสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุ โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องหลัก ๆ ดังนี้

มาตรา ๒๗ วรรคสี่ อนุญาตให้รัฐดำเนินมาตรการพิเศษเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองผู้สูงอายุ โดยไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ เช่น การจัดสรรงบประมาณพิเศษ หรือการจัดทำโครงการที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ

มาตรา ๗๑ กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม รวมถึงผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพ การส่งเสริมการเรียนรู้ และการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส

สาระสำคัญของบทบัญญัติเหล่านี้คือ รัฐมีหน้าที่ในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอายุและความต้องการที่เฉพาะเจาะจงของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังเป็นการยืนยันว่าการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

บทบัญญัติเหล่านี้มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาสังคมสูงวัยของประเทศไทย เนื่องจากเป็นรากฐานทางกฎหมายที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกันดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อดูแลผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุในสังคม และได้ให้หลักการที่ชัดเจนในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการวางรากฐานที่สำคัญในการสร้างสังคมสูงวัยที่น่าอยู่และยั่งยืน

๒) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นกฎหมายสำคัญที่กำหนดสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการคุ้มครองและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพ การศึกษา และการมีส่วนร่วมในสังคม

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้มีการปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทย จุดเด่นของการปรับปรุงครั้งนี้ คือ

๒.๑) เน้นการดูแลผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย กฎหมายฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย โดยกำหนดให้มีการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ และมีการจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุเพื่อนำเงินมาช่วยเหลือผู้สูงอายุกลุ่มนี้โดยเฉพาะ

๒.๒) การจัดเก็บเงินบำรุงกองทุนผู้สูงอายุ กฎหมายกำหนดให้มีการจัดเก็บเงินบำรุงกองทุนผู้สูงอายุจากภาษีสรรพสามิตของสุราและยาสูบ เพื่อนำมาใช้ในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ

๒.๓) มาตรการจูงใจทางภาษี เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินเข้ากองทุนผู้สูงอายุได้รับสิทธิในการลดหย่อนภาษี

๒.๔) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนผู้สูงอายุ กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการกองทุนผู้สูงอายุให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.๕) การดำเนินคดี กฎหมายได้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีเพื่อป้องกันการทุจริตและการใช้จ่ายเงินกองทุนไม่ถูกต้อง

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นกฎหมายที่สำคัญในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

ประโยชน์ของพระราชบัญญัตินี้ สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การมีสวัสดิการที่ดีสำหรับผู้สูงอายุจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายทางการแพทย์และการดูแลผู้สูงอายุของครอบครัว ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ การดูแลผู้สูงอายุอย่างดีจะแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล สร้างสังคมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ การมีกฎหมายที่คุ้มครองผู้สูงอายุจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ต้องมีประสิทธิภาพยังคงเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับสิทธิและสวัสดิการอย่างเต็มที่

๓) คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.)

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) เป็นองค์กรระดับชาติที่มีหน้าที่หลักในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กผส. ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อนำมาพัฒนานโยบายและแผนงานในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุ

๓.๑) บทบาทหลักของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ได้แก่ การกำหนดนโยบายและแผนงานระยะยาว การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ

๓.๒) องค์ประกอบของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่รัฐบาลให้กับประเด็นผู้สูงอายุ

สรุปได้ว่า คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) นั้นมีความสำคัญหลายประการ เช่น การเป็นตัวแทนของผู้สูงอายุในการสะท้อนปัญหาและความต้องการ มีบทบาทสำคัญในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการปัญหาสังคม ซึ่งการที่ทุกภาคส่วนร่วมมือกัน จะช่วยให้ประเทศไทยมีสังคมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น

๔) แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐)

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐) เป็นแผนระยะยาวที่กำหนดทิศทาง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย มีวิสัยทัศน์มุ่งให้ผู้สูงอายุไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี และพึ่งตนเองได้ในสังคมที่เอื้ออาทร

๔.๑) เป้าประสงค์ของแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐) มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน โดยตั้งเป้าให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี มีความมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังมุ่งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมและเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ตระหนักถึงคุณค่าและศักยภาพของผู้สูงอายุในฐานะทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า ท้ายที่สุด แผนนี้มีเป้าหมายในการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติ

๔.๒) ยุทธศาสตร์ตามแผนประกอบด้วย ๔ ด้านหลัก ได้แก่ (๑) การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ซึ่งเน้นการวางรากฐานตั้งแต่วัยทำงาน ทั้งด้านการออม การดูแลสุขภาพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (๒) การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ มุ่งเน้นการสร้างโอกาสในการทำงาน การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม และการมีส่วนร่วมในสังคม (๓) การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั้งด้านการประกันรายได้ สวัสดิการ และการดูแลระยะยาว และ (๔) การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ เน้นการพัฒนาาระบบข้อมูล บุคลากร และกลไกการขับเคลื่อนนโยบาย ยุทธศาสตร์เหล่านี้ทำงานประสานกันเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของแผนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

๔.๓) มาตรการสำคัญในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐) มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน โดยเริ่มจากการพัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่ผู้สูงอายุในระยะยาว ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุและการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมในสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย พร้อมกันนั้นก็มีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ท้ายที่สุด แผนนี้ยังส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในยุคดิจิทัล มาตรการเหล่านี้ทำงานประสานกันเพื่อสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในทุกภาคส่วนของสังคม

๔.๔) การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐) เน้นการทำงานแบบบูรณาการและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยมุ่งเน้นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกระบวนการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ เพื่อให้นโยบายและมาตรการต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ การขับเคลื่อนแผนใน

ลักษณะนี้จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นไปอย่างยั่งยืนและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสูงวัยได้อย่างเหมาะสม

สรุป แผนปฏิบัติการนี้มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ โดยคำนึงถึงความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม แม้ว่าการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในประเทศไทยยังเผชิญความท้าทาย เช่น การขยายความครอบคลุมของระบบการดูแลระยะยาว การสร้างความมั่นคงทางการเงิน และการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม แต่ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ ประเทศไทยมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสร้างสังคมที่ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

๔.๑.๔ แนวคิดการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะด้านผู้สูงอายุภายใต้หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย

แนวคิดการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะด้านผู้สูงอายุภายใต้หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย มุ่งเน้นการสร้างระบบการบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ ในสังคมที่กำลังเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุเช่นประเทศไทย การกระจายอำนาจจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาระบบบริการสาธารณะเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงนี้

๑) มิติด้านเศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติ การส่งเสริมการออมผ่านกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และการขยายโอกาสในการทำงานสำหรับแรงงานผู้สูงอายุเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางการเงินในช่วงบั้นปลายชีวิต การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ธนาкарต้นไม้ก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

๒) มิติด้านสภาพแวดล้อม การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น การออกแบบบ้านและสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่ายและปลอดภัย เช่น การสร้างบ้านปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ก็เป็นตัวอย่างที่ดีในการปรับปรุงบ้านเรือนให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

๓) มิติด้านสุขภาพ การสร้างระบบบริการสุขภาพในระดับพื้นที่เพื่อรองรับความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาผู้ดูแลที่มีมาตรฐานและการสนับสนุนการดูแลผู้ป่วยติดเตียงถือเป็นกลไกสำคัญในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุทุกคนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔) มิติด้านสังคมและชุมชน การเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ รวมถึงการกระจายอำนาจการจัดการผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น เช่น การดูแลผู้ป่วยติดเตียง การฟื้นฟูสมรรถภาพในชุมชน ซึ่งความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในระบบการดูแลนี้

หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย การบริการสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุต้องดำเนินการภายใต้กรอบหลักนิติธรรม ซึ่งหมายถึงการบริหารที่ยึดถือกฎหมายอย่างเคร่งครัด การกระจายอำนาจการให้บริการสาธารณะ

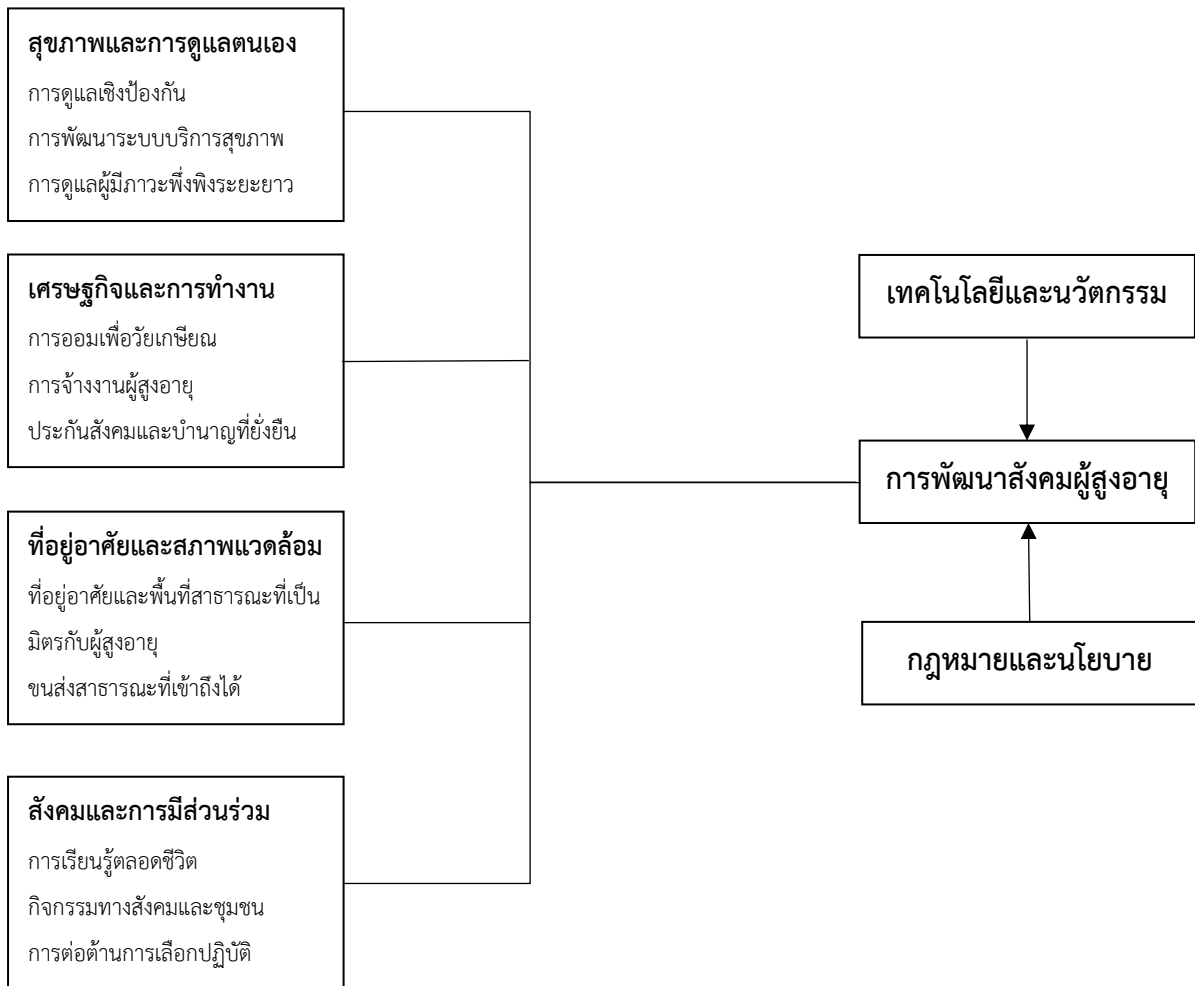
ต้องเป็นไปตามกรอบกฎหมายที่ชัดเจน เช่น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ และ รัฐธรรมนูญที่ส่งเสริมความเป็นอิสระของท้องถิ่น หลักนิติธรรมจะช่วยให้การบริการสาธารณะเป็นไปอย่าง โปร่งใส มีการตรวจสอบและมีมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

การพัฒนาศักยภาพท้องถิ่น การสร้างศักยภาพให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดบริการ สาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความโปร่งใสในการจัดสรรทรัพยากร จะช่วยให้การบริหารงานใน ท้องถิ่นสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ กำหนดนโยบายและการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะช่วยเสริมสร้างความ เข้มแข็งในกระบวนการประชาธิปไตย

สรุป แนวคิดการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะเพื่อผู้สูงอายุภายใต้หลักนิติธรรม ไม่เพียงแต่ ช่วยสร้างระบบการดูแลที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยสร้างความยุติธรรมในการจัดการทรัพยากร และการบริการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการรักษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกๆระดับ อย่างยั่งยืน

๔.๑.๕ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ

การศึกษาวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวข้องกับสังคมผู้สูงอายุจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งในประเทศและ ในต่างประเทศ เพื่อหาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง พบว่า การพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ (Guidelines for Developing an Aging Society) เป็นแนวคิดและวิธีการในการ รับมือกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสร้างสังคมที่ทุกวัยสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและประสิทธิภาพ การพัฒนานี้มีองค์ประกอบสำคัญทั้งสิ้น ๖ ปัจจัย ที่สามารถเขียนสรุปออกมาเป็นรูปภาพ ดังนี้

ภาพที่ ๒ ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ

ที่มา: คณะผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นจากการวิจัยเอกสาร

โดยมีรายละเอียดของปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นตัวแปรสภาพแวดล้อมของสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ดังต่อไปนี้

๑) ด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง

๑.๑) การส่งเสริมการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่เหมาะสม และการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ การป้องกันโรคเรื้อรังที่พบมากในวัยผู้สูงอายุ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ มีความสำคัญอย่างมากในการลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพและการเพิ่มคุณภาพชีวิต

๑.๒) การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ระบบบริการสุขภาพควรคำนึงถึงความต้องการเฉพาะทางของผู้สูงอายุ เช่น การปรับปรุงสถานพยาบาลให้เหมาะสม การให้การดูแลที่

ครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการดูแลสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจ และการดูแลเชิงสังคม นอกจากนี้ยังต้องสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีการดูแลตัวเองให้มีสุขภาพดีอย่างต่อเนื่อง

๑.๓) การสนับสนุนการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลระยะยาวเนื่องจากมีภาวะพึ่งพิงหรือมีโรคเรื้อรัง การจัดระบบการดูแลระยะยาว (Long-Term Care) โดยการฝึกอบรมผู้ดูแล หรือจัดระบบการดูแลทั้งที่บ้านและในสถานดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้มั่นใจว่าผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง

๒) ด้านเศรษฐกิจและการทำงาน

๒.๑) การส่งเสริมการออมและการวางแผนทางการเงินสำหรับวัยเกษียณ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการออมและการวางแผนทางการเงินตั้งแต่วัยทำงานเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้ประชาชนมีความพร้อมด้านการเงินเมื่อเข้าสู่วัยเกษียณ โดยรัฐควรมีมาตรการสนับสนุน เช่น การลดหย่อนภาษีสำหรับการออมเพื่อเกษียณ การให้คำแนะนำด้านการวางแผนทางการเงิน

๒.๒) การสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุตามความเหมาะสม การขยายโอกาสในการทำงานให้แก่ผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำงานได้ เช่น งานพาร์ทไทม์ งานที่ไม่ต้องใช้แรงกายมาก หรือการทำงานจากที่บ้าน นอกจากนี้จะช่วยลดภาระด้านการเงินแล้ว ยังช่วยให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ตนเองยังมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๒.๓) การพัฒนาระบบประกันสังคมและบำนาญที่ยั่งยืน การสร้างระบบบำนาญที่สามารถรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงระบบประกันสังคมเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มแรงงานนอกระบบมากขึ้น และการเตรียมความพร้อมทางการเงินของรัฐบาลในการจัดการกับความต้องการทางการเงินของผู้สูงอายุในอนาคต

๓) ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม

๓.๑) การออกแบบที่อยู่อาศัยและพื้นที่สาธารณะให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ บ้านและที่อยู่อาศัยควรมีการออกแบบที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น ไม่มีขั้นบันได มีราวจับในบริเวณที่จำเป็น และมีห้องน้ำที่สามารถเข้าถึงได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ ที่พักอาศัยใกล้สถานพยาบาลหรือบริการทางการแพทย์

๓.๒) การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้สำหรับผู้สูงอายุ ระบบขนส่งสาธารณะควรถูกออกแบบให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้สะดวกสบาย เช่น การจัดให้มีที่นั่งพิเศษ การลดขั้นตอนที่ซับซ้อนในการเข้าถึงบริการ และการให้บริการที่ครอบคลุมพื้นที่อย่างเพียงพอสำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล

๔) ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม

๔.๑) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ การพัฒนาสังคมที่ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดชีวิต

การสร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลงในสังคมและมีความพร้อมในการใช้ชีวิตที่มีคุณภาพ

๔.๒) การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและชุมชน การจัดกิจกรรมที่ ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมได้ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม หรือกิจกรรมชุมชนที่เสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและการให้การสนับสนุนที่ดีในชุมชน นอกจากนี้ การสร้างสังคมที่เคารพและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ ยังเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาสังคมที่เป็นมิตรกับทุกวัย

๔.๓) การต่อต้านการเลือกปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ การส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคและการ ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุอย่างเคารพ รวมถึงการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุในสังคม ตลอดจนการเลือกปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน บริการสุขภาพ และการเข้าถึงบริการ สาธารณะ

ระบบสนับสนุนการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสร้างสังคมที่ทุกวัยสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและ ประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถวิเคราะห์และ สรุปมาได้ ๒ องค์ประกอบ คือ เทคโนโลยีและนวัตกรรม กับ กฎหมายและนโยบายของภาครัฐ ที่มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑) เทคโนโลยีและนวัตกรรม

การพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การใช้เทคโนโลยีสุขภาพทางไกล (Telemedicine) ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการดูแลสุขภาพได้อย่างสะดวก หรือการใช้นวัตกรรมที่ช่วย เพิ่มความปลอดภัยในที่พำนัก การพัฒนาอุปกรณ์ช่วยเดิน หรือเครื่องมือติดตามสุขภาพ และการส่งเสริม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการและข้อมูลได้อย่างสะดวก

๒) กฎหมายและนโยบายของภาครัฐ

การปรับปรุงกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เช่น การปรับปรุงระบบบำนาญ การขยายการคุ้มครองด้านสุขภาพ การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ รวมถึง การจัดทำแผนพัฒนาที่เอื้อให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่ดีในระยะยาว การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และ ภาคประชาสังคมในทุกระดับ

๔.๑.๖ สรุปผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ ๑.

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง พบว่า ปรากฏช่องว่าง (Gap analysis) ระหว่างสังคมผู้สูงอายุไทยปัจจุบันกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง ดังนี้

๑) สถานะปัจจุบันของสังคมผู้สูงอายุไทย

๑.๑) ด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันผู้สูงอายุไทยจำนวนมากยังประสบปัญหาด้านการเงิน โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานนอกระบบหรือไม่มีการเตรียมตัวด้านการเงินที่เพียงพอ ทำให้ต้องพึ่งพาเบี้ยยังชีพจากรัฐบาลเป็นหลัก ซึ่งมีจำนวนจำกัดและไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ ระบบบำนาญแห่งชาติยังไม่ครอบคลุมประชากรทั้งหมด ทำให้ผู้สูงอายุหลายคนต้องทำงานต่อไปแม้จะเกษียณอายุแล้ว หรือต้องพึ่งพาลูกหลานในการดูแลค่าใช้จ่าย

๑.๒) ด้านสุขภาพ แม้ว่าประเทศไทยจะมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุยังขาดการบูรณาการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ระบบการดูแลที่บ้านและในชุมชนยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ทำให้ภาระตกอยู่กับครอบครัวเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ

๑.๓) ด้านสังคม ผู้สูงอายุไทยยังมีส่วนร่วมในสังคมและเศรษฐกิจอย่างจำกัด ทัศนคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในสังคมยังคงมีอยู่ ทำให้ผู้สูงอายุถูกมองว่าเป็นภาระมากกว่าทรัพยากรที่มีคุณค่า โอกาสในการทำงานหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุยังมีน้อย ส่งผลให้ผู้สูงอายุหลายคนรู้สึกโดดเดี่ยวและขาดคุณค่าในตนเอง

๑.๔) ด้านเทคโนโลยี ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังคงเป็นปัญหาสำคัญ โดยผู้สูงอายุจำนวนมากยังเข้าไม่ถึงหรือไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้พลาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล บริการ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมผ่านช่องทางดิจิทัล

๒) สถานะที่คาดหวังตามแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ

๒.๑) ด้านเศรษฐกิจ มุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางการเงิน โดยมีระบบบำนาญแห่งชาติที่เข้มแข็งและครอบคลุม ผู้สูงอายุมีเงินออมเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตหลังเกษียณ มีโอกาสในการทำงานตามความสมัครใจและความสามารถ รวมถึงมีระบบการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสม

๒.๒) ด้านสุขภาพ คาดหวังให้มีระบบการดูแลสุขภาพแบบบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ มีระบบการดูแลระยะยาวที่มีประสิทธิภาพ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ และมีบุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ

๒.๓) ด้านสังคม เพิ่มการมีส่วนร่วมในสังคม โดยให้เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ มีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรม และได้รับการยอมรับในคุณค่าและศักดิ์ศรี

๒.๔) ด้านเทคโนโลยี มุ่งหวังให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลและบริการ และการมีส่วนร่วมในสังคม

๓) การปิดช่องว่างเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์สังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง

๓.๑) ด้านเศรษฐกิจ เร่งพัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติให้ครอบคลุมและเพียงพอ ส่งเสริมการออมและการวางแผนทางการเงินตั้งแต่วัยทำงาน สนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยสร้างแรงจูงใจให้กับนายจ้างและปรับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

๓.๒) ด้านสุขภาพ พัฒนาระบบการดูแลสุขภาพแบบบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุ เสริมสร้างระบบการดูแลระยะยาวในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและอาสาสมัคร ผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมการป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพตั้งแต่วัยกลางคน

๓.๓) ด้านสังคม สร้างโอกาสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ รมณรงค์เพื่อเปลี่ยนทัศนคติของสังคมต่อผู้สูงอายุ ให้เห็นคุณค่าและศักยภาพ ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวัยและการถ่ายทอดภูมิปัญญา

๓.๔) ด้านเทคโนโลยี ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล โดยจัดให้มีการศึกษาและฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ พัฒนาแอปพลิเคชันและอุปกรณ์ที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ สนับสนุนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของผู้สูงอายุ

การบรรลุเป้าหมายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม รวมถึงการปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดสรรงบประมาณ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งหมดนี้เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของ “ผู้สูงอายุไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี และพึ่งตนเองได้ในสังคมไทยที่เอื้ออาทร” ตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ

๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่รวบรวมด้วยแบบสอบถามมาได้ดังต่อไปนี้

คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ จำนวน ๔๐๐ คนในพื้นที่วิจัย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๙๖ คน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๘๔ คน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๖๒ คน และจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๕๘ คน มีผลการวิเคราะห์ที่จำแนกได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน ด้วยการใช้สถิติแบบแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบของค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ จำนวน ๒๐ ข้อ ประกอบด้วย สุขภาพและการดูแลตนเอง เศรษฐกิจและการทำงาน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม สังคมและการมีส่วนร่วม และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ จำนวน ๑๐ ข้อ ประกอบด้วย เทคโนโลยีและนวัตกรรม กฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน ด้วยการใช้สถิติพื้นฐานเพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงและการกระจายตัวของตัวแปร และนำเสนอในรูปแบบค่าเฉลี่ย (average) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.)

ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุ ที่ประกอบด้วย สุขภาพและการดูแลตนเอง เศรษฐกิจและการทำงาน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และ สังคมและการมีส่วนร่วม ที่ส่งผลต่อตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ที่ประกอบด้วย เทคโนโลยีและนวัตกรรม กฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณด้วยวิธีการเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis with Stepwise Method)

๔.๒.๑ สัญลักษณ์และอักษรย่อ

ตัวแปรและค่าสถิติต่าง ๆ จะถูกกำหนดไว้โดยสัญลักษณ์และอักษรย่อ เพื่อให้ง่ายต่อการอธิบายและทำความเข้าใจ ได้แก่

๑) สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าตัวแปร

HEALTH (X_0) แทน ปัจจัยสุขภาพและการดูแลตนเอง

WEALTH ($X_๖$)	แทน	ปัจจัยเศรษฐกิจและการทำงาน
FACILITY ($X_๓$)	แทน	ปัจจัยที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม
ACTIVITY ($X_๔$)	แทน	ปัจจัยสังคมและการมีส่วนร่วม
INNOTECH ($Y_๑$)	แทน	ปัจจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม
LEGAL ($Y_๒$)	แทน	ปัจจัยกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ
SOCIETDEV (Y)	แทน	ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ

๒) สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
Df	แทน	ชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
S.E.	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
$R^๒$	แทน	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
t	แทน	การแจกแจงแบบปกติ

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ จำนวน ๔๐๐ คนในพื้นที่วิจัย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๙๖ คน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๘๔ คน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๖๒ คน และจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๕๘ คน มีผลการวิเคราะห์ด้วยการใช้สถิติแบบแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบของค่าร้อยละ (Percentage) ดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	๑๙๙	๔๙.๘
	หญิง	๑๗๙	๔๔.๘
	ไม่ต้องการระบุ	๒๒	๕.๖
อายุ	๖๐ - ๖๔ ปี	๑๖๗	๔๑.๘
	๖๕ - ๖๙ ปี	๑๒๖	๓๑.๕
	๗๐ - ๗๔ ปี	๕๗	๑๔.๒
	๗๕ ปี ขึ้นไป	๕๐	๑๒.๕

ตารางที่ ๓ (ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพ	โสด	๑๐๗	๒๖.๘
	สมรส	๒๑๑	๕๒.๘
การศึกษา	หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	๘๒	๒๐.๕
	ประถมศึกษา	๓๗	๙.๓
	มัธยมศึกษาตอนต้น	๔๕	๑๑.๓
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	๖๑	๑๕.๓
	อนุปริญญา/ปวส.	๘๑	๒๐.๓
	ปริญญาตรี หรือสูงกว่า	๑๖๓	๔๐.๘
	ไม่ได้เรียน	๑๓	๓.๓
อาชีพ	รับจ้าง	๗๔	๑๘.๕
	ค้าขาย	๘๒	๒๐.๕
	เกษตรกร	๔๓	๑๐.๘
	ผู้รับบำเหน็จบำนาญ	๑๐๔	๒๖.๐
	ไม่ประกอบอาชีพ	๙๗	๒๔.๓
รายได้ต่อเดือน	น้อยกว่า ๓,๐๐๐ บาท	๕๔	๑๓.๕
	๓,๐๐๑ - ๕,๐๐๐ บาท	๖๘	๑๗.๐
	๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๒๒	๓๐.๕
	๑๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๕๖	๓๙.๐
ที่อยู่อาศัย	บ้านหรือที่พักของตนเอง	๒๔๖	๖๑.๕
	อาศัยผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติ	๑๑๕	๒๘.๗
	บ้านพักคนชรา	๑๐	๒.๕
	ไม่มีที่อยู่อาศัย	๒๙	๗.๒
การร่วมกิจกรรมทางสังคม	ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	๑๓๑	๓๒.๘
	เดือนละครั้ง	๑๕๗	๓๙.๓
	๒ - ๓ ครั้งต่อเดือน	๖๘	๑๗.๐
	๔ ครั้งต่อเดือนขึ้นไป	๔๔	๑๑.๐

จากตารางที่ ๓ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่วิจัย คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๔๐๐ คน มีผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปดังต่อไปนี้

๑) **เพศ** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๙๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๘ รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๘ อันดับสุดท้าย ไม่ต้องการระบุ จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๖

๒) **อายุ** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง ๖๐ - ๖๔ ปี จำนวน ๑๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๘ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๖๕ - ๖๙ ปี จำนวน ๑๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕ อันดับสาม มีอายุระหว่าง ๗๐ - ๗๔ ปี จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนน้อยที่สุด อายุระหว่าง ๗๕ ปี ขึ้นไป จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕

๓) **สถานภาพ** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส จำนวน ๒๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๘ รองลงมา มีสถานภาพโสด จำนวน ๑๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘ อันดับสุดท้าย มีสถานภาพม่าย/หย่า/แยกกันอยู่ จำนวน ๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๕

๔) **การศึกษา** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน ๑๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘ รองลงมา มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๓ อันดับสาม มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓ อันดับสี่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓ อันดับห้า มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๓ อันดับสุดท้าย ไม่ได้เรียน จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

๕) **อาชีพ** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นผู้รับบำเหน็จบำนาญ จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๐ รองลงมา ไม่ประกอบอาชีพ จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๓ อันดับสาม มีอาชีพค้าขาย จำนวน ๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๕ อันดับสี่ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕ อันดับสุดท้าย มีอาชีพเกษตรกร จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘

๖) **รายได้ต่อเดือน** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๑๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๐ รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๕ อันดับสาม มีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง ๓,๐๐๑ - ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐ อันดับสุดท้าย มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ๓,๐๐๐ บาท จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕

๗) **ที่อยู่อาศัย** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อาศัยในบ้านหรือที่พักของตนเอง จำนวน ๒๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๕ รองลงมา อาศัยผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติ จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ อันดับสาม ไม่มีที่อยู่อาศัย จำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๒ อันดับสุดท้าย อาศัยในบ้านพักคนชรา จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๕

๘) **การร่วมกิจกรรมทางสังคม** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการร่วมกิจกรรมทางสังคม เดือนละครั้ง จำนวน ๑๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓ รองลงมา ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม จำนวน ๑๓๑ คน คิดเป็น

ร้อยละ ๓๒.๘ อันดับสาม มีการร่วมกิจกรรมทางสังคม ๒ - ๓ ครั้งต่อเดือน จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐ อันดับสุดท้าย มีการร่วมกิจกรรมทางสังคม ๔ ครั้งต่อเดือนขึ้นไป จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๐

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

การใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ จำนวน ๔๐๐ คนในพื้นที่วิจัย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๙๖ คน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๘๔ คน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๖๒ คน และจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๕๘ คน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ที่ ประกอบด้วย ปัจจัยสุขภาพและการดูแลตนเอง ปัจจัยเศรษฐกิจและการทำงาน ปัจจัยที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ปัจจัยสังคมและการมีส่วนร่วม และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ประกอบด้วย ปัจจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ปัจจัยกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ ด้วยการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานเพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงและการกระจายตัวของตัวแปร และนำเสนอในรูปแบบค่าเฉลี่ย (average) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔		ปัจจัยสุขภาพและการดูแลตนเอง (n=๔๐๐)		
ข้อ	ปัจจัยสุขภาพและการดูแลตนเอง	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑.	ปัญหาสุขภาพของท่านเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตในระดับใด	๒.๗๕	.๙๘๕	ปานกลาง
๒.	ท่านได้รับความสะดวกจากบริการรักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ ระดับใด	๓.๗๖	.๙๗๗	มาก
๓.	ท่านได้รับข้อมูลเพื่อการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในระดับใด	๒.๘๓	๑.๑๓	ปานกลาง
๔.	ท่านต้องการความช่วยเหลือในการดูแลสุขภาพจากผู้อื่นมากเพียงใด	๓.๑๕	๑.๐๒	ปานกลาง
๕.	ท่านได้รับอาหารและยารักษาโรคที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเพียงใด	๓.๕๘	.๙๖๔	มาก
โดยรวม		๓.๒๑	.๖๔๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยสุขภาพและการดูแลตนเอง มีค่าเฉลี่ย ๓.๒๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๔๒ ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ คำถามว่าท่านได้รับความสะดวกจากบริการรักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ ระดับใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖ จัดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ คำถามว่าท่านได้รับอาหารและยารักษาโรคที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

เพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘ .๙๖๔ มาก อันดับสาม คือ คำถามว่าท่านต้องการความช่วยเหลือในการดูแลสุขภาพจากผู้อื่นมากเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๕ จัดอยู่ในระดับปานกลาง อันดับสี่ คือ คำถามว่าท่านได้รับข้อมูลเพื่อการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในระดับใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๘๓ จัดอยู่ในระดับปานกลาง อันดับสุดท้าย คือ คำถามว่าปัญหาสุขภาพของท่านเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตในระดับใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๗๕ จัดอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๕		ปัจจัยเศรษฐกิจและการทำงาน (n=๔๐๐)		
ข้อ	ปัจจัยเศรษฐกิจและการทำงาน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๖.	ท่านมีฐานะและปัจจัยทางเศรษฐกิจอย่างเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตในระดับใด	๓.๐๙	๑.๐๒	ปานกลาง
๗.	ท่านจำเป็นต้องพึ่งพาลูกหลาน ญาติพี่น้อง หรือจากบุคคลอื่นในระดับใด	๓.๐๗	๑.๐๒	ปานกลาง
๘.	ท่านยังมีความจำเป็นต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพมากเพียงใด	๒.๘๗	๑.๐๗	ปานกลาง
๙.	ท่านได้รับโอกาสในการทำงานมากเพียงใด	๒.๗๔	๑.๐๘	ปานกลาง
๑๐.	ท่านได้รับการส่งเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพมากเพียงใด	๒.๓๗	.๙๔๙	น้อย
โดยรวม		๒.๘๒	.๙๘๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๕ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยเศรษฐกิจและการทำงาน มีค่าเฉลี่ย ๒.๘๒ และและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๘๓ ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ คำถามว่าท่านมีฐานะและปัจจัยทางเศรษฐกิจอย่างเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตในระดับใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๙ จัดอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ท่านจำเป็นต้องพึ่งพาลูกหลาน ญาติพี่น้อง หรือจากบุคคลอื่นในระดับใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๗ จัดอยู่ในระดับปานกลาง อันดับสาม คือ ท่านยังมีความจำเป็นต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพมากเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๘๗ จัดอยู่ในระดับปานกลาง อันดับสี่ คือ ท่านได้รับโอกาสในการทำงานมากเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๗๔ จัดอยู่ในระดับปานกลาง อันดับสุดท้าย คือ ท่านได้รับการส่งเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพมากเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๓๗ จัดอยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ ๖ ปัจจัยที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม (n=๔๐๐)

ข้อ	ปัจจัยที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑๑.	ท่านต้องการอยู่อาศัยในสถานที่จัดเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุมากเพียงใด	๓.๔๕	๑.๑๐	มาก
๑๒.	ในที่อยู่อาศัยควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุมากเพียงใด	๓.๙๗	.๘๗๑	มาก
๑๓.	สถานที่ต่าง ๆ ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุมากเพียงใด	๓.๗๙	.๗๙๕	มาก
๑๔.	ระบบขนส่งสาธารณะควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุเพียงใด	๓.๕๕	.๘๖๐	มาก
๑๕.	สิ่งแวดล้อมควรปรับปรุงให้เหมาะกับสังคมผู้สูงอายุมากเพียงใด	๓.๔๙	.๙๗๑	มาก
โดยรวม		๓.๖๔	.๖๐๗	มาก

จากตารางที่ ๖ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๐๗ ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ คำถามว่าในที่อยู่อาศัยควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุมากเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ จัดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานที่ต่าง ๆ ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุมากเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๙ จัดอยู่ในระดับมาก อันดับสาม คือ ระบบขนส่งสาธารณะควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ จัดอยู่ในระดับมาก อันดับสี่ คือ สิ่งแวดล้อมควรปรับปรุงให้เหมาะกับสังคมผู้สูงอายุมากเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๙ จัดอยู่ในระดับมาก อันดับสุดท้าย คือ ท่านต้องการอยู่อาศัยในสถานที่จัดเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุมากเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ จัดอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๗ ปัจจัยสังคมและการมีส่วนร่วม (n=๔๐๐)

ข้อ	ปัจจัยสังคมและการมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑๖.	ท่านได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมทางสังคมหรือกิจกรรมทางศาสนา	๒.๙๑	๑.๑๐	ปานกลาง
๑๗.	ท่านมีความรู้ ความสามารถ และพร้อมจะถ่ายทอดให้กับผู้อื่น	๒.๗๔	๑.๑๓	ปานกลาง
๑๘.	ท่านได้รับความรู้ ฝึกทักษะ เพื่อไปประกอบอาชีพหรือเพื่อการดำรงชีวิต	๒.๔๗	.๙๙๑	น้อย
๑๙.	ท่านมีโอกาสเสนอปัญหาและความต้องการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ	๒.๓๙	๑.๐๗	น้อย
๒๐.	ท่านเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม สำหรับสังคมผู้สูงอายุ	๓.๐๑	๑.๑๘	ปานกลาง
โดยรวม		๒.๗๐	.๘๘๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๗ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย ๒.๗๐ และและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๘๘ ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ คำถามว่าท่านเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม สำหรับสังคมผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๑ จัดอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ท่านได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมทางสังคมหรือกิจกรรมทางศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๙๑ จัดอยู่ในระดับปานกลาง อันดับสาม คือ ท่านมีความรู้ ความสามารถ และพร้อมจะถ่ายทอดให้กับผู้อื่นในสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๗๔ จัดอยู่ในระดับปานกลาง อันดับสี่ คือ ท่านได้รับความรู้ ฝึกทักษะ เพื่อไปประกอบอาชีพหรือเพื่อการดำรงชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๗ จัดอยู่ในระดับน้อย อันดับสุดท้าย คือ ท่านมีโอกาสเสนอปัญหาและความต้องการเพื่อพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๓๙ จัดอยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ ๘ ปัจจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม (n=๔๐๐)

ข้อ	ปัจจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๒๑.	ควรพัฒนาการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม	๓.๘๐	.๘๔๘	มาก
๒๒.	ควรพัฒนาการทำงานของสูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม	๓.๓๗	๑.๐๔	มาก
๒๓.	ควรพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม	๓.๘๖	.๗๙๗	มาก
๒๔.	ควรพัฒนาการติดต่อสื่อสารและเดินทางด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม	๓.๖๗	.๘๒๔	มาก
๒๕.	ควรพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม	๓.๕๐	.๙๒๓	มาก
โดยรวม		๓.๖๓	.๖๗๒	มาก

จากตารางที่ ๘ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๓ และและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๗๒ ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คำถามว่าควรพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๖ จัดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ควรพัฒนาการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ จัดอยู่ในระดับมาก อันดับสาม คือ ควรพัฒนาการติดต่อสื่อสารและเดินทางด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ จัดอยู่ในระดับมาก อันดับสี่ คือ ควรพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐ จัดอยู่ในระดับมาก อันดับสุดท้าย คือ ควรพัฒนาการทำงานของสูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๗ จัดอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๙ ปัจจัยกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ (n=๔๐๐)

ข้อ	ปัจจัยกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๒๖.	กฎหมายและระเบียบเื้อต่อการดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	๒.๕๖	.๙๐๒	น้อย
๒๗.	กฎหมายและระเบียบเื้อต่อการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ	๒.๑๓	.๙๘๓	น้อย
๒๘.	กฎหมายและระเบียบเื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุเพียงใด	๒.๔๖	.๘๗๒	น้อย
๒๙.	กฎหมายและระเบียบเื้อต่อสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุเพียงใด	๒.๕๗	.๘๘๗	น้อย
๓๐.	กฎหมายและระเบียบเื้อต่อการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเพียงใด	๒.๕๗	.๘๕๘	น้อย
โดยรวม		๒.๔๕	.๗๔๗	น้อย

จากตารางที่ ๙ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ย ๒.๔๕ และและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๗๔๗ ซึ่งจัดอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คำถามว่ากฎหมายและระเบียบเื้อต่อสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๕๗ จัดอยู่ในระดับน้อย รองลงมา คือ กฎหมายและระเบียบเื้อต่อการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๕๗ จัดอยู่ในระดับน้อย อันดับสาม คือ กฎหมายและระเบียบเื้อต่อการดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๕๖ จัดอยู่ในระดับน้อย อันดับสี่ คือ กฎหมายและระเบียบเื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๖ จัดอยู่ในระดับน้อย อันดับสุดท้าย คือ กฎหมายและระเบียบเื้อต่อการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๑๓ จัดอยู่ในระดับน้อย

๔.๓.๔ ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของตัวแปร

จากการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ จำนวน ๔๐๐ คน ในพื้นที่วิจัย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๕๖ คน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๘๔ คน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๖๒ คน และจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๕๘ คน มีผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) และผลการวิเคราะห์สถิติการถดถอยอย่างง่ายแบบพหุคูณด้วยวิธีการเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis with Stepwise Method) ดังต่อไปนี้

๑) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุ ที่ประกอบด้วยสุขภาพและการดูแลตนเอง เศรษฐกิจและการทำงาน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และ สังคมและการมีส่วนร่วม ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ คน โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๐ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุ

		HEALTH (X_a)	WEALTH (X_b)	FACILITY (X_c)	ACTIVITY (X_d)
HEALTH (X_a)	Pearson Correlation	๑	.๑๔๓	.๔๒๙	.๑๓๖
	Sig.(๒-tailed)		.๐๐๔	<.๐๐๑	.๐๐๖
WEALTH (X_b)	Pearson Correlation	.๑๔๓	๑	.๐๐๙	.๔๒๓
	Sig.(๒-tailed)	.๐๐๔		.๘๖๔	<.๐๐๑
FACILITY (X_c)	Pearson Correlation	.๔๒๙	.๐๐๙	๑	.๐๖๕
	Sig.(๒-tailed)	<.๐๐๑	.๘๖๔		.๑๙๗
ACTIVITY (X_d)	Pearson Correlation	.๑๓๖	.๔๒๓	.๐๖๕	๑
	Sig.(๒-tailed)	.๐๐๖	<.๐๐๑	.๑๙๗	

หมายเหตุ: มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (๒-tailed)

จากตารางที่ ๙ เป็นการนำเสนอผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) สามารถสรุปได้ดังนี้

๑.๑) ความสัมพันธ์เชิงบวกที่แข็งแกร่ง

ปัจจัยสุขภาพและการดูแลตนเอง ($X_๑$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่แข็งแกร่งกับปัจจัยที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ($X_๓$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ใกล้เคียง ๐.๔๒๙ และ p-value น้อยกว่า ๐.๐๑ ซึ่งหมายความว่า ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกของที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมมากขึ้นเท่าไร การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุก็นั้นมีแนวโน้มจะดีขึ้นเท่านั้น ในขณะที่เดียวกัน ปัจจัยเศรษฐกิจและการทำงาน ($X_๒$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่แข็งแกร่งกับปัจจัยสังคมและการมีส่วนร่วม ($X_๔$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ใกล้เคียง ๐.๔๒๓ และ p-value น้อยกว่า ๐.๐๑ ซึ่งหมายความว่า ยิ่งผู้สูงอายุมีกิจกรรมทางสังคมมากขึ้นเท่าไร ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการทำงานก็ยังมีแนวโน้มจะสูงขึ้นเท่านั้น

๑.๒) ความสัมพันธ์เชิงบวกที่ปานกลาง

ปัจจัยสุขภาพและการดูแลตนเอง ($X_๑$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่ปานกลางกับ ปัจจัยเศรษฐกิจและการทำงาน ($X_๒$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ใกล้เคียง ๐.๑๔๓ และ p-value น้อยกว่า ๐.๐๕ ซึ่งหมายความว่า ระดับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการทำงาน มีความสัมพันธ์กันในระดับหนึ่ง ในขณะที่ ปัจจัยสุขภาพและการดูแลตนเอง ($X_๑$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่ปานกลางกับ ปัจจัยสังคมและการมีส่วนร่วม ($X_๔$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ใกล้เคียง ๐.๑๓๖ และ p-value น้อยกว่า ๐.๐๕ นั้นหมายความว่า ระดับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุและระดับกิจกรรมทางสังคม มีความสัมพันธ์กันในระดับหนึ่ง

๑.๓) การวิเคราะห์และการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้

ผลการวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่า การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสิ่งอำนวยความสะดวกของที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในระดับหนึ่ง และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกิจกรรมในระดับสูง

สรุปจากผลการวิเคราะห์ พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกของที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้นเท่าไร ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีแนวโน้มที่จะมีการดูแลสุขภาพได้ดีมากขึ้นเท่านั้น ผลการวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

๒) ผลการวิเคราะห์สถิติการถดถอยอย่างง่ายแบบพหุคูณด้วยวิธีการเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis with Stepwise Method) ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ สุขภาพและการดูแลตนเอง เศรษฐกิจและการทำงาน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และสังคมและการมีส่วนร่วม ที่ส่งผลต่อตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ที่ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม กฎหมายและนโยบายของ

ภาครัฐของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ คน มีผลการวิเคราะห์สถิติการถดถอยอย่างง่ายแบบพหุคูณด้วยวิธีการเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis with Stepwise Method) ดังต่อไปนี้

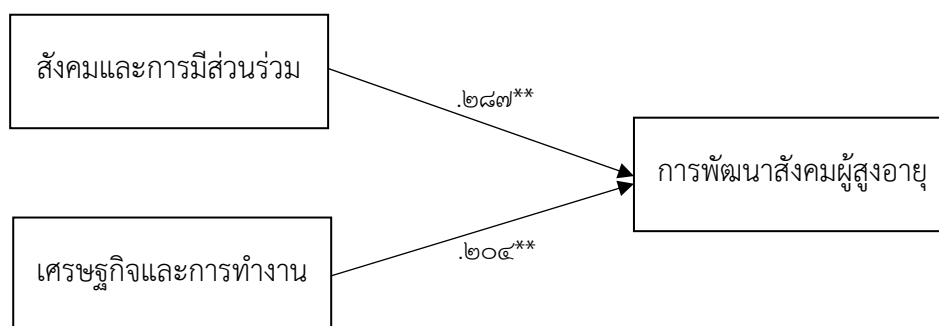
ตารางที่ ๑๑ โมเดลผลลัพธ์จากการวิเคราะห์สถิติการถดถอยอย่างง่ายแบบพหุคูณด้วยวิธีการเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis with Stepwise Method)

ตัวแปร	B (ค่าสัมประสิทธิ์)	Std. Error	Beta (ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน)	t	Sig. (p-value)	ช่วงความเชื่อมั่น ๙๕% (Lower)	ช่วงความเชื่อมั่น ๙๕% (Upper)	Tolerance	VIF
(Constant)	๑.๙๑๓	.๑๕๐		๑๒.๗๗	<.๐๐๑	๑.๖๑๙	๒.๒๐๘		
ACTIVITY (X _๔)	.๑๗๗	.๐๓๑	.๒๘๗	๕.๖๘๙	<.๐๐๑	.๑๑๖	.๒๓๙	.๘๒๑	๑.๒๑๘
WEALTH (X _๖)	.๒๓๒	.๐๕๗	.๒๐๔	๔.๐๔๕	<.๐๐๑	.๑๑๙	.๓๔๕	.๘๒๑	๑.๒๑๘

หมายเหตุ: Dependent Variable: SOCIALDEV

มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๑๐ พบว่าตัวแปร SOCIALDEV มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรอื่น ๆ ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ ACTIVITY (X_๔) และ WEALTH (X_๖) ซึ่งมีความสัมพันธ์สูงมาก เพราะมีค่า correlation ใกล้ ๑ โดยค่า Sig. (ค่า p-value) ที่ใช้ในการตัดสินใจว่าจะปฏิเสธสมมติฐานว่าง (null hypothesis) หรือไม่ ซึ่งถ้าค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ แสดงว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยไม่เท่ากับ ๐ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ตัวแปรอิสระนั้นมีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ภาพที่ ๓ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ

ที่มา: สังเคราะห์ขึ้นจากผลการวิเคราะห์สถิติ

๒.๑) สมการพยากรณ์ของโมเดล

$$\text{SOCIALDEV} = ๑.๙๑๓ + ๐.๑๗๗ * \text{ACTIVITY} + ๐.๒๓๒ * \text{WEALTH}$$

สามารถอธิบายโมเดลได้ดังนี้ โมเดลนี้บ่งบอกว่าค่าของ SOCIALDEV ขึ้นอยู่กับค่าของ ACTIVITY และ WEALTH โดยค่าสัมประสิทธิ์ของ ACTIVITY และ WEALTH เป็นบวก หมายความว่าเมื่อค่าของ ACTIVITY และ WEALTH เพิ่มขึ้น ค่าของ SOCIALDEV ก็จะเพิ่มขึ้นด้วย

๒.๒) ความหมายของตัวแปรในสมการ

๑.๙๑๓ คือค่าคงที่(intercept) หมายถึงค่าของ SOCIALDEV เมื่อทั้ง ACTIVITY และ WEALTH มีค่าเป็น ๐

๐.๑๗๗ คือค่าสัมประสิทธิ์ของ ACTIVITY หมายความว่า เมื่อ ACTIVITY เพิ่มขึ้น ๑ หน่วย ค่าของ SOCIALDEV จะเพิ่มขึ้น ๐.๑๗๗ หน่วย โดยที่ค่าของ WEALTH คงที่

๐.๒๓๒ คือค่าสัมประสิทธิ์ของ WEALTH หมายความว่า เมื่อ WEALTH เพิ่มขึ้น ๑ หน่วย ค่าของ SOCIALDEV จะเพิ่มขึ้น ๐.๒๓๒ หน่วย โดยที่ค่าของ ACTIVITY คงที่

๔.๒.๕ สรุปผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ ๒.

จากผลการวิเคราะห์ตัวแปรจากสมการพยากรณ์ของโมเดล พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ที่สำคัญคือ ปัจจัยด้านสังคมและการมีส่วนร่วม กับ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการทำงาน

ในด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น งานอาสาสมัคร กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม ช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยว เสริมสร้างสภาพภูมิใจในตนเอง และรักษาความสามารถทางสติปัญญา นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสในการถ่ายทอดภูมิปัญญา และประสบการณ์สู่คนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ตัวผู้สูงอายุเองและสังคมโดยรวม

ในแง่ของความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการทำงาน การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้ที่เพียงพอและมีโอกาสในการทำงานตามความสมัครใจและความสามารถ ช่วยลดภาระทางการเงินและเพิ่มความมั่นคงในชีวิต การมีงานทำยังช่วยรักษาทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคม

ผลการวิเคราะห์นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและพัฒนาโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การออกแบบนโยบายที่ส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยอาจมีมาตรการจูงใจทางภาษีสำหรับบริษัทที่จ้างงานผู้สูงอายุ หรือการสนับสนุนการประกอบอาชีพอิสระของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ อาจมีการจัดตั้งศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุในชุมชน ที่มีกิจกรรมหลากหลายตามความสนใจและความถนัด รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านหลักสูตรต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

การดำเนินการเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ดีขึ้นในหลายมิติ ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความมั่นคงทางการเงิน และความรู้สึกรับคุณค่าในสังคม ซึ่งจะส่งผลดีต่อสังคมโดยรวมในระยะยาว ทั้งในแง่ของการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุข การเพิ่มผลิตภาพทางเศรษฐกิจ และการสร้างสังคมที่เอื้ออาทรและเคารพคุณค่าของทุกช่วงวัย

๔.๓ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๓ แนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

การศึกษาวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ ๓ เป็นการเก็บข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการวิจัย ๒ เทคนิค คือ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาพสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ โดยมีประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ในพื้นที่วิจัยทั้ง ๔ พื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น โดยอาศัยสถานที่ตั้งของศูนย์บริการผู้สูงอายุหรือชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่วิจัย ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสมาคมหรือองค์กรผู้สูงอายุในท้องถิ่น ตัวแทนผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุจังหวัด จำนวนพื้นที่ละ ๘ คน คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากตัวแทนผู้สูงอายุที่เป็นผู้สูงอายุพหุคูณหลัง (Active Aging) ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเป็นประจำติดต่อกันมาแล้ว ๓ ปี โดยเกณฑ์การคัดออกคือ เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือ หรือขอยุติการเข้าร่วมโครงการวิจัย จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ได้มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ละ ๘ คน สำหรับพื้นที่จังหวัดขอนแก่นมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวม ๑๓ คน เหตุผลหนึ่งคือ เนื่องจากเป็นพื้นที่จัดโครงการเชิงปฏิบัติการ (Intervention) ของกลุ่มสี่เหลี่ยม และอีกเหตุผลสำคัญคือ ผู้สูงอายุมีความกระตือรือร้นสมัครใจขอเข้าร่วมการวิจัยมากกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ เกณฑ์การคัดออกคือ เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือ หรือขอยุติการเข้าร่วมโครงการวิจัย เนื่องจากตามหลักจริยธรรมการวิจัยประเด็นการสนทนากลุ่มและอาสาสมัครมีความอ่อนไหวและเปราะบาง จึงไม่ระบุตัวตนของอาสาสมัครทั้งในส่วนของเนื้อหารายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์นี้และในส่วนของภาคผนวก แต่จะระบุเพียงเพศกับความเห็นของอาสาสมัครเท่านั้น คณะผู้วิจัยได้มีการบันทึกภาพกิจกรรมร่วมกับอาสาสมัครไว้เท่าที่จำเป็น เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยได้รับการอนุญาตแล้ว แต่เพื่อรักษาหลักจริยธรรมการวิจัยจึงไม่นำมาประกอบในเนื้อหาหรือภาคผนวกของรายงานและจะลบข้อมูลภาพดังกล่าวทั้งหมดโดยทันทีที่จัดทำรูปเล่มและได้รับอนุมัติรายงานฉบับสมบูรณ์แล้ว

การสนทนากลุ่มจัดขึ้นในพื้นที่วิจัย ๓ แห่ง เพราะเป็นพื้นที่ที่มีศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของกรมกิจการผู้สูงอายุตั้งอยู่ ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากกระบวนการแปลงรูปข้อมูลที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ยืดหยุ่น และเป็นระบบลดทอนข้อมูลเชิงประจักษ์จากภาคสนามเพื่อให้ได้กลุ่มข้อมูลที่มีความหมายร่วมกัน และวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มข้อมูลจนได้แบบแผนที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ดีที่สุด แล้วตีความเพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) ในการให้ความหมายอย่างมีโครงสร้างและมีความซับซ้อน ซึ่งต้องมีการประเมินและตีความ โดยมีผลการวิเคราะห์และตีความจากประเด็นสนทนากลุ่ม ดังนี้

๑) ปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุเผชิญอยู่ในปัจจุบัน มีอะไรบ้าง

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นปัญหาที่ผู้สูงอายุเผชิญในปัจจุบัน พบว่า

สังคมควรมีการปรับทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุของคนบางกลุ่มที่มองว่าผู้สูงอายุเป็นภาระ หรือไม่มีประโยชน์เพราะไม่มีความสามารถในการดูแลตัวเอง หรือในการทำงาน ทั้ง ๆ ที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ความรู้สึกว่าตนเองเป็นภาระหรือไม่ประโยชน์เลยแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ยังคงมีกิจวัตรประจำวันไปตามปกติข้ามเส้นเวลาที่กำหนดตามหลักเกณฑ์คือ ในวันที่มีอายุครบ ๖๐ ปี ตามเกณฑ์ก็ยังประกอบอาชีพต่อไปตามปกติ ค้าขาย ทำธุรกิจ หรือประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้โดยไม่มีความรู้สึกว่าจะทำไม่ได้ กลับเชื่อว่าความรู้ประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีมาอย่างยาวนานน่าจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าเสียอีก โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“เริ่มจากทัศนคติที่บางคนมีต่อผู้สูงอายุก่อนเลย หลาย ๆ คนมองว่าผู้สูงอายุ ไม่มีประโยชน์ บางคนมองว่าเป็นภาระ อย่างเช่น การเดินเหินที่เชื่องช้า ไปไหนมาไหนไม่สะดวก เขาก็เกะกะรำคาญ” (ผู้สูงอายุเพศชาย)

“บางทีคนจะมองผู้สูงอายุว่าทำอะไรไม่ได้แล้ว ทั้งที่จริง ๆ แล้วผู้สูงอายุที่ทำสวนทำไร่ เขาก็ทำงานกันไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะไม่ไหวนะ เลยอยากจะให้สังคมมองอย่างให้โอกาสผู้สูงอายุมาก ๆ” (ผู้สูงอายุเพศชาย)

ในขณะที่มีผู้สูงอายุบางส่วนที่ดูแลตัวเองได้บางส่วนและต้องการความช่วยเหลือหรือดูแล และผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองไม่ได้ มีปัญหาขาดแคลนผู้บริบาลผู้สูงอายุ ทั้งประเภทการบริบาลแบบมาเข้า-เย็นกลับ และการบริบาลแบบประจำในบ้านพักของผู้สูงอายุ

โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“ตอนนี้คนที่จะมาดูแลแบบมาเข้าเย็นกลับหายาก ถ้ามีการผลิตหรือจัดอบรมให้มีความรู้การดูแลผู้สูงอายุให้เพียงพอ แต่ต้องเอาคนที่ไว้ใจได้ด้วย” (ผู้สูงอายุเพศหญิง)

ผู้สูงอายุในกลุ่มบุคลากรของภาครัฐหรือเอกชนที่มีกำหนดวันเกษียณอายุราชการหรือวันเลิกจ้างเมื่ออายุครบ ๖๐ ปีบริบูรณ์ จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง หลาย ๆ รายยังไม่พร้อมทั้งชีวิตหลังเกษียณเนื่องจากไม่มีเงินเก็บหรือมีผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเกษียณไม่เพียงพอกับการใช้

จ่ายเพื่อดำรงชีวิต ซึ่งหลาย ๆ องค์กรก็ให้เห็นปัญหาและความสำคัญและส่งเสริมในประเด็นนี้ แต่ก็ยังมีประเด็นของผู้สูงอายุบางรายที่ไม่มีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจแต่กลับมีปัญหาคือ ขาดความรู้และทักษะในการบริหารเงิน นำเงินเก็บที่มีอยู่ไปลงทุน และนำไปใช้จ่ายเงินที่มีอยู่จำนวนมากจนหมดไปในเวลาอันรวดเร็ว

โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“ผู้สูงอายุบางคนไม่ได้เตรียมตัวเกษียณ พอเกษียณมาก็เลยไม่มีอะไรทำ ไม่มีเงินทองใช้จ่าย ตรงกันข้ามบางคนมีเงินนะ แต่ไม่รู้จะทำอะไร ก็ใช้จ่ายสะเปะสะปะเงินที่มีเก็บ ๒-๓ ล้านบาทก็เลยใช้หมดไปภายใน ๓-๔ ปี ตอนนั้นก็เลยไม่ได้ทำอะไรเพราะต้องพึ่งเงินจากลูกที่เขาให้ใช้จ่ายเป็นเดือน ๆ” (ผู้สูงอายุเพศชาย)

ในด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ พบว่า บางแห่งมีปัญหาในการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ความสำคัญของตัวกลางในการจัดกิจกรรมจึงมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินการในการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ

โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“กิจกรรมของผู้สูงอายุไม่สม่ำเสมอ เพราะส่วนใหญ่มีธุระ เวลาว่างไม่ตรงกัน บางคนไปหาหมอ บางคนไปเลี้ยงหลาน บางคนไปเที่ยว อยากให้ผู้สูงอายุได้มาร่วมกิจกรรมกันมาก ๆ” (ผู้สูงอายุเพศหญิง)

ปัญหาการปรับตัวในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และภัยจากเทคโนโลยี ซึ่งถึงแม้ว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวก แต่กับผู้สูงอายุหลายคนอุปกรณ์ไฮเทคเหล่านี้กลับเป็นอุปสรรคทำให้การดำรงชีวิตยากลำบากขึ้น โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“เทคโนโลยีใช้งานยาก โดยเฉพาะแอปพลิเคชันธนาคาร มันเกี่ยวกับการโอนเงิน อันนี้แม่ไม่ติดตั้งเอาไว้เลย เพราะฉะนั้นการจะโดนแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์หลอกโอนเงินก็จะเป็นศูนย์ แต่ได้ยินว่าเขามาหลอกผู้สูงอายุคนอื่นแล้วก็ได้แต่คิดว่าทำไมไม่มีการตักเตือนกันให้เขาระวังตัว” (ผู้สูงอายุเพศหญิง)

“อู๋ย(ภาษาถิ่นภาคเหนือ คำเรียกตัวเองของผู้สูงอายุ: ผู้วิจัย) ใช้มือถือโอนเงินไม่เป็น เวลาลูกหลานให้ไปช่วยเฝ้าหน้าร้าน เวลามีลูกค้ามาเขาโอนเงินให้ เราก็ไม่รู้ว่าเขาโอนจริงก่อ” (ผู้สูงอายุเพศหญิง)

โดยสรุป ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นปัญหาที่ผู้สูงอายุเผชิญในปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหาการมองผู้สูงอายุเป็นภาระของสังคมควรได้รับการแก้ไข และควรใช้ประโยชน์จากความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุให้กับสังคม ในด้านการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า นักบริหารผู้สูงอายุ เป็นตำแหน่งงานที่มีความต้องการสูงขึ้นตามมา

ในด้านเศรษฐกิจ พบว่า ควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณเพื่อให้ผู้สูงอายุมีเงินเก็บเพียงพอต่อการดำรงชีวิต และควรเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพหรือลงทุนอีกด้วย ด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ องค์กรหรือหน่วยงานควรมีการส่งเสริมกิจกรรมสวัสดิการผู้สูงอายุ และควรมีการให้ความรู้ในการใช้อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันแก่ผู้สูงอายุ

๒) ความต้องการด้านต่าง ๆ ที่คาดหวังในอนาคตต่อสังคมผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นความต้องการที่ผู้สูงอายุคาดหวังในอนาคต พบว่า

ผู้สูงอายุมีความคาดหวังจากภาครัฐในการจัดสวัสดิการให้เพียงพอ โดยมีความสงสัยเกี่ยวกับประเด็นการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีหลักการว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้ดี ในขณะที่ราชการส่วนภูมิภาคเป็นกลไกบริหารจัดการการจัดสวัสดิการเท่านั้น หากหน่วยงานท้องถิ่นมีความพยายามมากขึ้นในการเสนอโครงการที่เป็นประโยชน์ตอบสนองต่อผู้สูงอายุก็จะลดปัญหานี้ไปได้

โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“อยากให้ภาครัฐให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากกว่านี้ เช่น ปัจจุบันนี้ทำไมงบประมาณในการจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุในศูนย์มันน้อยลงทุกปีสวนทางกับตอนนี้เราเป็นสังคมผู้สูงอายุ มันก็ควรจะมากขึ้นตามจำนวนผู้สูงอายุสิ” (ผู้สูงอายุเพศชาย)

ความต้องการสถานที่สำหรับการดูแลผู้สูงอายุทั้งในการดูแลแบบเดย์แคร์ที่รับดูแลผู้สูงอายุในสถานที่ระหว่างวัน คือให้ผู้สูงอายุมาเข้า-เย็นกลับ หรือการดูแลผู้สูงอายุในการไปทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การไปโรงพยาบาลเพื่อพบแพทย์ตามนัด การไปพักผ่อนตามสวนสาธารณะ การไปทำกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุ หรือการไปกิจกรรมทางศาสนา

โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“ถ้ามีศูนย์ผู้สูงอายุในลักษณะของเดย์แคร์แบบไปเข้าเย็นกลับ น่าจะเป็นประโยชน์เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะผู้อื่นทำให้คลายเหงาไปได้” (ผู้สูงอายุเพศหญิง)

“การให้บริการสังคมของจิตอาสา ในการพาผู้สูงอายุไปพบแพทย์และเป็นผู้ติดต่อประสานงานในขั้นตอนต่าง ๆ ของการไปรับการรักษาพยาบาลแต่ละครั้งเป็นกิจกรรมที่ควรส่งเสริม เพราะปัจจุบันลูกหลานผู้สูงอายุอาจติดภารกิจไม่มีเวลาหรือเวลาไม่ตรงกับตารางนัด จึงได้ใช้บริการของกลุ่มจิตอาสาพาตายเป็นไปหาหมอ

ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นนักศึกษาหรือนักเรียนที่เก็บชั่วโมงจิตอาสาในโรงพยาบาล แต่ถ้ามีประเภทที่ไปรับและพากลับไปส่งถึงบ้านได้จะดีมาก” (ผู้สูงอายุเพศหญิง)

การถ่ายทอดทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ในการดำรงชีวิต ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ผ่านโลกมามาก มีความรู้ และประสบการณ์ หรือบางคนมีคอนเนกชั่น จึงควรนำทักษะสำคัญนี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการถ่ายทอดสู่สังคม โดยอาจจะเป็นในลักษณะส่วนตัวหรือหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับความรู้ ทักษะที่ผู้สูงอายุมีอยู่ โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางจิตใจมากนะ ประสบการณ์สอนเขามาให้รู้จักนึ่ง ถ้าได้มีโอกาสพูดคุย โดยเฉพาะกับเด็กรุ่นใหม่ในทุกวันนี้ก็จะทำให้เด็กลดความก้าวร้าวลงได้” (ผู้สูงอายุเพศชาย)

สรุป ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ เป็นราชการส่วนภูมิภาคที่เป็นกลไกบริหารจัดการการจัดสวัสดิการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความต้องการดูแลผู้สูงอายุทั้งในสถานที่ และการพาไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีกลไกถ่ายทอดทักษะของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์สู่สังคม

๓) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ มีอะไรบ้าง

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ พบว่า การจัดสถานที่ที่มีความเหมาะสมและสะดวกกับกิจกรรมที่ส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุ อาจใช้สถานที่ ทั้งของภาครัฐหรือเอกชน

โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“ควรมีการจัดกิจกรรมบ่อย ๆ หลาย ๆ ด้านตามความสนใจ ให้ผู้สูงอายุได้ชวนเพื่อน ๆ ออกมา ร่วมงาน หรือให้ลูกหลานได้มีโอกาสมาร่วมด้วย ถ้าเห็นว่าสถานที่ไม่เอื้ออำนวย ก็ไปขอความร่วมมือขอให้ส่วน ราชการหรือห้างสรรพสินค้าหรือสถานที่ของเอกชนเขาให้ผู้สูงอายุมาใช้พื้นที่จัดกิจกรรมบ้างเป็นครั้งคราว เพราะบางทีการมีคนมาร่วมงานมันก็เป็นการช่วยกระตุ้นกิจการหรือช่วยประชาสัมพันธ์ให้เขาด้วยนะ” (ผู้สูงอายุเพศชาย)

ผู้สูงอายุที่เป็นพลคมพลังจำนวนหนึ่ง มีความต้องการศึกษาต่อในรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่อาจนำไปเทียบหน่วยกิตเพื่อรับประกาศนียบัตร หรือรับปริญญา โดยการจะได้รับปริญญา ก็เป็นการทำให้ศาสตร์ นั้น ๆ ได้รับการสืบต่อเผยแพร่ การศึกษาของผู้สูงอายุน่าจะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ

โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“ได้ทราบว่ายานนี้การศึกษาออกโรงเรียนหรือการศึกษาตลอดชีวิตเป็นนโยบายสำคัญของภาครัฐ จึงอยากให้เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรที่มีการผสมหน่วยกิตได้ตามความสนใจ และเมื่อครบก็สามารถยื่นขอรับปริญญาได้ เพราะผู้สูงอายุก็ไม่อยากอยู่เฉย บางทีก็อยากเรียนข้ามศาสตร์เดิมที่เคยเรียนมา เช่น เรียนภาษาต่างประเทศ ปรัชญาและศาสนา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จิตวิทยา คณิตศาสตร์ เป็นต้น เรื่องค่าใช้จ่าย ผู้สูงอายุสามารถจัดการตนเองได้อยู่แล้ว หรือถ้าจะให้สิทธิ์ลดครึ่งราคาตามนโยบายของรัฐเราก็ยินดีจ่าย” (ผู้สูงอายุเพศชาย)

สรุป ในด้านสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ อาจมีการขอใช้สถานที่ของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสะดวกสบาย ผู้สูงอายุมีความต้องการศึกษาต่อในรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๔) เทคโนโลยีและนวัตกรรมกับกฎหมายและนโยบายของภาครัฐ ควรตอบสนองสังคมผู้สูงอายุอย่างไร

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมกับกฎหมายและนโยบายของภาครัฐ ควรตอบสนองสังคมผู้สูงอายุอย่างไร พบว่า

ในช่วงสถานการณ์โควิด ทำให้เกิดการปรับตัวขนานใหญ่ในสังคม กลุ่มผู้สูงอายุเองก็มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล ด้วยการใช้การประชุมทางไกล (Video Conferencing) ในการติดต่อสื่อสารเพื่อร่วมกิจกรรมทางสังคม มีการติดต่อกันทางสื่อสังคมออนไลน์

โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“ช่วงโควิด อะไรที่เราไม่เคยทำก็ได้ทำ เช่น ไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าจะมีการช้อปปิ้งไทยทางออนไลน์ เพราะการกักตัวหรือเคอร์ฟิว เราก็เลยได้ช้อปปิ้งร่วมกันผ่านทางออนไลน์ ครูดนตรีไทยก็อยู่ที่อุดร เพราะเขาไม่ให้เดินทางข้ามจังหวัด ผู้สูงอายุก็ช้อปปิ้งร่วมกันจากบ้านใครบ้านมัน ก็ผ่านมาได้แล้วก็ดีด้วย จริง ๆ แล้วเทคโนโลยีก็ได้ใช้ยากอะไร เพราะเขาพยายามสร้างมาให้มันใช้ง่ายอยู่แล้ว” (ผู้สูงอายุเพศหญิง)

ความพยายามส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ ได้มีการจัดการอบรมให้ความรู้และพัฒนาทักษะแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความรู้สึกรักดีและยอมรับเทคโนโลยี ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสนใจที่จะเพิ่มขยายการใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ต่อไป

โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“เรื่องเทคโนโลยีนี้คนแก่บางคนเขาไม่เอาด้วยเลยนะ แต่เรามองว่ามันก็ไม่ได้ใช้ยากอะไร ตรงไหนที่ใช้ยากนักเราก็อยาไปยุ่งมัน เร็ว ๆ นี้ศูนย์ก็เพิ่งจัดสอนการถ่ายรูปด้วยมือถือ เราก็ได้มีโอกาสเรียนวิชาถ่ายภาพจากคนที่เขาเก่ง ๆ มาถ่ายทอด เดี่ยวภาพของเราก็เอาไปจัดแสดงในห้องประชุมของศูนย์” (ผู้สูงอายุเพศหญิง)

ในด้านนโยบายในการบริการสาธารณะ ในส่วนการบริการสุขภาพมีบริการที่ก้าวหน้ากว่าสาขาอื่น โดยมีการจัดโรงพยาบาลเฉพาะสำหรับให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่วิจัยที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดทั้ง ๔ พื้นที่ เช่น กรุงเทพมหานคร มีโรงพยาบาลผู้สูงอายุบางขุนเทียน สังกัดสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร รวมถึงโรงพยาบาลอื่น ๆ อีกทั้งของภาครัฐและเอกชน ไม่น้อยกว่า ๑๐ แห่ง ในจังหวัดนครราชสีมา ก็มีการจัดศูนย์บริการผู้สูงอายุและผู้ป่วย ในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ในจังหวัดเชียงใหม่ มีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุระยะยาว คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในจังหวัดขอนแก่น คลินิกส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ (คลินิกลีลาวดี) สังกัดวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ขอนแก่น สังกัด คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข จะเห็นได้ว่านโยบายในการให้ความสำคัญกับการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ มีการนำไปปฏิบัติทั้งหน่วยราชการที่สังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

โดยมีข้อความที่ผู้สูงอายุได้ให้ความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

“นโยบายศูนย์ดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการดำเนินนโยบายที่ตอบรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุของจังหวัดเชียงใหม่ อยากให้ขยายแนวคิดเพื่อผู้สูงอายุโดยเฉพาะในบริการสาธารณะอย่างอื่นอีกด้วย ไม่จำกัดเฉพาะเรื่องสุขภาพ เพราะผู้สูงอายุก็มีโอกาสใช้บริการสังคมในหลาย ๆ ด้าน” (ผู้สูงอายุเพศชาย)

“ทราบมาว่าได้มีการเปิด คลินิกส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ หรืออีกชื่อคือ *คลินิกลีลาวดี* ของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ขอนแก่น เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุ เป็นการเฉพาะโดยมีจุดแข็งคือ สถานที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง ไม่ไกลจากโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น นับว่าเป็นนโยบายที่ดีในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ และทำเลที่ตั้งก็ตอบโจทย์เรื่องความสะดวกในการเดินทางอีกด้วย” (ผู้สูงอายุเพศหญิง)

สรุป เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ก็ได้เข้ามาประยุกต์ใช้ในกิจการผู้สูงอายุของไทยหลายอย่าง ตลอดจนนโยบายของภาครัฐในการให้ความสำคัญของผู้สูงอายุก็ได้รับการปฏิบัติแล้วหลายกระทรวง

๔.๓.๒ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบาย การอำนวยความสะดวก การปฏิบัติการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยมีประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) หรือ สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ผู้สูงอายุในท้องถิ่น และองค์กรภาคเอกชน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่กล่าวมา จำนวน ๔ คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากพื้นที่วิจัยในจังหวัดขอนแก่น เนื่องจากเดป็นจังหวัดที่มีความก้าวหน้าในการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จากการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนในพื้นที่ที่มีความตื่นตัวในการพัฒนาให้เกิดเป็นเมืองอัจฉริยะตามแนวคิดสังคม ๕.๐ (Society ๕.๐)

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บข้อมูลการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์โดยตรงอย่างน้อย ๑๐ ปี ในประเด็นที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและติดต่อประสานงานล่วงหน้าเพื่อขอเข้าพบและทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเกณฑ์การคัดออกคือ เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือ หรือขอยุติการเข้าร่วมโครงการวิจัย จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ได้มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังรายชื่อและคุณสมบัติที่มีความเหมาะสมในการเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลวิจัย ดังรายชื่อต่อไปนี้

๑. นายสุริยะ ดวงวังหิน ประธานสภาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีจังหวัดขอนแก่น ประสบการณ์บริหารองค์กรสวัสดิการผู้สูงอายุ ๒๐ ปี

๒. นางสาวภริธา กิตติเดชาพันธ์ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น ประสบการณ์ด้านบริหารกิจการผู้สูงอายุ ๑๐ ปี

๓. นางอัสพรสวรรค์ คำเจริญ ตัวแทนผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่น อดีตพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์ในฐานะสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดขอนแก่น ๑๘ ปี

๔. ดร. สุรเดช ทวีแสงสกุลไทย ประธานและผู้ร่วมก่อตั้งบริษัท ขอนแก่นพัฒนาเมือง (เคเคทีที) จำกัด ประสบการณ์การพัฒนาเมืองอัจฉริยะตามแนวคิดสังคม ๕.๐ (Society ๕.๐) ๑๒ ปี และอาจารย์ผู้สอนสาขาการบริหารกิจการสาธารณะในมหาวิทยาลัย ๑๖ ปี

ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากกระบวนการแปลงรูปข้อมูลที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ยืดหยุ่น และเป็นระบบ ลดทอนข้อมูลเชิงประจักษ์จากภาคสนามเพื่อให้ได้กลุ่มข้อมูลที่มีความหมายร่วมกัน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มข้อมูลจนได้

แบบแผนที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ดีที่สุด แล้วตีความเพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) ในการให้ความหมายอย่างมีโครงสร้างและมีความซับซ้อน ซึ่งต้องมีการประเมินและตีความ โดยมีผลการวิเคราะห์และตีความจากประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้

๑) **ภาครัฐควรมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุให้เหมาะสมด้วยมาตรการนโยบาย หรือควรมีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนกิจการผู้สูงอายุอย่างไร หรือควรมีการยกเว้น ภาษีเพิ่มเติม หรือยกเลิก ระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่สำคัญ ในส่วนที่องค์กรหรือภาคส่วนที่ท่านรับผิดชอบดูแลอยู่อย่างไรบ้างในอนาคต**

กิจการด้านผู้สูงอายุเริ่มมีมานานแล้ว ในอดีตเริ่มจากเป็นภารกิจของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ต่อมาเมื่อได้มีการปรับปรุงระบบราชการก็มีการจัดตั้งกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบอยู่ภายใต้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ก่อนที่จะมีการแยกกรมกิจการผู้สูงอายุ ออกมาเป็นภารกิจเฉพาะด้านในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ทั้งนี้ นอกจากบทบาทหน้าที่ในการให้การสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุแล้ว ยังมีบทบาทหน้าที่ในการจัดสวัสดิการสังคม รวมถึงการพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อลดการพึ่งพิงอีกด้วย

ระดับส่วนกลาง คือ รัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบประเด็นการพัฒนาประเทศ (Agenda) ด้านกิจการผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานในกระทรวงต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุ เช่น กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรง ในด้านงบประมาณนอกจากงบประมาณที่รัฐจัดสรรผ่านกระทรวงแล้ว ยังมีกองทุนผู้สูงอายุที่เป็นแหล่งเงินในระดับชาติมีการบริหารจัดการกองทุนภายใต้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ในส่วนของภาคประชาสังคมก็มี สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นองค์กรระดับประเทศที่ร่วมเป็นคณะกรรมการในคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

ระดับภูมิภาค ก็มีหน่วยราชการระดับจังหวัดหรือระดับอำเภอของกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ทำงานประสานกันตามบทบาทหน้าที่ (Function) ของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งในกิจการผู้สูงอายุ มีทั้งการให้สงเคราะห์ และการสนับสนุนส่งเสริมสวัสดิการในกิจการด้านผู้สูงอายุ ที่นอกจากหน่วยราชการในสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แล้ว ยังมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดนโยบายด้านกิจการผู้สูงอายุไปปฏิบัติในภูมิภาค จังหวัดและอำเภอ สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทำหน้าที่ประสานงานกิจการผู้สูงอายุของหน่วยงานราชการ หน่วยงานภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคมอื่น กับสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ ในจังหวัดของตนเอง

ระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นการประสานงานกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีทั้ง กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และภาคประชาสังคม องค์กร สมาคมหรือชมรมที่เกี่ยวข้องในสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ซึ่งเป็นหน่วยย่อยระดับเล็กที่สุด (Area) มีความใกล้ชิดและสามารถเข้าถึงผู้สูงอายุได้โดยตรงอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต่างก็มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการสงเคราะห์และการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุโดยตรงอยู่แล้ว

แต่อย่างไรก็ดี การกระจายอำนาจก็ทำให้เกิดอุปสรรคในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น เมื่อมีการถ่ายโอนภารกิจสถานสงเคราะห์คนชราและศูนย์บริการทางสังคมไปสู่ท้องถิ่น ทำให้เดิมผู้ที่จะสามารถเข้ารับบริการจากที่เป็นบุคคลสัญชาติไทย มีการกำหนดเฉพาะลงไปอีกว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จึงทำให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านจังหวัดนั้น ๆ ที่แต่เดิมเคยได้รับบริการในพื้นที่นั้นต้องหลุดออกจากระบบของภาครัฐไป เนื่องจากจังหวัดที่ตนอยู่อาศัยไม่มีสถานสงเคราะห์คนชราและศูนย์บริการทางสังคม หรือไปอยู่อาศัยในจังหวัดที่ตนไม่มีชื่อปรากฏในทะเบียนบ้าน แต่อย่างไรก็ดี โครงการที่ประสบความสำเร็จที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการ เช่น โครงการคนขอนแก่นไม่ทอดทิ้งกัน ที่ยึดหลักปรัชญา “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” ที่สร้างสังคมเอื้ออาทร โดยหนึ่งในกิจกรรมคือ การดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ที่อาศัยวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานในการเป็นเครือญาติพึ่งพาอาศัยดูแลซึ่งกันและกัน โดยผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในบ้านของตัวเอง และมีลูกหลานในบ้านข้าง ๆ มากคอยดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยติดเตียง โดยไม่จำเป็นต้องไปรับการสงเคราะห์ที่ศูนย์พึ่งพิงในตัวเมือง

กองทุนผู้สูงอายุ มีการจัดสรรเงินในการซ่อมแซมบ้านแก่ผู้สูงอายุ รายละ ๔๐,๐๐๐ บาท โดยศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการในการออกสำรวจ คัดเลือก และให้การสงเคราะห์ และภาคเอกชนในจังหวัดก็ได้ให้การสนับสนุนเครื่องยังชีพ เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น และไปร่วมในพิธีการส่งมอบบ้านให้แก่ผู้สูงอายุ นอกจากนี้กองทุนยังมีเงินให้ผู้สูงอายุกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ รายละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งที่ผ่านมากประสบปัญหา

ในส่วนของภาคเอกชนก็มีแนวคิดในการรองรับสังคมผู้สูงอายุมาตลอด ตัวอย่างเช่น ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ภาคเอกชนได้รวมตัวริเริ่มแนวคิดในการพัฒนาเมืองสำหรับการอยู่อาศัยของทุกคน เมืองที่มีความสะดวกน่าอยู่ มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อคนในท้องถิ่น ไม่ต้องอพยพไปทำงานในกรุงเทพมหานครหรือพื้นที่เขตเศรษฐกิจอื่น เพราะผลกระทบจากการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานนั้น ทำให้ในพื้นที่มีเพียงผู้สูงอายุอยู่คอยดูแลบุตรหลาน ประชากรวัยแรงงานที่มึนน้อยอยู่แล้วก็ยิ่งน้อยลงไป ในสังคมผู้สูงอายุ เกิดเป็นปัญหาแบบงูกินหาง วิธีการกระตุ้นให้เกิดเศรษฐกิจในพื้นที่คือ การพัฒนาเมืองและจังหวัดให้มีความเหมาะสมต่อการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ยกกระดับเศรษฐกิจและการจ้างงาน ปรับเปลี่ยนสังคมเดิมในรูปแบบสังคมเกษตรกรรมและสังคมอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น เป็นสังคมที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีน่าอยู่ ปลอดภัยแตกต่าง ๆ โดยการพัฒนาให้เกิดขอนแก่นเมืองอัจฉริยะ (Khon Kaen Smart City) ในด้านผู้สูงอายุ ได้มีการดำเนินการกิจกรรม

เมืองอัจฉริยะด้านสุขภาพ (Smart Health) เช่น การพัฒนาระบบดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยนาฬิกาอัจฉริยะ (Smart Watch) ที่จะคอยตรวจวัดค่าสัญญาณชีพหรือข้อมูลสุขภาพต่าง ๆ ของผู้สูงอายุที่สวมใส่อุปกรณ์ ส่งไปยังโรงพยาบาลเพื่อให้ระบบคอมพิวเตอร์คอยติดตาม (Monitor) ผู้สูงอายุอยู่โดยตลอด มีอุปกรณ์ช่วยการพลิกตัวผู้สูงอายุติดเตียงแบบอัตโนมัติ ช่วยการลุกจากเตียง มีการจัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) เพื่อประมวลผลข้อมูลผู้สูงอายุและใช้ในการวางแผนออกตรวจเยี่ยมติดตามผู้สูงอายุของแพทย์ มีโรงพยาบาลทันสมัยติดตั้งระบบอัตโนมัติต่าง ๆ เหมือนเป็นโรงพยาบาลเคลื่อนที่ที่สามารถติดต่อสื่อสารข้อมูลทางการแพทย์กับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้การดูแลผู้ป่วยที่รวมถึงผู้สูงอายุด้วยในขณะที่มีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยฉุกเฉิน ในด้านสิ่งแวดล้อมของสังคมผู้สูงอายุ ก็ได้มีการเดินรถโดยสารสาธารณะ (Khon Kaen City Bus) มีระบบเทคโนโลยีช่วยอำนวยความสะดวกสบายในการเดินทาง ให้การเดินทาง ซึ่งผู้สูงอายุก็จะได้รับความสะดวกมากในการเดินทาง ขอนแก่นเมืองอัจฉริยะ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้จัดให้มีเซ็นเซอร์ (Sensor) ตรวจวัดค่าระดับมลพิษต่าง ๆ ในตัวเมืองและส่งข้อมูลไปทำการประมวลผลด้วยระบบอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things: IOT) เพื่อช่วยการบริหารจัดการเมืองให้ปราศจากมลพิษ เพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้ประชากรชาวขอนแก่น ด้านโอกาสของผู้สูงอายุ ห้างสรรพสินค้าและหน่วยงานหลายแห่งได้เปิดการจ้างงานผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุที่แข็งแรงและมีความรับผิดชอบสามารถทำงานต่อไปได้หลังเกณฑ์เกษียณอายุ ๖๐ ปี

ข้อมูล ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ สมาคมและชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่น มีเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ ๗๙๗ ชมรม ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ๖๔ แห่ง โรงเรียนผู้สูงอายุ ๑๑๖ แห่ง คลังปัญญาผู้สูงอายุ ๑๐๐ คน ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ๒๒๔ แห่ง สัดส่วนผู้สูงอายุติดเตียง ร้อยละ ๒.๙๔ ผู้สูงอายุติดบ้าน ร้อยละ ๐.๔๑ ที่เหลือส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุติดสังคม คือเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่น ร้อยละ ๙๖.๖๗ ผู้สูงอายุที่มีอายุ ๑๐๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๓๑ คน ร้อยละ ๐.๑๗ ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น อาคารตรงข้ามวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น เปิดทำการทุกวันในเวลาราชการ โดยมีการสลับหมุนเวียนกิจกรรมต่าง ๆ เช่น คาราโอเกะ ดนตรีไทย ไลน์แดนซ์ รำไทย ลีลาศ โยคะ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมาเข้าร่วมกิจกรรมตามความสมัครใจ สำหรับการจัดการฝึกอบรมความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น การทำขนม การแกะผลไม้ การทำอาหาร การสอนมรยาท การใช้โทรศัพท์มือถือและสื่อสังคมออนไลน์ ที่ผู้สูงอายุมีความสนใจเป็นครั้งคราวทั้งในและนอกสถานที่อีกด้วย

ตัวอย่างผู้สูงอายุพัฒนาพลัง (Active Aging) คือ ผลงานของผู้สูงอายุที่เข้าอบรมการใช้โทรศัพท์มือถือและสื่อสังคมออนไลน์ มีทักษะความสามารถในการใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายภาพด้วยตนเอง ก่อนที่จะมาค้นซื้อด้วยโปรแกรม Google Lens แล้วจึงใช้ความสามารถแต่งกลอนที่มีสัมผัสและสละสลวยมีความหมายลึกซึ้ง และใช้ทักษะการตกแต่งภาพด้วยแอปพลิเคชันที่มีอยู่ในโทรศัพท์ แล้วการสื่อสารออกไปในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีความแตกต่างจากผู้สูงอายุอื่น ไม่ก้อบป้หรือส่งต่อรูปหรือข้อความ แต่พยายามฝึกใช้ทักษะและความสามารถ

นอกจากนี้ ยังมีผู้สูงอายุที่มีความรู้และประสบการณ์ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มคลังปัญญา เช่น ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในอาชีพแพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย ครูอาจารย์ นักบัญชี นักธุรกิจ เกษตรกร ครูลีลาศ ครูสอนโยคะ ผู้ประกอบอาหาร นักขงเครื่องตี๋ม นักดนตรีสากล นักดนตรีไทย นักร้อง ได้รับเชิญเป็นวิทยากรในการบรรยายหรือการฝึกกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักเรียน นักศึกษา หรือกลุ่มสังคม เยาวชนและครอบครัว ทหารกองประจำการ ผู้ต้องขัง ผู้ป่วยและญาติ ทั้งในสถานที่และตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ผู้เข้ารับองค์ความรู้สามารถเข้าถึงได้

อีกตัวอย่างที่ดีคือ การที่ผู้สูงอายุจากชมรมผู้สูงอายุขอนแก่นไปเป็นวิทยากรกระบวนการในค่ายครอบครัวอบอุ่น ซึ่งเริ่มดำเนินโครงการเป็นแห่งแรกมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลากว่า ๑๒ ปี มีหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งนำไปขยายผล สำหรับโครงการที่ผู้สูงอายุจากชมรมผู้สูงอายุขอนแก่นไปเป็นวิทยากรกระบวนการให้หลายโครงการ จนมีส่วนทำให้หน่วยงานที่จัดดำเนินโครงการได้รับรางวัลการจัดการในระดับประเทศมาแล้ว

๒) มีแนวทางการดำเนินการจัดสรรงบประมาณอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องตามวรรคสี่ของ มาตรา ๗๑

งบประมาณของกรมกิจการผู้สูงอายุ มีสัดส่วนที่อาจจะไม่สัมพันธ์กับภารกิจและสภาพสังคมผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยมีแนวโน้มลดลงในหลายปัจจัยไม่ว่าจะเกิดจากการแบ่งแยกภารกิจออกไปจัดตั้งเป็นกรมต่าง ๆ ทำให้ต้องมีการแบ่งงบประมาณออกไป และการจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม สนับสนุนผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ ความมั่นคง คุณภาพชีวิตที่ดี สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยท้ายสุดคือ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่กำหนดให้ภารกิจหรือกิจการด้านผู้สูงอายุเป็นภาระหน้าที่หนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้มีการจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับที่มากขึ้นตามสัดส่วนการกระจายอำนาจด้วย ตัวอย่างเช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นและเทศบาลนครขอนแก่น ก็เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผู้สูงอายุในพื้นที่จำนวนมาก ก็ได้จัดสรรงบประมาณทั้งที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการหรือการบริการสาธารณะให้กับผู้สูงอายุโดยตรง และการดำเนินงานโครงการอื่นในภาพรวมที่มีความตระหนักและคำนึงถึงการจับบริการให้เกิดความสะดวกรับต่อผู้สูงอายุ ตัวอย่างเช่น โครงการจิตอาสาก่อสร้างหรือปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้กับผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้สูงอายุ โครงการอบรมเพิ่มศักยภาพให้กับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ เสริมสร้างทักษะ กิจกรรมนันทนาการและพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณค่าของผู้สูงอายุ โครงการรักและห่วงใยใส่ใจสุขภาพ ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ป่วยเรื้อรัง ขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น หรือโครงการบริหารจัดการและนำเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เป็นต้น

การให้การสนับสนุนงบประมาณโดยทางอ้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ให้การสนับสนุนด้านบุคลากร สถานที่ การเดินทางขนส่ง อาหารและเครื่องดื่ม หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ในกิจการผู้สูงอายุเมื่อหน่วยงานทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรภาคประชาสังคมร้องขอมา จากประสบการณ์ที่ผ่านมาการประสานงานด้านกิจการผู้สูงอายุ ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือกับสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ เป็นไปอย่างดี และเสริมศักยภาพของแต่ละภาคส่วนในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี

การพัฒนาขอนแก่นเมืองอัจฉริยะนั้น มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมีชื่อว่า บริษัท ขอนแก่นพัฒนาเมือง (เคเคทีที) จำกัด โดยมีการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบเอกชน งบประมาณที่ใช้เป็นทั้งงบประมาณของบริษัท หรือจากการที่บริษัทเสนอโครงการพัฒนาเพื่อรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนต่าง ๆ หรือการดำเนินงานและได้รับงบประมาณมาในรูปแบบของโครงการวิจัย

ในส่วนของสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุที่มีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องและมีกิจกรรมการดำเนินงานมาแล้วอย่างน้อย ๑ ปี หน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรภาคประชาสังคมอื่น หากมีโครงการหรือกิจกรรมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุหรือด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุก็สามารถจัดทำโครงการเสนอขอรับการพิจารณาสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนผู้สูงอายุได้ หรือกองทุนอื่น ๆ เช่น ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่สามารถสนับสนุนกิจกรรมโดยผู้สูงอายุมีส่วนได้รับประโยชน์ด้วยเช่นกัน จากการที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในกิจการผู้สูงอายุตามกฎหมายจะต้องเป็นผู้มีใบประกอบวิชาชีพทำให้ขาดแคลนผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในคณะกรรมการต่าง ๆ

๓) **ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติมของท่านต่อประเด็นคำถาม**

ภาคเอกชน ก็เป็นผู้มีส่วนได้เสียสำคัญและมีส่วนร่วมในด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ เพราะเป็นตลาดใหญ่ที่มีกำลังซื้อสูงมาก จากนโยบายของภาครัฐที่ต้องการให้ผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศในอนาคต ก็มีกฎหมายบังคับใช้ทั้งในด้านสังคม สุขภาพอนามัย การใช้แรงงาน เศรษฐกิจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น นโยบายทางภาษีด้วยการลดภาษีให้แก่ผู้ประกอบการเอกชนหากมีการจ้างงานผู้สูงอายุ เป็นต้น

นโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมของภาครัฐ ในการจัดสรรเงินจากภาษีสรรพสามิตจากสุราและยาสูบ เข้าสู่กองทุนผู้สูงอายุแห่งชาติ ก็เป็นอีกแหล่งรายได้ในทางการจัดการระบบงบประมาณสนับสนุนการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของไทย โดยมีการจัดสรรโดยคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) เพราะฉะนั้นในเรื่องของงบประมาณนับได้ว่าภาครัฐได้มีการจัดการอย่างเป็นระบบที่มีความสมบูรณ์อย่างหนึ่ง

๔.๓.๓ สรุปผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ ๓.

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ ๓. เพื่อศึกษาแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ จากการวิเคราะห์ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่มและวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก มีผลดังนี้

สามารถสรุปผลการสนทนากลุ่ม ได้ดังนี้ ปัญหาการมองผู้สูงอายุเป็นภาระของสังคมควรได้รับการแก้ไข และควรใช้ประโยชน์จากความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุให้กับสังคม ในด้านการดูแลผู้สูงอายุ พบว่ามีความต้องการนักบริบาลผู้สูงอายุจำนวนมาก การเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณเพื่อให้ผู้สูงอายุมีเงินเก็บเพียงพอต่อการดำรงชีวิตควรเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพหรือลงทุนเพิ่มอีกด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นกลไกสำคัญของภาครัฐในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมสวัสดิการผู้สูงอายุหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน โดยการอาศัยงบประมาณจากกองทุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพิ่มการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ในกิจการผู้สูงอายุของไทย

และผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน เริ่มต้นจากกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ต่อมาในปี ๒๕๔๕ มีการจัดตั้งกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ซึ่งรวมกิจการผู้สูงอายุไว้ในความดูแลของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ จนกระทั่งปี ๒๕๕๘ ได้มีการจัดตั้งกรมกิจการผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่อดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศ

ในระดับประเทศ กรมกิจการผู้สูงอายุเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลกิจการผู้สูงอายุ มีการจัดสรรงบประมาณจากรัฐและกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งบริหารจัดการโดยคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ นอกจากนี้ กระทรวงอื่น ๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงศึกษาธิการ ก็มีบทบาทในการร่วมดูแลผู้สูงอายุในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ในระดับท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีบทบาทสำคัญในการให้บริการผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด เช่น การจัดสวัสดิการสังคมและบริการต่าง ๆ แต่อาจมีอุปสรรคในการเข้าถึงบริการ เนื่องจากการกระจายอำนาจทำให้บางท้องถิ่นไม่มีศูนย์บริการสำหรับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม มีโครงการที่ประสบความสำเร็จ เช่น โครงการ “คนขอนแก่นไม่ทอดทิ้งกัน” ที่ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนผ่านการช่วยเหลือจากเครือข่ายและชุมชนท้องถิ่น

ภาคเอกชนและท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นมีการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ผ่านโครงการ “ขอนแก่นเมืองอัจฉริยะ” ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างเมืองที่น่าอยู่สำหรับทุกวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ตัวอย่างเช่น

การใช้เทคโนโลยีสมาร์ทวอช (Smart Watch) ในการดูแลสุขภาพ การจัดระบบขนส่งสาธารณะ และการตรวจวัดมลพิษในเมือง การดำเนินงานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการปรับเปลี่ยนสังคมให้รองรับผู้สูงอายุและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่

นอกจากนี้ยังมีการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุผ่านกองทุนผู้สูงอายุ เช่น การจัดสรรเงินซ่อมแซมบ้านแก่ผู้สูงอายุและการให้กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ รวมถึงการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุหลังเกษียณ โดยภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจ้างงานและพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นเพื่อไม่ให้ประชากรในวัยทำงานต้องอพยพไปทำงานในเมืองใหญ่

ภายในจังหวัดขอนแก่น ยังมีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพกายและใจ กิจกรรมเหล่านี้รวมถึงการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ สื่อสังคมออนไลน์ และการถ่ายทอดความรู้แก่คนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นตัวอย่างของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างกระฉับกระเฉง

การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นภารกิจที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐผ่านกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งมีรายได้จากภาษีสรรพสามิตสุราและยาสูบ โดยมีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติเป็นผู้บริหารจัดการ นอกจากนี้ยังมีการกระจายงบประมาณสู่ท้องถิ่นเพื่อให้แต่ละพื้นที่สามารถจัดสรรสวัสดิการและบริการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในพื้นที่นั้น ๆ เช่น การจัดอบรมเพิ่มศักยภาพ การปรับปรุงที่อยู่อาศัย และการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

โดยสรุป กิจการผู้สูงอายุในประเทศไทยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งจากภาครัฐและเอกชน มีการจัดสรรงบประมาณและบริการต่าง ๆ ที่ครอบคลุมทุกระดับตั้งแต่ส่วนกลางจนถึงท้องถิ่น การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นก็สร้างอุปสรรคในการเข้าถึงบริการในบางพื้นที่

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ และ ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ โดยมีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่ประกอบด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อ สามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุป

๕.๑.๑ สภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง

การวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวังพบว่ามี ความแตกต่างในหลายด้าน โดยสามารถแบ่งออกเป็น ๔ ด้านหลัก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม และ เทคโนโลยี

๑) ด้านเศรษฐกิจ สถานการณ์ปัจจุบันพบว่าผู้สูงอายุไทยจำนวนมากยังประสบปัญหาทางการเงิน โดยเฉพาะกลุ่มที่ทำงานนอกระบบหรือไม่ได้เตรียมตัวด้านการเงินอย่างเพียงพอ ทำให้ต้องพึ่งพาเบี้ยยังชีพจากรัฐบาลซึ่งมีจำนวนจำกัด นอกจากนี้ ระบบบำนาญแห่งชาติยังไม่ครอบคลุมประชากรทั้งหมด ส่งผลให้ผู้สูงอายุหลายคนต้องทำงานต่อหลังเกษียณหรือพึ่งพาลูกหลาน ในขณะที่สถานะที่คาดหวังคือการมีระบบบำนาญแห่งชาติที่เข้มแข็งและครอบคลุม ผู้สูงอายุมีเงินออมเพียงพอ มีโอกาสทำงานตามความสมัครใจ และมีระบบคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสม

๒) ด้านสุขภาพ แม้ประเทศไทยจะมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุยังขาดการบูรณาการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ระบบการดูแลที่บ้านและในชุมชนยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร และมีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ สถานะที่คาดหวังคือการมีระบบการดูแลสุขภาพแบบบูรณาการ ครอบคลุม ทั้งการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟู มีระบบการดูแลระยะยาวที่มีประสิทธิภาพโดยชุมชนมีส่วนร่วม และมีบุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญอย่างเพียงพอ

๓) ด้านสังคม ผู้สูงอายุไทยยังมีส่วนร่วมในสังคมและเศรษฐกิจอย่างจำกัด ทักษะคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุยังคงมีอยู่ ทำให้ถูกมองว่าเป็นภาระมากกว่าทรัพยากรที่มีคุณค่า โอกาสในการทำงานหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมยังมีน้อย ส่งผลให้ผู้สูงอายุหลายคนรู้สึกโดดเดี่ยวและขาดคุณค่าในตนเอง สถานะที่คาดหวังคือการเพิ่มการมีส่วนร่วมในสังคม ให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ มีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรม และได้รับการยอมรับในคุณค่าและศักดิ์ศรี

๔) ด้านเทคโนโลยี ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังคงเป็นปัญหาสำคัญ โดยผู้สูงอายุจำนวนมากยังเข้าไม่ถึงหรือไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานะที่คาดหวังคือ การที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต

เพื่อปิดช่องว่างและบรรลุนโยบายที่คนสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง จำเป็นต้องดำเนินการในหลายด้าน เช่น การพัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติ การส่งเสริมการออมและการวางแผนทางการเงิน การสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุ การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพแบบบูรณาการ การเสริมสร้างระบบการดูแลระยะยาวในชุมชน การสร้างโอกาสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล และการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

การบรรลุเป้าหมายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม รวมถึงการปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดสรรงบประมาณ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และบรรลุนโยบายที่ "ผู้สูงอายุไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี และพึ่งตนเองได้ในสังคมไทยที่เอื้ออาทร" ตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ

๕.๑.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าปัจจัยสำคัญสองประการที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่

๑) ปัจจัยด้านสังคมและการมีส่วนร่วม การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำอาสาสมัคร เข้าร่วมกลุ่มชมรม หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีส่วนร่วมในสังคม ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และยังเป็นการรักษาความสามารถทางสติปัญญาและการถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่คนรุ่นหลังอีกด้วย การมีส่วนร่วมในสังคมเหล่านี้ช่วยสร้างคุณค่าให้แก่ทั้งตัวผู้สูงอายุเองและสังคมโดยรวม

๒) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการทำงาน การมีรายได้ที่เพียงพอและโอกาสในการทำงานที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงในชีวิตและลดภาระทางการเงิน การทำงานยังช่วยรักษาทักษะความรู้ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคม การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในภาคการผลิตจึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุน

การนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ ผลการวิเคราะห์นี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น

การออกนโยบาย เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บริษัทที่จ้างงานผู้สูงอายุ หรือการสนับสนุนเงินกู้สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการเริ่มต้นธุรกิจ

การจัดตั้งศูนย์กิจกรรม สร้างศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดหลักสูตรต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น หลักสูตรคอมพิวเตอร์ หรือหลักสูตรภาษาต่างประเทศ

ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้นในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความมั่นคงทางการเงิน และความรู้สึกมีคุณค่าในสังคม ซึ่งจะส่งผลดีต่อสังคมโดยรวมในระยะยาว เช่น การลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุข การเพิ่มผลิตภาพทางเศรษฐกิจ และการสร้างสังคมที่เอื้ออาทรและเคารพคุณค่าของทุกช่วงวัย

สรุป การพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีความสุข

๕.๑.๓ แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการมองผู้สูงอายุเป็นภาระ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน แทนที่จะมองว่าเป็นภาระ เราควรใช้ประโยชน์จากความรู้และประสบการณ์อันล้ำค่าของผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาสังคม ในขณะเดียวกัน ความต้องการนักรับบาลผู้สูงอายุก็เพิ่มขึ้นอย่างมาก สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

การเตรียมตัวก่อนเกษียณเป็นอีกประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสนใจ โดยเฉพาะการวางแผนทางการเงินและการพัฒนาทักษะอาชีพให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางการเงินและสามารถพึ่งพาตนเองได้หลังเกษียณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ โดยควรส่งเสริมกิจกรรมที่ครอบคลุมหลายด้าน ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

การพัฒนาาระบบการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยมีประวัติเริ่มจากกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย และพัฒนามาเป็นกรมกิจการผู้สูงอายุในปัจจุบัน ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลและกองทุนผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ ยังมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ โดยมีกระทรวงต่าง ๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงศึกษาธิการ เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุตามบทบาทและความเชี่ยวชาญของแต่ละหน่วยงาน

ในระดับท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด แม้จะมีข้อจำกัดในบางพื้นที่ แต่ก็มีตัวอย่างความสำเร็จ เช่น โครงการ “คนขอนแก่นไม่ทอดทิ้งกัน” ที่ส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน

จังหวัดขอนแก่นเป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ผ่านโครงการ “ขอนแก่นเมืองอัจฉริยะ” ที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การใช้สมาร์ทวอช ในการดูแลสุขภาพ และการปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะ

การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุยังรวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย การให้กู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ และการส่งเสริมการจ้างงานหลังเกษียณ โดยภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจ้างงานและพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ สำหรับผู้สูงอายุ ผ่านศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและใจ รวมถึงการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาลผ่านกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งมีรายได้หลักจากภาษีสรรพสามิตสุราและยาสูบ โดยมีการกระจายงบประมาณสู่ท้องถิ่นเพื่อให้สามารถจัดสรรสวัสดิการและบริการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่

โดยสรุป การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างมีคุณค่า

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ สภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง

การวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสถานะที่คาดหวังพบว่ามี ความแตกต่างใน ๔ ด้านหลัก ได้แก่ ๑) เศรษฐกิจ ผู้สูงอายุจำนวนมากยังประสบปัญหาการเงิน ต้องพึ่งพาเบี้ยยังชีพจากรัฐ และระบบบำนาญไม่ครอบคลุมทั้งหมด ขณะที่สถานะที่คาดหวังคือผู้สูงอายุมีเงินออมเพียงพอและสามารถทำงานได้ตามความสมัครใจสอดคล้องกันกับผลการวิจัยของซูเกียรติ รักบำเหน็จ (๒๕๖๒) ๒) สุขภาพ แม้มีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่การดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุยังขาดการบูรณาการ ระบบดูแลที่บ้านและชุมชนยังไม่เข้มแข็ง สถานะที่คาดหวังคือการดูแลสุขภาพแบบบูรณาการและการมีบุคลากรที่เชี่ยวชาญอย่างเพียงพอ ซึ่งตรงกับข้อค้นพบที่กล่าวถึงการเข้าถึงบริการสำหรับผู้สูงอายุ จากการวิจัยของทัศนวรรณ สมุมาลัย และบรรเจิด สิงหะเน (๒๕๖๖) ๓) สังคม ผู้สูงอายุยังมีส่วนร่วมในสังคมและเศรษฐกิจอย่างจำกัด และยังถูกมองว่าเป็นภาระมากกว่าทรัพยากร ตรงกับข้อค้นพบในการวิจัยของจุฑารัตน์ แสงทอง (๒๕๖๐) สถานะที่คาดหวังคือการมีส่วนร่วมมากขึ้นในกิจกรรมทางสังคมและการถ่ายทอดภูมิปัญญา ๔) เทคโนโลยี ผู้สูงอายุยังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยี ขณะที่สถานะที่คาดหวังคือการที่ผู้สูงอายุสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต และเพื่อปิดช่องว่างที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของตรรกวิทย์ มิ่งขวัญ (๒๕๖๓) และ บุญชอบ สุทมนต์สงษ์ (๒๕๖๕) ที่เสนอให้มีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ความจำเป็นต้องพัฒนาระบบบำนาญ การดูแลสุขภาพแบบบูรณาการ การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ (บุญชอบ สุทมนต์สงษ์, ๒๕๖๕) การเรียนรู้ตลอดชีวิต และลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล สอดคล้องกับตรรกวิทย์ มิ่งขวัญ (๒๕๖๓) โดยต้องบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วนเพื่อบรรลุเป้าหมาย “ผู้สูงอายุไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี และพึ่งตนเองได้” สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าเป้าหมายของการพัฒนาก็เพื่อสร้างสังคมผู้สูงอายุที่คุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี และพึ่งตนเองได้ของนัสมล บุตรีวิเศษ และ อุปรีภูฏา อินทรสาด (๒๕๖๔)

๕.๒.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

ปัจจัยสำคัญสองประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ ๑) ปัจจัยด้านสังคมและการมีส่วนร่วม ซึ่งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานอาสาสมัคร หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม ช่วยลดความโดดเดี่ยว รักษาความสามารถทางสติปัญญา และถ่ายทอดประสบการณ์ให้คนรุ่นหลัง การมีส่วนร่วมเหล่านี้สร้างคุณค่าให้ทั้งผู้สูงอายุและสังคม สอดคล้องกับจุฑารัตน์ แสงทอง (๒๕๖๐) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในสังคมโดยใช้ประสบการณ์ของผู้สูงอายุจะช่วยเสริมสร้างคุณค่าในการดำรงชีวิต ๒) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการทำงาน การมีรายได้และโอกาสทำงานที่เหมาะสมช่วยให้ผู้สูงอายุมั่นคงทางการเงิน และรักษาทักษะอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม ควรสนับสนุนการทำงานในภาคการผลิตของผู้สูงอายุ ประเด็นนี้สอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของบุญชอบ สุทมนัสวงษ์ (๒๕๖๕) ในหลักประชาธิปไตยในการมีโอกาสดำเนินงานโดยไม่มีอุปสรรคด้านอายุ

แนวทางการพัฒนา เช่น การออกนโยบายสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุ ที่ได้รับการเสนอโดยสมบูรณ์ หอมมาน (๒๕๖๕) และ ศุจิวรรณ ชูไสว (๒๕๖๕) ที่กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในด้านนโยบาย นอกจากนี้ในงานวิจัยของปิยะนุช เรืองโพน และคณะ (๒๕๖๔) ก็ได้กล่าวถึงแนวทางการสร้างศูนย์กิจกรรมในชุมชน และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายและจิต (บุญชอบ สุทมนัสวงษ์, ๒๕๖๕) ความมั่นคงทางการเงิน และความรู้สึกมีคุณค่า ที่สอดคล้องกับผลของการวิจัย ผลที่คาดหวัง คือ ลดภาระด้านสาธารณสุข เพิ่มผลิตภาพทางเศรษฐกิจ และสร้างสังคมที่เอื้ออาทรและเคารพทุกช่วงวัย (สมบูรณ์ หอมมาน, ๒๕๖๕)

๕.๒.๓ แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการมองผู้สูงอายุเป็นภาระ สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ แสงทอง (๒๕๖๐) การเตรียมความพร้อมดูแลผู้สูงอายุและส่งเสริมการวางแผนก่อนเกษียณ โดยเฉพาะการวางแผนการเงินและการพัฒนาทักษะอาชีพหลังเกษียณ สอดคล้องกับงานวิจัยของชูเกียรติ รักบำเหน็จ (๒๕๖๒) ที่กล่าวถึงการวางแผนเกษียณที่ดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการและกิจกรรมให้ครอบคลุมในทุกด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยการส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุของสุมาลี อุทัยเฉลิม (๒๕๖๕) การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากรัฐและกองทุนผู้สูงอายุ (ชูเกียรติ รักบำเหน็จ, ๒๕๖๒) การวิจัยของทัศนวรรณ สมมาลัย และบรรเจิด สิงหะเน (๒๕๖๖) ได้กล่าวถึงความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่ตรงกับข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ ที่มีการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เช่น โครงการ “คนขอนแก่นไม่ทอดทิ้งกัน” และ “ขอนแก่นเมืองอัจฉริยะ” ที่ใช้เทคโนโลยีช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และประเด็นการใช้เทคโนโลยีนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของตรรกวิทย์ มิ่งขวัญ (๒๕๖๓) นัสมล บุตรวิเศษ และ อุปรีฎฐา อินทรสาด (๒๕๖๔) อีกด้วย รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะใหม่ ๆ ผ่านศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมกับสิทธิของผู้สูงอายุของสุมาลี อุทัยเฉลิม (๒๕๖๕) ที่กล่าวถึงการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในสังคม นอกจากนี้งานวิจัยของชูเกียรติ รักบำเหน็จ (๒๕๖๒) ศุจิวรรณ ชูไสว (๒๕๖๕) และ สุมาลี อุทัยเฉลิม (๒๕๖๕) ยังค้นพบประเด็นการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนากิจการผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่ว่ากองทุนผู้สูงอายุยังได้รับเงินสนับสนุนจากภาษีสรรพสามิตเพื่อกระจายงบประมาณไปยังท้องถิ่น สรุปคือ การดูแลผู้สูงอายุในไทยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างสังคมที่ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีและพึ่งพาตนเองได้ ผลสรุปนี้ตรงกับงานวิจัยของทัศนวรรณ สมมาลัย และบรรเจิด สิงหะเน (๒๕๖๖) และนัสมล บุตรวิเศษ และ อุปรีฎฐา อินทรสาด (๒๕๖๔)

๕.๓ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะดังนี้

๑) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ

๑.๑ ปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้อง นโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุควรได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและผลการวิจัย โดยเน้นที่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม และการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ

๑.๒ สนับสนุนการสร้างเครือข่าย สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

๑.๓ จัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ เพิ่มสัดส่วนงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ

๑.๔ ประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

๒.๑ สร้างสรรค์กิจกรรมที่หลากหลาย จัดกิจกรรมที่หลากหลายและตอบสนองความสนใจของผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมทางวัฒนธรรม กีฬา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเป็นอาสาสมัคร

๒.๒ ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มชมรม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มชมรมผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความรู้

๒.๓ สร้างพื้นที่สาธารณะที่เป็นมิตร ปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น สวนสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย มีอุปกรณ์ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ

๒.๔ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี สอนให้ผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

๓) ด้านเศรษฐกิจและการทำงาน

๓.๑) ส่งเสริมการจ้างงาน สนับสนุนให้ภาคเอกชนจ้างงานผู้สูงอายุ โดยอาจมีมาตรการจูงใจ เช่น การลดหย่อนภาษี

๓.๒) สนับสนุนการประกอบอาชีพอิสระ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุประกอบอาชีพอิสระที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจ

๓.๓) พัฒนาทักษะสำหรับผู้สูงอายุ จัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในปัจจุบัน เช่น ทักษะคอมพิวเตอร์ ทักษะการสื่อสาร

๔) ด้านสุขภาพ

๔.๑) ส่งเสริมการดูแลสุขภาพป้องกัน สนับสนุนให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพตนเอง เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการตรวจสุขภาพเป็นประจำ

๔.๒) พัฒนาระบบบริการสุขภาพ ปรับปรุงระบบบริการสุขภาพให้เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

๕) ด้านที่อยู่อาศัย

๕.๑) ปรับปรุงที่อยู่อาศัย ปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัยและสะดวกสบายสำหรับผู้สูงอายุ

๕.๒) ส่งเสริมการอยู่อาศัยร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอยู่อาศัยร่วมกันในชุมชนผู้สูงอายุ หรือบ้านพักคนชรา

สรุป การพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนและดำเนินงาน จะช่วยให้การพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๖) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

๖.๑) การมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

๖.๒) การสร้างความตระหนัก สร้างความตระหนักให้สังคมเห็นถึงความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุ

๕.๔ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยทำการวิจัยติดตามสถานการณ์และปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานหรือศึกษาปัญหา อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ หรือหาแนวทางการบริหารจัดการแนวใหม่ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในอนาคต

จากผลการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่คณะผู้วิจัยได้ทำการอธิบายมาทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้เป็นตารางข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่สามารถแสดงได้ในตารางที่ ๑๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๒ ข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ช่องว่างของการพัฒนา	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา	แนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ	กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติ
<p>ผลการวิเคราะห์ช่องว่างของการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ พบว่ามี ๔ ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม และเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียด ดังนี้คือ</p> <p>๑) ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>ปัญหาทางการเงิน มีเงินออมไม่เพียงพอ ต้องพึ่งพาเบี้ยยังชีพจากรัฐบาล ระบบบำนาญแห่งชาติยังไม่ครอบคลุมประชากรทั้งหมด ต้องทำงานหลังเกษียณหรือต้องอาศัยพึ่งพาบุตรหลาน</p> <p>๒) ด้านสุขภาพ</p> <p>ระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุไม่ทั่วถึง ระบบการดูแลที่บ้านไม่เข้มแข็งขาดแคลนบุคลากรด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ</p> <p>๓) ด้านสังคม</p> <p>ข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ทำให้โอกาสในการทำงานหรือมีกิจกรรมทางสังคมน้อย สังคมมีทัศนคติเชิงลบส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกโดดเดี่ยวและรู้สึกไม่มีคุณค่า</p> <p>๔) ด้านเทคโนโลยี</p> <p>ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงหรือไม่สามารถใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ พบว่ามีปัจจัยสำคัญ ๒ ประการที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่</p> <p>๑) ปัจจัยด้านสังคมและการมีส่วนร่วม</p> <p>การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อาสาสมัคร เข้าร่วมกลุ่มชมรมหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีส่วนร่วมในสังคม ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และยังเป็นการรักษาความสามารถทางสติปัญญาและการถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่คนรุ่นหลังอีกด้วย การมีส่วนร่วมในสังคมเหล่านี้ช่วยสร้างคุณค่าให้แก่ทั้งตัวผู้สูงอายุเองและสังคมโดยรวม</p> <p>๒) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการทำงาน</p> <p>การมีรายได้ที่เพียงพอและโอกาสในการทำงานที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงในชีวิตและลดภาระทางการเงิน การทำงานยังช่วยรักษาทักษะความรู้ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคม การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในภาคการผลิตจึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุน</p>	<p>การนำผลการวิเคราะห์ช่องว่างและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาไปใช้ประโยชน์ เป็นแนวทางวางแผนและพัฒนาโครงการต่าง ๆ ๕ ด้าน ดังนี้</p> <p>๑) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ</p> <p>๑.๑ ปรับปรุงนโยบายผู้สูงอายุ โดยเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม และการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ</p> <p>๑.๒ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ</p> <p>๑.๓ จัดสรรงบประมาณ โดยเพิ่มสัดส่วนการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์</p> <p>๑.๔ ประเมินผลการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน</p>	<p>มาตรการและผู้รับผิดชอบ</p> <p>แนวทางแก้ไขปัญหาระบบบำนาญแห่งชาติ การส่งเสริมการออมและการวางแผนทางการเงิน คือ การเพิ่มเบี้ยยังชีพ ควบคู่กับการส่งเสริมการออมภาคบังคับ และพัฒนาระบบบำนาญให้เป็นเอกภาพ โดยมีผู้รับผิดชอบคือ กระทรวงการคลัง กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</p> <p>การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดำเนินการโดยกระทรวงพัฒนาสังคมฯ เป็นแกนหลักในการประสานงานกับภาคเอกชนและประชาสังคม สำนักรงประมาณจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมดำเนินงานในพื้นที่ และกระทรวงมหาดไทยกำกับดูแลการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด</p>
		<p>๒) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ</p> <p>๒.๑ สร้างสรรค์กิจกรรมที่หลากหลายและตอบสนองความสนใจของผู้สูงอายุ เช่น วัฒนธรรม กีฬา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเป็นอาสาสมัคร</p> <p>๒.๒ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มชมรมผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้สร้างความเข้มแข็งในการดำเนินกิจการด้านผู้สูงอายุ</p>	<p>มาตรการและผู้รับผิดชอบ</p> <p>การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคมที่ทุกภาคส่วนร่วมมือกัน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตอย่างกระฉับกระฉ่างและมีบทบาทในชุมชนอย่างมีคุณค่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดตั้งศูนย์กิจกรรมชุมชนเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการพบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย</p> <p>กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีบทบาทในการพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ พร้อมทั้ง</p>

ช่องว่างของการพัฒนา	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา	แนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ	กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติ
		<p>๒.๓ สร้างและปรับปรุงดูแลพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น สวนสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่ายและมีอุปกรณ์ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ</p> <p>๒.๔ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดต่อสื่อสารและอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพและการดำรงชีวิต</p>	<p>กำหนดมาตรการป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนและให้คำปรึกษาทางกฎหมาย และร่วมกับกระทรวงแรงงานในการออกนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมในด้านการจ้างงาน</p> <p>ภาคเอกชนสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และเปิดโอกาสการทำงานที่เหมาะสม ขณะเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการอุดมศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยหลักสูตรที่ออกแบบมาเพื่อผู้สูงอายุ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่กำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติ และกระทรวงสาธารณสุขดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวม เพื่อให้พวกเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน</p>
		<p>๓) ด้านเศรษฐกิจและการทำงาน</p> <p>๓.๑) ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนจ้างงานผู้สูงอายุ ด้วยมาตรการจูงใจ เช่น การลดหย่อนภาษี</p> <p>๓.๒) สนับสนุนให้ผู้สูงอายุประกอบอาชีพอิสระที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจ</p> <p>๓.๓) พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน เช่น การใช้อุปกรณ์ดิจิทัลในการสื่อสารและอุปกรณ์ดิจิทัลในการอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพและการดำรงชีวิต</p>	<p>มาตรการและผู้รับผิดชอบ</p> <p>มาตรการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุควรมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจผ่านการลดหย่อนภาษีให้แก่บริษัทที่จ้างผู้สูงอายุ พร้อมทั้งสนับสนุนการทำงานแบบยืดหยุ่นและปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ควบคู่กับการจัดอบรมพัฒนาทักษะใหม่และสร้างตำแหน่งงานที่เหมาะสมกับวัย โดยมีกระทรวงแรงงานเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการกำหนดนโยบาย ร่วมกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงานที่ดูแลด้านการฝึกอบรม กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานที่กำกับดูแลสภาพการจ้าง กระทรวงการคลังที่ดูแลมาตรการภาษี และกระทรวงพัฒนาสังคมฯ ที่สนับสนุนด้านการจ้างงาน</p> <p>สนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำผ่านธนาคารออมสินและ ธ.ก.ส. โดยกระทรวงการคลังเป็นผู้กำกับดูแลการให้สินเชื่อแก่ผู้สูงอายุที่ต้องการทำธุรกิจ</p>

ช่องว่างของการพัฒนา	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา	แนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ	กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติ
		<p>๔) ด้านสุขภาพ</p> <p>๔.๑) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพตนเอง เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการตรวจสุขภาพเป็นประจำ</p> <p>๔.๒) พัฒนาปรับปรุงระบบบริการสุขภาพให้เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ</p>	<p>มาตรการและผู้รับผิดชอบ</p> <p>การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพแบบบูรณาการที่เข้าถึงง่ายและสะดวก ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพระยะยาวในชุมชน และจัดหาบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทำหน้าที่ส่งเสริมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ทั้งด้านการออกกำลังกาย โภชนาการ และการตรวจสุขภาพประจำปี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทสำคัญในการติดตามเยี่ยมบ้านและให้ความรู้ด้านสุขภาพ ขณะที่สถาบันการศึกษาทางการแพทย์รับผิดชอบผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุให้เพียงพอต่อความต้องการ</p>
		<p>๕) ด้านที่อยู่อาศัย</p> <p>๕.๑) ปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีความสะดวกสบายและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ</p> <p>๕.๒) ส่งเสริมการอยู่อาศัยร่วมกันของผู้สูงอายุในชุมชนผู้สูงอายุ หรือในชุมชนที่มีความแตกต่างหลากหลาย</p>	<p>มาตรการและผู้รับผิดชอบ</p> <p>กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ร่วมกันส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน เช่น จังหวัดขอนแก่นที่จัดตั้งบริษัทขอนแก่นพัฒนาเมือง ภายใต้การกำกับของเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบขนส่งสาธารณะอัจฉริยะที่เหมาะสมกับการเป็นเมืองยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุ</p>

บรรณานุกรม

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (๒๕๖๓). *คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.*
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (๒๕๖๓). *แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๕) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๓.*
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (๒๕๖๕). *แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.*
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (๒๕๖๗). *สถิติผู้สูงอายุ ข้อมูลผู้สูงอายุทั่วไป. กรมกิจการผู้สูงอายุ.*
<https://www.dop.go.th/th/know/๑>
- กระทรวงสาธารณสุข. (๒๕๖๔). *รายงานสถานการณ์โรคไม่ติดต่อเรื้อรังในประเทศไทย ประจำปี ๒๕๖๔.*
- จันจิรา อินทจิตร & ฉัตรสุมน พงศ์ภิณูญ. (๒๕๖๔). *การดำเนินงานผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุข: กรณีศึกษาผู้จัดการระบบและผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตเทศบาลนครแห่งหนึ่งของประเทศไทย. วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณสุข, ๗(๑), ๑๐๔-๑๒๐.*
- ฉัตรสุมน พงศ์ภิณูญ. (๒๕๕๘). *การทบทวนกฎหมายและนโยบายด้านผู้สูงอายุสู่การจัดการสุขภาพ. วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข, ๑(๒), ๑๔๙-๑๖๓.*
- ชูเกียรติ รักบำเหน็จ. (๒๕๖๒). *แนวทางการบริหารจัดการงบประมาณรายจ่ายด้านสวัสดิการสังคมสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.*
- دنۇفل اورىسچاگر & سمپرهوین مینپرهسریو. (๒๕๕๗). *การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและผลกระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคของไทย. Journal of Demography, ๓๐(๒), ๖๗-๙๒.*
- ตรรกวิทย์ มิ่งขวัญ. (๒๕๖๓). *ญี่ปุ่นกับยุทธศาสตร์เพื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=๖๕๒๐๐&filename=index.*
- นัสมล บุตรวิเศษ และ อุปริภูธา อินทรสาด. (๒๕๖๔). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. ระบบฐานข้อมูลบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา <https://research.rmutsb.ac.th/fullpaper/๒๕๖๓/research.rmutsb-๒๕๖๓-๒๐๒๑๐๘๐๙๑๐๔๐๐๘๓๓๗.pdf>*

- บรรศักดิ์ อูวรรณโณ. (๒๕๖๕). *แนวทางการพัฒนาหลักนิติธรรมในประเทศ [เอกสารประกอบการบรรยาย]. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย*. <https://tijrold.org/wp-content/uploads/๒๐๒๒/๐๑/แนวทางการพัฒนาหลักนิติธรรมในประเทศไทย.pdf>
- บุญชอบ สุทธมนัสวงษ์. (๒๕๖๕). *หลักประชาธิปไตยกับหลักประกันทางสังคม สวัสดิการ และการจ้างงานของแรงงานผู้สูงอายุ [เอกสารทางวิชาการส่วนบุคคล, วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ]*. https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=๑๖๕๗๙
- ปิยะนุช เรืองโพน & คณะ. (๒๕๖๔). *การขับเคลื่อนนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติในเขตเทศบาลนครสกลนคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, ๑๑(๑), ๑๒๙-๑๔๓.*
- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล & สุภาพ ฉัตรภรณ์. (๒๕๔๙). *การออกแบบการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖. (๒๕๔๖, ๓๑ ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๑๓๐ ก. หน้า ๑-๘.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓. (๒๕๕๓, ๖ กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม ๑๒๗ ตอนที่ ๕๖ ก. หน้า ๑-๓.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐. (๒๕๖๐, ๒๗ ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม ๑๓๑ ตอนที่ ๑๓๑ ก. หน้า ๓๖-๓๙.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒. (๒๕๔๒, ๑๗ พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๑๑๔ ก. หน้า ๔๘-๖๖.
- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๖๒. (๒๕๖๒, ๑๖ เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๕๐ ก. หน้า ๑๖๔-๑๗๖.
- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒. (๒๕๖๒, ๑๖ เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๕๐ ก. หน้า ๑๑-๕๒.
- พิรุวรรณ กิติคุณ. (๒๕๖๔). *การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น: การจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=๗๑๔๒๐&filename=house๒๕๕๘_๒.
- พิเศษ สอาดเย็น. (๒๕๖๗). *การส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนหลักนิติธรรม [เอกสารประกอบการบรรยาย]. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย*. <https://tijpublicforum.org/wp-content/uploads/๒๐๒๔/๐๑/Slide-ED-RoL-forum-Final-๒.pdf>.

- ภัทรานิชรุ้ เหมาะหาอง, วณดา ทองโคตร, & สุพรธณึ อึองป็ญสัตวงศ์. (๒๕๖๐). การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (*Determining the sample size by the Yamane's formula*). http://sc๒.kku.ac.th/stat/statweb/image/Eventpic/๖๐/Seminar/๐๑_๙_Yamane.pdf
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (๒๕๖๕). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๖๕*. รมณกฤต ผลแมน & มาลีรัตน์ ขจิตเนติธรรม. (๒๕๖๗). จากมาตรฐานค่าของลิเคิร์ทสู่การพัฒนามาตรประมาณค่าแนวใหม่. *วารสารการวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, ๕(๑), ๑-๑๕.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. (๒๕๖๐, ๑๑ ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม ๑๑๔ ตอนที่ ๕๔ ก. หน้า ๑-๙๙.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. (๒๕๕๐, ๒๔ สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก. หน้า ๑-๑๒๗.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐. (๒๕๖๐, ๖ เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก. หน้า ๑-๙๐.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ & คณะ. (๒๕๕๖). *รายงานการศึกษาโครงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔) ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (๒๕๖๑). ระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, ๔๔(๒), ๑๘๒-๒๐๐.
- ศุจิวรรณ ชูไสว. (๒๕๖๕). *การนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายใต้โครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลแพรกษา อำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการไปปฏิบัติ* [ออนไลน์]. รมบทควมวิจัยการศึกษาอิสระของนักศึกษาโครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. <http://www.ru.ac.th/mpa-abstract/index.php/abstractData/viewIndex/๕๖๘>
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (๒๕๖๗). *อนาคตของผู้สูงอายุไทย*. รายงานสุขภาพคนไทย. https://www.thaihealthreport.com/th/articles_detail.php?id=๑๕๕
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (๒๕๖๓). *การศึกษาความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุไทย*.
- สมบูรณ์ หอมาน. (๒๕๖๕). *หลักนิติธรรมในการให้บริการผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร* [เอกสารทางวิชาการส่วนบุคคล, วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ]. https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=๑๖๒๙๕
- สุมาลี อุทัยเฉลิม. (๒๕๖๕ ก). *การส่งเสริมประชาธิปไตยและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น* [เอกสารทางวิชาการส่วนบุคคล, วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ]. https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=๑๔๕๓๗

- สุมาลี อุทัยเฉลิม. (๒๕๖๕ ข). *หลักนิติธรรมกับสิทธิตามกฎหมายของผู้สูงอายุศึกษาเฉพาะกรณีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม* [เอกสารทางวิชาการส่วนบุคคล, วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ]. https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=๑๔๔๘๔
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (๒๕๖๐). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๒). *การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๘๓ (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (๒๕๖๔). *รายงานนวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุในประเทศไทย ประจำปี ๒๕๖๔*.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (๒๕๖๔). *การสูมตัวอย่าง. ใน คู่มือการปฏิบัติงานสถิติ (น. ๔๕-๔๘)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (๒๕๖๒). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานประสานการพัฒนานโยบายรองรับสังคมสูงวัย. (๒๕๖๒). *แนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายรองรับสังคมสูงวัยระดับพื้นที่*. นนทบุรี: เครือข่ายผู้สูงวัย สถาบันบำราศนราดูร.
- อดิเทพ อุษะพัฒน์. (๒๕๖๕). *หลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย* [เอกสารประกอบการบรรยาย]. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. https://occ_th.constitutionalcourt.or.th/article_detail/หลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.pdf
- อณิษฐา หาญภักดีนิยาม. (๒๕๖๓). *นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุต่อการพัฒนาประเทศในอาเซียน. วารสารพุทธอาเซียนศึกษา, ๕(๑), ๕๕-๗๐*.
- อนรรฆ พิทักษ์ธานิน & คณะ. (๒๕๕๖). *การทบทวนนิยาม ความหมาย รูปแบบ และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เด็ก ผู้หญิง และผู้สูงอายุ*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- Atchley, R. C. (๑๙๘๙). A continuity theory of normal aging. *The Gerontologist*, ๒๙(๒), ๑๘๓-๑๙๐.
- Cabinet Office, Government of Japan. (๒๐๒๑). *Society ๕.๐*. https://www.cao.go.jp/cstp/english/society5_0/index.html.
- Denzin, N. K. (๒๐๑๗). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. Routledge.
- Fukuda, K. (๒๐๒๐). Science, technology and innovation ecosystem transformation toward society ๕.๐. *International Journal of Production Economics*, ๒๒๐, ๑๐๗๔๖๐.
- Havighurst, R. J. (๑๙๖๑). Successful aging. *The Gerontologist*, ๑(๑), ๘-๑๓.

- Holroyd, C. (၂၀၂၀). Technological innovation and building a 'super smart' society: Japan's vision of society ဇ.ဝ. *Journal of Asian Public Policy*, ၈(၈), ၈၁၆-၈၈၂.
- Keidanren. (၂၀၁၆). *Toward realization of the new economy and society: Reform of the economy and society by the deepening of "Society ဇ.ဝ"*. Keidanren (Japan Business Federation). <https://www.keidanren.or.jp/en/policy/၂၀၁၆/၀၂၀၄.html?v=p>.
- Mogalakwe, M. (၂၀၀၆). The Use of Document Research Methods in Social Research. *African Sociological Review*, (၁၀)၈. ၂၂၈ - ၂၈၀.
- Obi, T., Ishmatova, D., & Iwasaki, N. (၂၀၁၅). Promoting ICT innovations for the ageing population in Japan. *International Journal of Medical Informatics*, ၆၂, ၄၀-၄၄.
- Plath, D. W. (၁၉၉၀). Fieldnotes, filed notes, and the conferring of note. In R. Sanjek (Ed.), *Fieldnotes: The makings of anthropology* (pp. ၈၈၅-၈၉၄). Cornell University Press.
- Sanjek, R. (၁၉၉၀). A vocabulary for fieldnotes. In R. Sanjek (Ed.), *Fieldnotes: The makings of anthropology* (pp. ၅၂-၅၅). Cornell University Press.
- Scott, J. (၁၉၉၀). *A Matter of Record, Documentary Sources in Social Research*. Cambridge: Policy Press.
- United Nations. (၂၀၁၅). *World population ageing ၂၀၁၅: Highlights*. Department of Economic and Social Affairs, Population Division.
- Van Maanen, J. (၁၉၉၉). *Tales of the field: On writing ethnography*. University of Chicago Press.
- Wellington, J. (၂၀၀၀). *Education Research: Contemporary Issues and Practical Approaches*. London: Continuum.
- World Health Organization. (၂၀၀၂). *Active ageing: A policy framework*. World Health Organization.
- World Health Organization. (၂၀၁၄). *Ageing and health*. <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/ageing-and-health>
- Yamane, Taro. (၁၉၇၈). *Statistics, An Introductory Analysis, ၈rd Ed*. New York Harper & Row.

ภาคผนวก

เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

๑. แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถาม

**โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางการหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐**

คำชี้แจง

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ และ ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุไทย คือ ผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปและมีสัญชาติไทย จากการคัดเลือกอาสาสมัคร ในพื้นที่วิจัย ๔ พื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้นจำนวน ๔๐๐ คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

แบบสอบถามฉบับนี้ ประกอบด้วย ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๘ ข้อ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่อยู่อาศัย และการร่วมกิจกรรมทางสังคม

ตอนที่ ๒ สภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ จำนวน ๒๐ ข้อ ประกอบด้วย สุขภาพและการดูแลตนเอง เศรษฐกิจและการทำงาน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และ สังคมและการมีส่วนร่วม

ตอนที่ ๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ จำนวน ๑๐ ข้อ ประกอบด้วย เทคโนโลยีและนวัตกรรม กฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ

ตอนที่ ๔ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่เข้าร่วมโครงการวิจัย และให้คำตอบที่ตรงกับความเป็นจริง ทั้งนี้ การตอบคำถามของท่านถือเป็นการให้ความยินยอมในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร ซึ่งหากรู้สึกไม่สะดวก ไม่สบายใจ หรือมีเหตุขัดข้องไม่ว่าประการใด ท่านสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา และแจ้งต่อผู้ช่วยนักวิจัยให้ลบข้อมูลออกได้ทันที ในการวิจัยนี้คณะผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลคำตอบของท่านเป็นความลับ และนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม แล้วจะลบข้อมูลคำตอบทันทีที่จัดทำรายงานผลการวิจัยเสร็จสิ้น

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับท่าน

๑. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง
	☐ ไม่ระบุเพศ	
๒. อายุ	☐ ๖๐ - ๖๔ ปี	☐ ๖๕ - ๖๙ ปี
	☐ ๗๐ - ๗๔ ปี	☐ ๗๕ ปี ขึ้นไป
๓. สถานภาพ	☐ โสด	☐ สมรส
	☐ ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่	
๔. การศึกษา	☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
	☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	☐ อนุปริญญา/ปวส.
	☐ ปริญญาตรี หรือสูงกว่า	☐ ไม่ได้เรียน
๕. อาชีพ	☐ รับจ้าง	☐ ค้าขาย
	☐ เกษตรกร	☐ ผู้รับบำเหน็จบำนาญ
	☐ ไม่ประกอบอาชีพ	
๖. รายได้ต่อเดือน	☐ น้อยกว่า ๓,๐๐๐ บาท	☐ ๓,๐๐๑ - ๕,๐๐๐ บาท
	☐ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	☐ ๑๐,๐๐๑ บาท ขึ้นไป
๗. ที่อยู่อาศัย	☐ บ้านหรือที่พักของตนเอง	☐ อาศัยผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติ
	☐ บ้านพักคนชรา	☐ ไม่มีที่อยู่อาศัย
๘. การร่วมกิจกรรมทางสังคม	☐ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	☐ เดือนละครั้ง
	☐ ๒ - ๓ ครั้งต่อเดือน	☐ มากกว่า ๔ ครั้งต่อเดือน

ตอนที่ ๒ สภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุ

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

(๑)	เมื่อท่านเห็นด้วยกับคำถามในระดับ	น้อยที่สุด
(๒)	เมื่อท่านเห็นด้วยกับคำถามในระดับ	น้อย
(๓)	เมื่อท่านเห็นด้วยกับคำถามในระดับ	ปานกลาง
(๔)	เมื่อท่านเห็นด้วยกับคำถามในระดับ	มาก
(๕)	เมื่อท่านเห็นด้วยกับคำถามในระดับ	มากที่สุด

ลำดับ	สภาพแวดล้อมภายในสังคมผู้สูงอายุ	ระดับความคิดเห็น				
		น้อยที่สุด (๑)	น้อย (๒)	ปานกลาง (๓)	มาก (๔)	มากที่สุด (๕)
	สุขภาพและการดูแลตนเอง					
๑	ปัญหาสุขภาพของท่านเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตในระดับใด					
๒	ท่านได้รับความสะดวกจากบริการรักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุระดับใด					
๓	ท่านได้รับข้อมูลเพื่อการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในระดับใด					
๔	ท่านต้องการความช่วยเหลือในการดูแลสุขภาพจากผู้อื่นมากเพียงใด					
๕	ท่านได้รับอาหารและยารักษาโรคที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเพียงใด					
	เศรษฐกิจและการทำงาน					
๖	ท่านมีฐานะและปัจจัยทางเศรษฐกิจอย่างเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตในระดับใด					
๗	ท่านจำเป็นต้องพึ่งพาลูกหลาน ญาติพี่น้อง หรือจากบุคคลอื่นในระดับใด					
๘	ท่านยังมีความจำเป็นต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพมากเพียงใด					
๙	ท่านได้รับโอกาสในการทำงานมากเพียงใด					
๑๐	ท่านได้รับการส่งเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพมากเพียงใด					
	ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม					
๑๑	ท่านต้องการอยู่อาศัยในสถานที่จัดเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุมากเพียงใด					
๑๒	ในที่อยู่อาศัยควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุมากเพียงใด					
๑๓	สถานที่ต่าง ๆ ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุมากเพียงใด					
๑๔	ระบบขนส่งสาธารณะควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุเพียงใด					
๑๕	สิ่งแวดล้อมควรปรับปรุงให้เหมาะกับสังคมผู้สูงอายุมากเพียงใด					
	สังคมและการมีส่วนร่วม					
๑๖	ท่านได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมทางสังคมหรือกิจกรรมทางศาสนา					
๑๗	ท่านมีความรู้ ความสามารถ และพร้อมจะถ่ายทอดให้กับผู้อื่นในสังคม					
๑๘	ท่านได้รับความรู้ ฝึกทักษะ เพื่อไปประกอบอาชีพหรือเพื่อการดำรงชีวิต					
๑๙	ท่านมีโอกาสเสนอปัญหาและความต้องการเพื่อพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ					
๒๐	ท่านเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม สำหรับสังคมผู้สูงอายุ					

๒. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร ใจเย็น
อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาทีณี ถาวรธรรม
อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพงษ์ เกริกสกุล
อาจารย์ประจำคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปุณยวีร์ หนูประกอบ
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนงานและงบประมาณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
๕. นางสาวเสาวลักษณ์ จิรไกรโกศล
อดีตพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดอุบลราชธานี

๓. ผลการตรวจประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ข้อ		*๑	*๒	*๓	*๔	*๕	คะแนนเฉลี่ย	ผลประเมิน
	สังคมและการมีส่วนร่วม							
๑๖	ท่านได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมทางสังคมหรือกิจกรรมทางศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้
๑๗	ท่านมีความรู้ ความสามารถ และพร้อมจะถ่ายทอดให้กับผู้อื่นในสังคม	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้
๑๘	ท่านได้รับความรู้ ฝึกทักษะ เพื่อไปประกอบอาชีพหรือเพื่อการดำรงชีวิต	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้
๑๙	ท่านมีโอกาสเสนอปัญหาและความต้องการเพื่อพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้
๒๐	ท่านเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม สำหรับสังคมผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้
	ตอนที่ ๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ							
	เทคโนโลยีและนวัตกรรม							
๒๑	ควรพัฒนาการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้
๒๒	ควรพัฒนาการทำงานของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้
๒๓	ควรพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้
๒๔	ควรพัฒนาการติดต่อสื่อสารและเดินทางด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้
๒๕	ควรพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่	๐	๑	๑	๑	๑	๐.๘	ใช้ได้
	กฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ							
๒๖	กฎหมายและระเบียบเอื้อต่อการดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเพียงใด	๐	๑	๑	๑	๑	๐.๘	ใช้ได้
๒๗	กฎหมายและระเบียบเอื้อต่อการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเพียงใด	๐	๑	๑	๑	๑	๐.๘	ใช้ได้
๒๘	กฎหมายและระเบียบเอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุเพียงใด	๐	๑	๑	๑	๑	๐.๘	ใช้ได้
๒๙	กฎหมายและระเบียบเอื้อต่อสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุเพียงใด	๐	๑	๑	๑	๑	๐.๘	ใช้ได้
๓๐	กฎหมายและระเบียบเอื้อต่อการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเพียงใด	๐	๑	๑	๑	๑	๐.๘	ใช้ได้

๔. ผลการตรวจประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ตารางแสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.๗๑๖	๓๐

เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

๑. เอกสารคำชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย

เอกสารคำชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย

เรียน .....

เนื่องด้วยคณะผู้วิจัยกลุ่มสี่เหลือง หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑๒ วิทยาลัย
ศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ กำลังดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนา
สังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย
๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและช่องว่างของสังคมผู้สูงอายุไทยกับสังคมผู้สูงอายุที่คาดหวัง ๒. เพื่อศึกษาปัจจัย
ที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑
และ ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

ท่านอาจจะไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ แต่ข้อมูลที่ได้จะมีประโยชน์ใน
การนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ช่วยกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในระยะเวลาอันใกล้

หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะขอให้ท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มหรือทำการ
สัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม ประมาณ ๖๐ นาที หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก ประมาณ ๓๐ นาที
โดยสามารถเลือกเข้าร่วมการวิจัยได้ตามความสะดวกและความสบายใจของท่าน

การสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยขออนุญาตจัดบันทึกข้อมูล และอาจบันทึกเสียง
โดยข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บรักษาไว้กับคณะผู้วิจัยเท่านั้น ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ จะรายงานผลการวิจัยใน
ภาพรวมเท่านั้น และจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่ภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

หากท่านรู้สึกอึดอัดหรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้
รวมถึงถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า การเข้าร่วมและการไม่เข้าร่วม
วิจัย หรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของท่านแต่อย่างใด

การเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ท่านจะได้รับสิ่งของที่ระลึกที่เหมาะสม เพื่อชดเชยการที่ท่านถูกรบกวนเวลา
ในการใช้ชีวิตประจำวัน ในทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ และท่านไม่มีภาระค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

คณะผู้วิจัยกลุ่มสี่เหลือง หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑๒

วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๒. แบบแสดงความยินยอมให้ทำการวิจัยจากอาสาสมัคร

แบบแสดงความยินยอมให้ทำการวิจัยจากอาสาสมัคร
(Consent Form)

ข้าพเจ้า ..... นามสกุล..... อายุ ..... ปี
บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... หมู่บ้าน ..... ถนน .....
ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด .....

ได้อ่านคำชี้แจงหรือรับฟังคำอธิบายจากคณะนักวิจัยกลุ่มสี่เหลือง เกี่ยวกับการเป็นอาสาสมัครในการดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยข้อความที่อธิบายประกอบด้วย รายละเอียดทั้งหมดเกี่ยวกับที่มาและจุดมุ่งหมายในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าต้องปฏิบัติและได้รับการปฏิบัติ ประโยชน์ที่ข้าพเจ้าจะได้รับจากการวิจัย และความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งแนวทางป้องกันและแก้ไขหากเกิดอันตราย โดยได้อ่านหรือรับฟังคำอธิบายข้อความในเอกสารชี้แจงสำหรับอาสาสมัครที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มหรือการให้สัมภาษณ์ อีกทั้งยังได้รับคำอธิบายและการตอบข้อสงสัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ตลอดจนการรับรองจากคณะผู้วิจัยที่จะเก็บรักษาข้อมูลของข้าพเจ้าไว้เป็นความลับ และไม่ระบุชื่อหรือข้อมูลส่วนตัวเป็นรายบุคคลต่อสาธารณะ โดยผลการวิจัยจะนำเสนอในลักษณะภาพรวมที่เป็นการสรุปผลการวิจัยเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

“ในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครของโครงการวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ” และข้าพเจ้าสามารถถอนตัวจากการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยจะไม่มีผลกระทบและไม่เสียสิทธิ์ใด ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันของข้าพเจ้าต่อไปในอนาคต

ข้าพเจ้าเข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงอาสาสมัคร และแบบแสดงความยินยอมนี้โดยตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้ ณ ที่นี้

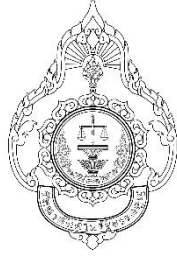
ลงชื่อ ..... อาสาสมัคร
(.....)

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ...๒๕๖๗...

ลงชื่อ ..... พยาน
(.....)

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ...๒๕๖๗...

๓. ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยด้วยวิธีสนทนากลุ่ม

ที่ วศธ. /

วิทยาลัยศาสตร์รัฐธรรมนุญ
 สำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ
 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา
 ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ (อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์)
 ๑๒๐ หมู่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
 เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐

กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยด้วยวิธีสนทนากลุ่ม
 เรียบ

ด้วยวิทยาลัยศาสตร์รัฐธรรมนุญได้จัดการฝึกอบรมหลักสูตรหลักกนิตธรรมเพื่อประชาธิปไตยขึ้น โดยปัจจุบันเป็นรุ่นที่ ๑๒ ซึ่งมีการมอบหมายให้ผู้เข้ารับการอบรมจัดทำโครงการเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ในการนี้ผู้เข้ารับการอบรมกลุ่มสี่เหลือง ได้จัดทำโครงการเชิงปฏิบัติการเรื่อง แนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในกิจการด้านผู้สูงอายุของชาติ โดยได้พิจารณาเห็นว่าหน่วยงานของท่านเป็นองค์กรที่มีบทบาทและภารกิจสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวข้องกับกิจการผู้สูงอายุ

ดังนั้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในการเก็บข้อมูลวิจัยด้วยวิธีสนทนากลุ่ม กับผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของท่าน จำนวน ๘ คน เพื่อรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในโครงการเชิงปฏิบัติการดังกล่าวด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

( )

นายบุญชัย ธีราติ
 ประธานกลุ่มสี่เหลือง

โทร. ๐๒ ๑๔๑ ๗๖๐๓

โทรสาร ๐๒ ๑๔๓ ๙๕๑๕

ประเด็นสนทนากลุ่ม:

จากบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

“มาตรา ๗๑ รัฐพึงส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม”

คณะผู้วิจัยขอทราบความเห็นของท่านตามหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้

จากสภาพแวดล้อมในสังคมผู้สูงอายุ ที่แบ่งเป็น ๔ ด้าน คือ ด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง ด้านเศรษฐกิจและการทำงาน ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม

ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- ๑) ปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุเผชิญอยู่ในปัจจุบัน มีอะไรบ้าง
- ๒) ความต้องการด้านต่าง ๆ ที่คาดหวังในอนาคตต่อสังคมผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง
- ๓) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ มีอะไรบ้าง
- ๔) เทคโนโลยีและนวัตกรรม กับ กฎหมายและนโยบายของภาครัฐ ควรตอบสนองสังคมผู้สูงอายุอย่างไร

๔. แบบสนทนากลุ่ม

แบบสนทนากลุ่ม

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม จัดขึ้นที่ ..... จังหวัด .....

เมื่อวันที่ ..... ระหว่างเวลา ..... น. ถึงเวลา .....

ผู้ดำเนินการการสนทนากลุ่ม

๑) .....

๒) .....

ตอนที่ ๒ การจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ตัวแทนผู้สูงอายุ ผู้ปฏิบัติงาน และนักวิชาการที่ทำงานเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ จำนวน ๘ คน โดยเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อให้ได้ความเป็นตัวแทนอย่างแท้จริง โดยต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. เป็นตัวแทนผู้สูงอายุที่มีสัญชาติไทย และมีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป และเป็นผู้มีถิ่นฐานในพื้นที่วิจัย
2. เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะของภาครัฐเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
3. เป็นนักวิชาการที่มีความสนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ

ตอนที่ ๓ วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม

เพื่อพิจารณาและสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑

ตอนที่ ๔ คำชี้แจงการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นปัญหาที่เจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้ดำเนินการเสนอประเด็นการสนทนาตามลำดับเพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เข้าร่วมการสนทนา เกิดความสนใจและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่เสนอ จนกว่าจะได้ข้อมูลอิ่มตัว แล้วจึงเสนอประเด็นการสนทนาลำดับต่อ ๆ ไปจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม

1. ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มแนะนำตัวและคณะทำงาน
2. อธิบายความเป็นมาเกี่ยวกับการวิจัย และชี้แจงความมุ่งหมายในการสนทนากลุ่ม และ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เริ่มดำเนินการสนทนากลุ่มประเด็นต่าง ๆ ตามลำดับ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนมีโอกาสเสนอความคิดเห็นของตนเองโดยไม่ถูกปิดกั้น หรือชี้มาจากผู้ดำเนินการสนทนาหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญอื่น

4. สรุปประเด็นการสนทนากลุ่ม และกล่าวขอบคุณพร้อมทั้งมอบของที่ระลึกให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ ๕ ประเด็นการสนทนากลุ่ม

บัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

“มาตรา ๗๑ รัฐพึงส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม”

จากสภาพแวดล้อมในสังคมผู้สูงอายุ ที่แบ่งเป็น ๔ ด้าน คือ ด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง ด้านเศรษฐกิจและการทำงาน ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม

ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

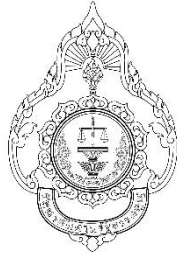
๑) ปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุเผชิญอยู่ในปัจจุบัน มีอะไรบ้าง

๒) ความต้องการด้านต่าง ๆ ที่คาดหวังในอนาคตต่อสังคมผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง

๓) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ มีอะไรบ้าง

๔) เทคโนโลยีและนวัตกรรม กับ กฎหมายและนโยบายของภาครัฐ ควรตอบสนองสังคมผู้สูงอายุอย่างไร

๕. ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก

ที่ วศธ. /

วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
 สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา
 ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ (อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์)
 ๑๒๐ หมู่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
 เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐

กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก
 เรียบ

ด้วยวิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญได้จัดการฝึกอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตยขึ้น โดยปัจจุบันเป็นรุ่นที่ ๑๒ ซึ่งมีการมอบหมายให้ผู้เข้ารับการอบรมจัดทำโครงการเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ในการนี้ผู้เข้ารับการอบรมกลุ่มสี่เหลือง ได้จัดทำโครงการเชิงปฏิบัติการเรื่อง แนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งจะประกอบนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุของชาติ โดยได้พิจารณาเห็นว่าหน่วยงานของท่านเป็นองค์กรที่มีบทบาทและภารกิจสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวข้องกับกิจการผู้สูงอายุ

ดังนั้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในการเก็บข้อมูลวิจัยด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในโครงการเชิงปฏิบัติการดังกล่าวด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

( )

นายบุญชัย ธีราติ
 ประธานกลุ่มสี่เหลือง

โทร. ๐๒ ๑๔๑ ๗๖๐๓

โทรสาร ๐๒ ๑๔๓ ๙๕๑๕

ประเด็นสัมภาษณ์:

จากบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

“มาตรา ๗๑ รัฐพึงส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม”

คณะผู้วิจัยขอทราบความเห็นของท่านตามหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้

๑. ภาครัฐควรมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุให้เหมาะสมด้วยมาตรการ นโยบาย หรือควรมีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนกิจการผู้สูงอายุอย่างไร หรือควรมีการยกเว้น ภาษีเพิ่มเติม หรือ ยกเลิก ระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่สำคัญ ในส่วนที่องค์กรหรือภาคส่วนที่ท่านรับผิดชอบดูแลอยู่อย่างไรบ้างในอนาคต

๒. มีแนวทางการดำเนินการจัดสรรงบประมาณอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องตามวรรคสี่ของมาตรา ๗๑

๓. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติมของท่านต่อประเด็นการวิจัย

๖. **แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง**

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของการสัมภาษณ์เชิงลึก

ชื่อ-ชื่อสกุลของผู้ให้สัมภาษณ์ ..... ตำแหน่ง .....

วันเดือนปีที่สัมภาษณ์ ..... ระหว่างเวลา ..... น. ถึงเวลา .....

สถานที่ในการสัมภาษณ์ .....

ตอนที่ ๒ การจัดการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาแนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) หรือ สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ผู้สูงอายุในท้องถิ่น และองค์กรภาคเอกชน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่กล่าวมา จำนวน ๔ คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตอนที่ ๓ ประเด็นคำถามแบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

“มาตรา ๗๑ รัฐพึงส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม”

และจากปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะ ด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง ด้านเศรษฐกิจและการทำงาน ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ด้านกฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่มีต่อสังคมผู้สูงอายุ หรือด้านอื่น ๆ ที่ผู้สูงอายุยกขึ้นมาเป็นประเด็นของสังคมผู้สูงอายุในอนาคต ขอให้ท่านให้ความเห็น ต่อไปนี้

๑. ภาครัฐควรมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุให้เหมาะสมด้วยมาตรการ นโยบาย หรือควรมีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนกิจการผู้สูงอายุอย่างไร หรือควรมีการยกเว้น ภาษีเพิ่มเติม หรือ ยกเลิก ระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่สำคัญ ในส่วนที่องค์กรหรือภาคส่วนที่ท่านรับผิดชอบดูแลอยู่อย่างไรบ้างในอนาคต

๒. มีแนวทางการดำเนินการจัดสรรงบประมาณอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องตามวรรคสี่ของมาตรา ๗๑

๓. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติมของท่านต่อประเด็นการวิจัย

ภาพประกอบ

ภาพที่ ๕ ผลงานของผู้สูงอายุจากการอบรมการใช้โทรศัพท์มือถือและสื่อสังคมออนไลน์

ที่มา: ภาพ/เพลินจิต บท/อัปสรสวรรค์

รายชื่อสมาชิกกลุ่มสี่เหลืง หลักสูตรหลักนดิธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ ๑๒

รายชื่อสมาชิกกลุ่มสี่เหลี่อง หลักรัฐหลักรัฐนิธิธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นรป.) รุ่นที่ ๑๒

๑. นายชัยวัฒน์ โควาวิสารัช
ประธานเจ้าหน้าที่บริหารกลุ่มบริษัทบางจากและกรรมการผู้จัดการใหญ่
บริษัท บางจาก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)
๒. นายชูฉัตร ประมูลผล
เลขาธิการ คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย
๓. นายเทพสุ บวรโชติदारา
เลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
๔. นายบุญชัย ธีรชาติ
รองประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท กัลฟ์ เอ็นเนอร์จี ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน)
๕. พลเรือเอก ปกครอง มนธาตุผลิน
รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด กองบัญชาการกองทัพไทย
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปุณณดา อิงกุลานนท์
รองอธิการบดีฝ่ายธรรมาภิบาล มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๗. ศาสตราจารย์ ดร. นายแพทย์ยงยุทธ ศิริวัฒนอักษร
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
๘. นายวรารุณี ทวาทสิน
ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา ศาลฎีกา
๙. ดร. วีระพงษ์ เขมวารภรณ์
กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ ศาลปกครอง
๑๐. นายอนุวัฒน์ ธาราแสวง
ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองสูงสุด
๑๑. นางสาวอรรพรรณ พัฒนพล
ผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๑๒. พลเรือเอก อะดุง พันธุ์เอี่ยม
ผู้บัญชาการทหารเรือ กองบัญชาการกองทัพเรือ
๑๓. นายอิทธิพร แก้วทิพย์
รองอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการสูงสุด